

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldé-
mények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: A gravamen vége. Dr. Kolozsvári Sándor.
— Özvegy-árva gyámintézeteink. (Vége.) — Esperesi jelentés. (A
sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi 3-án kezdődőleg tar-
tott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.)
— Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Kimutatása az 1880 évi
államsegélyből részesedő egyházközségeknek és egyéneknek. — Iroda-
lom. — Különfélék. — Kőrösvények.

A GRAVAMEN VÉGE.

Kolozsvár 1881. ápr. 29.

Dicső emlékezetű nemzeti választott fejedelme-
inknek „Cameraticum beneficiumairól“ szó-
lunk e Közlöny tisztelt olvasói előtt még egyszer
és utoljára. Igen, emberileg számítva: utoljá-
ra, mert végre-valahára, a szinte két évszázadon át
huzódott gravamennek vége van. Kivált a közelebb
lefolyt évtized alatt, fájdalom! többször volt alkal-
munk e tárgyban a panasznak és méltó elkeseredés-
nek hangját hallatni; de hiába való volt az ügy jo-
gi és történelmi oldalának földerítése; hiában való
volt az azokhoz való igényünk jogosságának hangsü-
lyozása és kimutatása: a rideg fiscalis tekintettel
megis háttérbe szorították a régi alaptörvényeken
nyugvó szerzett magánjogot és méltányosságot egy-
aránt. A múlt század kormányainak jogellenes in-
tézkedései és allami alkotmányunk újból visszaállí-
tása óta, a mostanit megelőzőleg fenállott felelős
kormányunknak el-, illetőleg perre útasító intézke-
dései között, az eredményben nem, csak az intenziók-
ban és indokokban mutatkozott a különbség. Ama-
zokat az ellenszenv vezette, a melyet keblükben táp-
láltak általában a protestantismus, a magyar nem-
zetiség, a magyar miveltség, a szabad gondolkodás
és vizsgálódás iránt abban, hogy fejedelmi javadal-
mainknak részint elvonásával, részint arra jogosu-
latlanokkal való megosztásával, s részint pedig az
aránylag felette csekély részlet, különben is időn-

ként megszakított, kiadásának kegyelemtől függővé
tételével, az anyagi erőtlől megfosztva s az élet he-
lyett tengődésre szorítva, hadd pusztuljon egyházunk, s
pusztuljon vele mindaz, a mi a protestantismusnak
általuk kárhozott attribútuma. Távól legyen tő-
lünk, hogy a megelőző magyar felelős kormányok-
nak is ilyen vagy ehhez hasonló intenciókat tulajdo-
nitanánk, sőt még recriminálni sem czélunk most,
éppen a kibékülés perceiben; de még sem nyom-
hatjuk el egészen a keserűségnek minden utóhatását
azért, hogy azok fölébe helyezték a finanszialis ér-
dekeket az igazság és méltányosság követelményei-
nek, s a halogatással és perre útasítással elvették
lehetőségét annak, hogy az 1860 as évek végén, az
államnak is akkor kedvező anyagi viszonyai között, reánk
nézve kedvezőbb és az eredeti javadalmakkal inkább
arányban álló kiegyezést létesíthettünk volna. Azon-
ban így is meg kell nyugodnunk a dolgok állásá-
ban és annai inkább hálás elismeréssel adozunk
a mostani magas kormánynak, a mely az ál-
lami kir. jogügyigazgatóságnak a per érdemére vonat-
kozólag kikért szakértő jogi véleménye meghallgatá-
sa mellett, az állam mostani kedvezőtlen pénzviszo-
nyai daczára sem késelt az egyházkerület által nyuj-
tott békejobbot megragadni, s a mostani törvényke-
zési viszonyok között egy évtized-g is elhúzódható
s éppen ezért részünkre tetemes költséget és kelle-
metlenséget okozható nagy per letételével a létrejött
per közti béke által majdnem kétszázados grava-
mentjét egyházkerületünknek véglegesen megszü-
netni.

A jövő 1882-ik éven kezdve számos iskoláink,
lelkészeink és szegény tanítóink fogják már élvez-
hetni az évi 14 ezer frt.-ból*) aránylag reájuk eső
javadalmat, nemzedékről-nemzedékre átszállólag

*) Eddig csak 3358 frt. javadalom járt.

Újból fogjuk érezni dicső emlékű nemzeti fejedelmeknek jólelkőségét. Emlékeztük fölújúl a hátlás új nemzedékekben. Emlékoszlopuk emelkedik egyházunk és tanintézetünk anyagi gyarapodásában, s ezzel kapcsolatos fölvirágzásában mert egyházaink, és iskoláink éltető elemét képezik magyar nemzetiségünknek.

Legyen emlékük áldott az alapító fejedelmeknek! Legyünk elismeréssel kormányunk tanúsított jó indulata iránt és hódolattal felséges Királyunk iránt, a ki legmagasabb helybenhagyását adta ügyünk békes kiegyenliséséhez!

Dr. Kolozsvári Sándor.

ÖZVEGY-ÁRVA GYÁMINTEZETEINK.

Marosi egyházmegye, 1881 ápril 26.

(Vége.)

Avagy mellőzve ezen lehetséges eseteket, nem bizonyos következtetés lenne-e, hogy az özvegy-árvával nem osztozó papok mindenik egyházmegyében a félfizetést, az egész évi fizetés egyhatoda levonásával, kívánnák fizetni gyámintézeteik pénztárába, azon egyházmegyék pedig, melyekben nem egyhatod az alapbétét, hanem 3, 6, 10 százalék vagy meghatározott összeg — mint az enyedi egyházmegyében 25 frt — csak annyit lennének hajlandók leengedni, s nem lenne-e ebből igazán „zürzavar“, „chaos?“

Sőt ha az ajánlat való s az e. ker. közgyűlés elfogadná, túl menne a határvonalon, melyet főtestületeinknek, egyháztörvényeink keretében és szellemében, az alantós testületekkel szemben tiszteletben kell tartaniok,

A részesedés az időközi jövedelemből — elődeik özvegy-árváival nem osztozó új papok évi jövedelmének fele-része — egyházkerületi köztörvény. Ezt az egyházkerület, mint saját alkotásait, módosíthatja, változtathatja, el is törölheti, a nélkül, hogy legkevésbé is visszatetszenék az egyházmegyéknek, vagy gyámintézeteik állását érintené, mert ezek csak mint esetlegesek, ideiglenesek, mellékesek vannak szabályaikba bevezetve.

A marosi egyházmegyében az egyhatod, a szilágyi egyházmegyében a 10 százalék stb. a helyi viszonyokból, körülményekből kifejtett, az egyházkerület által ismételt megerősített, 35--40 éves gyakorlat által a kebli érdekekkel egybeforró oly specialis törvény, melyet az illető egyházmegye megkérdezése, tudta, beleegyezése nélkül módosítani lehet, ha jogos, de alig hiszem, hogy eszélyes lenne.

Ezek után már röviden nyilváníthatom egész őszintén, mi fáj Novitiusnak (és még valószínűleg soknak) t. i. azon számítás, reményükben történt csalódás, hogy az első évi papi fizetés azon felerészét is, mely törvény értelmében a gyámintézet pénztárába lett volna fizetendő, elvették, elhasználták. Úgy gondolták, hogy annak nálók kell marad-

ni, de azért mégis ugyanazon jogok és előnyökben részesülnek, melyekben elődeik özvegy-árváival osztozott paptársaik. És közelebről „egy szép reggelen arra ébredtek fel“, hogy a törvény nevében illetékes helyére visszafizetni követelik. Erre elkezdték „tűzet“, „zürzavart“, „chaost“, „meg kopasztást“, „tönkrejuttatást“ stb. kiáltani, ha valahogy változott körülményeik között a terhes visszafizetés kötelezettsége alól menekülhetnének.

Mivel nagyobb megterhelhetőség, ha a törvénynek engedelmességek és a mi nem illette őket, törvény ellenére, el nem sajátítják, mint azon paptársaké, kik elődeik özvegy-árváival osztoztak, s többnyire a canonica portióból a földek soványabb részét vették el, a kepe javát adták elődeik özvegy-árváinak, az egyházmegye iránt is minden kötelmeiket teljesítették, s még sem zúgolódnak sem a törvény, sem sorsuk ellen?

Miből állanak, honnan származtathatók azon előnyeik, kitűnőségeik, melyek alapján paptársaik felett kiváló helyzetet, megkülönböztető kedvezményt igényelhetnének?

De félbeszakítom e „fontos kérdés“ multjáról már is igen hosszúra nyúlt fejtegetésemet, csak tisztába hozatalára nézve mondom el röviden szerény véleményemet.

Mi a multat illeti:

Az előzményekből egyenesen következnek az, hogy elődeik özvegy-árváival nem osztozott paptársainkon az illetéktelenül elvett félfizetés, törvény értelmében, jog és méltányosság szempontjából, vétessék fel. Azonban, miután a végrehajtás pontatlansága, az ellenőrzés hiányos volta, több évi elnézés biztatása is befolyt tettökre; miután — mint Senior helyesen jegyzi meg — „soknak már közülök, nejein kívül, 4-5 gyermekről is kell gondoskodni“, hogy az ártatlan nő és gyermekek ne szenvedjenek a férj és apa ifjúkori hibájáért, tartozásaikat az 1876-iki papválasztási szabályok életbelépte előtti időszakból, marosi egyházmegyénk fölfolyamodásával egyezőleg, törleendőnek vélem.

Jövőre nézve pedig:

Minthogy sem nem jogos, sem nem méltányos, sem nem tanácsos, hogy az üresedésben lévő papi állomások között egy egész évi jövedelem fele esetlegtől tétessék függővé, az egyházmegyei gyámintézetek jövője pedig mulhatatlanul megköveteli, hogy az egyházkerület ne csak szabályaikat erősítse meg, ne csak évi kimutatásaikat kérje be, hanem ügyeiket is felügyelje, eljárásaikat ellenőrizze, számadásaikat felülvizsgálatra bekérje:

1. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy

azon egyházközségekben, hol özvegy-árva nincsen, az új pap belépése első évében a papi jövedelem fele egyenesen a gyámintézetnek fizetendő, épen úgy, mint a melyekben özvegy-árvák vannak egyenesen azoknak adatik, a gyámintézet teendője lévén felügyelni, bevenni s értékesíteni. Azonban jogosítsa fel az új papot, hogy a mennyiben, s a hol nem pénz, hanem terményekből áll a papi jövevelem, az azon idő szerint hivatalosan megállapított pénzürtéket 20 százalék levonással megtarthassa.

Ennyi levonás, figyelembe véve, hogy a gabona ára

a megállapított középáron olykor alább áll, továbbá a felügyelet, bevétel, értékesítés körüli fáradságot, költséget, legalsóbb számításban adható.

Ezen 20 százalék ugyan kevesebb, mint — ha való — a mélt. állandó ig. tanács által ajánlatba hozott egyhatod, de nem érinti egyik egyházmegyének is életben lévő külön szabályait, nem kényszerít egy új papot is elfogadásra, csak a köztörvény körülírása keretében marad, mint a kolozskalotai indítvány elfogadása, sőt minden sérelem nélkül mondható ki helyette 25—30 stb. százalék.

2. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy mindenik egyházmegyei gyámintézet köteles évenként az e. k. közgyűlést megelőzőleg számadásait, a főt. püspök úr útján, az áll. ig. tanácshoz, egész terjedelmében, mellékleteivel együtt, felülvizsgálat végett fölterjeszteni.

A főtiszt. m. püspök úr útján azért, hogy legyen alkalma mindeniket áttekinthetni, a mélt. állandó ig. tanácshoz pedig azért, hogy részletesen felülvizsgálhassa, vizsgálathassa s mindenik gyámintézet ügyeit felügyelhesse, ellenőrizhesse.

Egy már vén marosi pap.

ESPERESI JELENTÉS.

(A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi ápril 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.)

(Folytatás.)

Múlt évi 1384 sz. a. ^(1446—1890)_(E. H. Sz.) leiratban fel lett hiva egyházmegyénk közfigyelme

- a moldvai-oláhországi missiora;
- a szlavoniai missiora;
- több segélyre szorult egyházközség ügyeire.

E fölhívás eredménye lett, hogy a moldva-oláhországi missiora sz.-somlyói egyházközségünk 1 frtot, a bodrogkereszturi egyház részére pedig monói egyházunk 2 frtot küldött esperesi hivatalomhoz, mely a ker. közgyűlésre fölvienődő lesz.

Nem kis fontosságúnak tartom a folyó évi 331 sz. a. ^(1436—1881)_(E. H. Sz.) kelt főpásztori leiratot. Ezen leirat a főt. püspök urhoz intézett azon kérésre lett válasz: „ha egy királyhágon túli kerületben első lelkészképesítő vizsgát tett ifjú — miután ez alapon a Királyhágon túl káplánságra kibocsáttatik, s a sacramentumok kiszolgáltatására fölhatalmaztatik — hozzánk folyamodik kápláni állomásra, segédlelkészül elismertetnék-e és püspöki facultatiot nyerne-e?” E kérdésre tagadó választ kaptam, azt irván püspök ő mltga: „miután a mi nálunk szokásos papi szigorlat a királyhágon túli egyházkerületekben divó két papi vizsgával egyenértékű, nekem ezen a megszabott határon túl mennem annál kevésbbé szabad, mivel ez a nálunk végzett és szigorlatot állott papjelölteknek praejudicialna.“ Ebben megvan tehát és pedig törvényes alapon és indokoltan meg van szabva az a mérték, a melyet megkövetelhetünk a szomszéd egyházkerületből, esetleg nálunk segédlelkészkedni óhajtó ifjakkal szemben.

És most áttérek a mlts. ig. tanács leirataira.

A lejárt rövid félév alatt 48 leiratot vettem az ig. tanácstól, melyek egyesek, egyházközségek és az egész egyházmegyét illető tárgyakat tartalmaznak, s melyek mindegyikében a hatáskörömbé eső intézkedések megtétettek.

Két leirat a tárgysorozat 7 és 8 tétele alatt van fölvéve, öt — a tasnádi egyház anyagi ügyeire s különösen a 2600 frt. kölcsön ügyére vonatkozó — leirat pedig a 9 tétel alatt képezendi a közgyűlés tanácskozásának tárgyát.

A kisebb fontosságú leiratokkal nem kívánom fárasztani a közgyűlés figyelmét, azonban kötelességemnek tartom egy néhány fontosabb, közérdekű s esetleg további intézkedést igénylő leiratra fölhivni a közérdeklődést.

Az érkezés időszaki sorrendje szerint első helyen áll a múlt évi 982 sz. a. ^(22—1880)_(E. H. Sz.) érkezett leirat, mely az iránt intézkedik, hogy azon esetekben, ha az egyházközségek a lósainál kamatra volnának tőkésítendőek, avagy az adósság másra szállana, miként kell eljárni, s egyszersmind ily esetekre szétosztás végett kellő számú pótkötelezvény minta lett leküldve.

Én ez ügyben úgy véltem leghelyesebben eljárni, hogy a leiratot könyomatban sokszorosítottam s a pótkötelezvény minta kapcsában a leiratot is egész terjedelmében megküldöttem minden anya- és leányegyháznak. Az e. m. közgyűlést csak arra vagyok bátor fölkérni: méltóztatásék az egyházlátogató bizottságoknak egyszer-mindenkorra útasításul adni, hogy vizsgálataik alkalmával a legszigorúbban nézzenek utána, hogy előforduló esetekben mennyire tartották szem előtt a rendeletet az egyházközségek előjárói, és ez irányú tapasztalataikról togyenek jelentést.*)

Nagy fontosságú a múlt évi 1412 sz. a. ^(229—1880)_(E. H. Sz.) kelt, az állami, illetőleg községi iskolák szervezésére vonatkozó leirata, melyben a kultuszminiszter úr azon ígérete alapján, hogy hajlandó a nemzetiségi szempontból veszélyeztetett pontokon, az illető egyházközségek támogatása mellett, állami iskolákat létesíteni; továbbá azon egyházközségeknek, melyek községi alapon rendezik be iskoláikat, állami segélyt nyújtani; több egyházközségünkre nézve adatok beszerzésére lettem útasítva,

Miként jártam el megbízatásomban, részletes tájékoztatást nyújt a fennebbi leirathoz másolatban csatolt fölterjesztésem, mely szerint a már meglévő községi iskolákon kívül községi alapon óhajtanám szervezni: Goroszló, Erked, Széér fiú-leány-, Diósd, Hadad, Perecsen és Sarmaság leányiskoláit; állami iskolát óhajtanék N.-Pacalon kívül Ilosván, Sülelmeden, Böösházán, Sz. Csebben és Krasznán Ezen javaslatom elfogadása s valósíthatása által (Ilosvát nem számítva) az öt állami iskola nemcsak erős védővet képezne a megye szélét elfoglalva tartó oláhság belterjeszkedése és a protestantismus, vagy is nálunk a protestantizmussal összeeső magyarság védelmére, hanem ellenkezőleg hódító, vagy legalább is olvasztó hivatása lenne.

*) Ezen javaslatot közgyűlésünk határozattá emelte.

Végül dhajtanám, hogy Sz.-Somlyón, mint Szilágymegye természetes központján, egy magyar tannyelvű állami felső leányiskola szerveztessék.

Nem tudom, ha vajjon nem igen nagyot markoltam-é? De érzem, tudom, hogy a ki e tervet képes leendő keresztül vinni: nemcsak igen nagy szolgálatot teend a nevelés szent ügyének, hanem egyszersmind öröditvényeket emel a magyar államiság biztosítására.

Az első lépés már megvan téve, mert a n.-paczali állami iskola már bevezett tény, miután a ngs. tanfelügyelő urral folyó évi márczius hó 2-án a helyszinén a szerződést már meg is kötöttem, melynek másolata az iratok közt megtekinthető.*)

Ez ügygyel szorosán összefügg az ig. tanácsnak múlt évi 1383 sz. a. $\left(\frac{305-1880}{E. H. Sz.}\right)$ kelt leirata a községi iskolák részére tagosítás alkalmával kiszakított vagy kiszakítandó területek hasznélvezete tárgyában, mely szerint a vallás-és közoktatásügyi miniszter úr nemcsak azon útasítást adta a megyei közigazgatási bizottságoknak, hogy az ily alapok jövedelme oly községekben, hol sem állami, sem községi iskola nincs, a felekezeti iskolák segélyezésére fordíttassék, hanem múlt évi 18168 sz. a. kelt leiratában azt is engedélyezni ígérte, hogy az ily fekvőt illető egyházközségünk kezeltesse felekezeti iskolája javára. Ez ügyet illetőleg nem terjeszthetek tiszta képet az e. m. közgyűlés elébe. Ugyanis igen sok paptársam azon elvből indulva ki, hogy: „nálam nem volt tagosítás, sem legelő avagy erdő elkülönítés, vagy nálam az új telekkönyv még nincs készen, tehát nincs mit jelentsek“, a negatív jelentés teljesítését feleslegesnek tartotta.**)

(Folyt. köv.)

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1881 ápr. 24.

Jelen vannak: Nagy Péter püspök, mint elnök; br. Bánffy Albert, dr. Kolozsvári Sándor, Gyarmathy Miklós, Szász Béla, dr. Jenei Viktor, Parádi Kálmán, Bodor Antal titkár, Szabó Ádám számvető, Balogh György ügyvéd.

Az ülésen kívül elnökileg ellátott 11 ügy referáltatott és helybenhagyatott.

Az ig. tanács méltányló és hálás elismerése mellett kegyeletes s szomorú sajnálkozását fejezte ki néhai ig. tanácsos és huzamos ideig volt egyházközségi és egyházmegyei főgondnok mlts. Incze Mihály halála felett.

Hegedüs Lajos esperes fölterjesztése alapján helybenhagyatott az istvánházi egyházközség templomának és tornyának építésére vonatkozó tervrajz és költségvetés.

A n.-enyedi kollegium előljárósága Biró Miklós kollegiumi volt ügyvéd ellen fenforgó perköltség és előlegszámlási ügyben útasított, hogy a nevezett ügyvéd ellen a fölhívási pert haladéktalanul megindítsa.

*) Azóta vett értesülésem szerint a szerződést némi módosítással az ig. tanács megerősítette. N. L.

**) Közgyűlési jelentésomban a mulasztók részletesen fel vannak sorolva, itt azonban nem kívánom a nyilvánosság elébe hozni. N. L.

A deési egyházmegyei esperes, miután az erdőfelügyelet és erdőörködés költségei fedezése tárgyában az egyházközségek erdőbirtokaik kimutatására fölhivattak, a kövendő eljárásra nézve útasítást kér az ig. tanácstól. Mint-hogy az 1879 évi XXI-ik erdőtörvény 19. §-a értelmében gazdasági terv készítése alól mindazon erdőtulajdonosok megkivánhatják fölmentésüket, kiknek erdei rendes gazdálkodásra nem alkalmasok, fölhivatik az illető esperes a fia, hogy jelentse be a szolnok-dobokamegyei közigazgatási bizottságnak: mely egyházközségeink erdőbirtokai nem alkalmasok rendes gazdálkodásra, kérvén azok fölmentését a gazdasági terv készítése alól. Továbbá, minthogy az idézett törvény 22-ik §-a értelmében csekélyebb terjedelmű vagy kisebb értékű erdőtulajdonosoknak a közigazgatási bizottság megengedheti, hogy az erdőkezelés az erdőörzéssel ugyanazon egy személyben egyesíttessék, továbbá, hogy közös erdőör tartására több erdőbirtokos egyesülhessen: esperes a fia kérje egyházközségeinkre nézve ezen engedély megadását.

A fintaházi egyházközség részére a Petki és Rauber tulajdonukat képező malomból járó szombati vám biztosítása végett az egyházközség útasított, hogy a szolgálmi jog telekkönyveztetése végett indítson rendes pert.

A balászfalvi egyházközség előljáróságának megengedett, hogy kántor-tanítói telkét örök áron eladhassa, és hogy a beveendő vételárt a papi telken célba vett építkezésre fordíthassa.

A zilahi kollegium pénztárában észlelt hiányból származható károsodásra nézve az illető kollegiumi előljáróság tétetett felelőssé és közvetlenül a rector-professor, a ki saját vallomása szerint nem teljesítette az egyhk. közgyűlés azon határozatát, mely szerint kötelessége lett volna minden hónap végén pénztári zárlatot tartani és a pénztár állását bejelenteni az előljáróságnak.

A nagyrapolti egyházközségnek 1878: 551 szám alatt takarékpénztárilag kezelt 109 frt. államsegélye, kamataival együtt, iskolaépítési célra útalványoztatott.

A d.-szt.-mártoni egyházközségnek az illető egyházmegyei tanács ajánlata alapján megengedett, hogy a Bábalma községben lévő belső telkét és 4 hold 350 □ öl külső birtokát örök áron eladhassa, de egyszersmind útasított, hogy a vételári összegen ugyanazon egyházi alapra fekvőket vásároljon. A n.-enyedi kollegium előljáróságának szintén megengedett, hogy a kollegiumnak Tövis községben lévő 739 □ öl belső telkét és a rajta lévő rozszant házat eladhassa.

r. t.

KIMUTATÁSA

az 1880 évi államsegélyből részesedő egyházközségeknek és egyéneknek.

(Vége.)

VI. Deési egyházmegye.

- | | |
|---|----------|
| 1. A kozárvári egyhk. temploma befedésére | 100 frt. |
| 2. A hidalmási egyhk. adósságai törlesztésére | 50 frt. |

3. A kaczkói lelk. állomás, rendszeresített segély 60 frt.
 4. A kidei lelk. állomás " " 50 frt.
 5. Bántó Mihály esztényi lelk., régi szolga csekély
 fizetéssel 50 frt.
 6. Czinege Mihály alsó-tőöki tanító, csekély fizetésű 20 frt.
 7. Farkas Sámuel némai tanító, " " 15 frt.

Összesen: 345 frt.

VII. Széki egyházmegye.

1. Apa-nagyfalusi pap és tanító, rendszeresített segély 150 frt.
 2. A viczei pap és tanító 150 frt.
 3. A kis-ikládi egyhk. temploma kiigazítására 100 frt.
 4. Szabó József légeni lelk. csekély fizetése pótlásául 20 frt.
 5. Székely József feketelaki lelk. 20 frt.
 6. Török Károly k.-ikládi lévita " " 20 frt.
 7. Szathmári Sándor kudui lelk. csekély fizetése pótlásául 15 frt.
 8. Márton József visai tanító, jégverés által szenvedett kárai pótlásául 15 frt.
 9. Szentés Gyula sz.-újrár-szentési lévita, csekély
 fizetésű 15 frt.

Összesen: 510 frt.

VIII. N.-sajói káptalan.

1. A nagy-sajói egyhk. paplak kiigazítására 100 frt.

IX. Görgényi egyházmegye.

1. A komlód-oroszfői pap és tanító, rendszeresített segély 150 frt.
 2. A görgény-üvegcsúri lévita 150 frt.
 3. Garda Márton nyug. lelk. " " 210 frt.
 4. A tancsi egyhk. adósságai törlesztésére 40 frt.
 5. Biró József abafái tanító, csekély fizetésű 30 frt.
 6. Sipós József kis-ilyei lévita " " 30 frt.
 7. Érsek Sándor, köbölküti tanító, csekély fizetésű 30 frt.

Összesen: 630 frt.

X. Marosi egyházmegye.

1. A mosonyi egyhk. adósságai törlesztésére, a sürgősség miatt előlegesen kiutalt összeg visszahelyezéséül 80 frt.
 2. A h.-bodoni egyhk. templom igazításra 50 frt.
 3. Az abódi egyhk. adósságai törlesztésére 50 frt.
 4. A fintaházi egyhk. iskola szobája berendezésére 50 frt.
 5. A seprődi egyhk. iskola építésre 50 frt.
 6. A szt.-simoni tanítói alapra, takarékpénztárilag kezelendő 50 frt.
 7. Kis Pál n.-bodoni lelkész, csekély fizetése pótlásául 30 frt.
 8. Veres Mózes csikfalvi lelk. " " " 20 frt.
 9. Bogdán József gyalakúti lelkész, iskola-tanításért 20 frt.
 10. Nagy Mózes sz.-gerliczei lelkész, tűzkára pótlásául 30 frt.
 11. Kis Dániel k.-szt.-iváni tanító, csekély fizetésű 15 frt.

Összesen: 445 frt.

XI. Küküllői egyházmegye.

1. A sz.-almási egyhk. iskolája berendezésére 50 frt.
 2. A haranglábi egyhk. adósságai törlesztésére 50 frt.
 3. Bitai Mátyás m.-bodoni lelkész, huzamos betegsége gyógyítási költségeire 50 frt.
 4. Bocz Zsigmond herepei lelk., csekély fizetésű 30 frt.
 5. Mihály József d.-szt.-mártoni lelk., csekély fizetésű 20 frt.
 6. Vas Ferencz m.-sülyei lelkész, " " 20 frt.

Összesen: 220 frt.

XII. N.-szebeni egyházmegye.

1. Eszperesi rendes járulék, rendszeresített segély 100 frt.
 2. A balázsfalvi egyhk. adósságai törlesztésére 100 frt.
 3. A mihályfalvi egyhk. tűz által elhamvadt papi lak befejezésére 50 frt.
 4. A n.-szebeni rendszeresített segély 50 frt.
 5. Lukács Ferencz mihályfalvi lelk., csekély fizetésű 50 frt.
 6. Muzsnai József mihályfalvi tanító, " " 20 frt.
 7. Nemes András balázsfalvi tanító " " 20 frt.

Összesen: 390 frt.

XIII. Udvarhelyszéki egyházmegye.

1. Az ocfalvi egyhk. temploma kiigazítására 100 frt.
 2. A sz.-kereszturi egyhk. paplak építésre 100 frt.
 3. A n.-buni egyhk. temploma kiigazítására, takarékpénztárilag kezelendő 100 frt.
 4. Az ábrahámfalvi egyhk. templomra 50 frt.
 5. A bikafalvi egyhk. iskolaháza bevégzésére 50 frt.
 6. H.-szt.-mártoni lelkészi fizetés, rendszeresített segély 100 frt.
 7. H.-szt.-páli lelkészi fizetés alapjára rend. segély 50 frt.
 8. Menyí János volderfi lelk., " " 50 frt.
 9. Nagy Mózes n.-buni lelk., csekély fizetésű 40 frt.
 10. Sándor József, csekefalvi lelk., csek. fizetése pótlásául 40 frt.
 11. A dobófalvi beszolgáló lelk., " " 20 frt.
 12. A dobófalvi lévita " " 20 frt.
 13. Székely István böződi tanító " " 20 frt.
 14. Benczédi János ocfalvi lelk. " " 20 frt.
 15. Boncz József hodgyai tanító " " 15 frt.
 16. Baka János al.-siménfalvi lelk. " " 20 frt.
 17. Bándi Mózes bikafalvi tanító " " 15 frt.

Összesen: 810 frt.

XIV. Erdővidéki egyházmegye.

1. A bardoczi egyhk. templomépítésre, takarékpénztárilag kezelendő 100 frt.
 2. A baróthi állami iskolai vallástanítói fizetés 50 frt.

Összesen: 150 frt.

XV. Sepszi egyházmegye.

1. Kálnoki egyhk. temploma kiigazítására 100 frt.
 2. A szotyori egyhk. adósságai törlesztésére 100 frt.
 3. Az árkosi egyhk. paplak építésre, takarékpénztárilag kezelendő 100 frt.
 4. Albu Endre k.-borosnyói lelk., huzamos betegsége költségei fedezéséül 40 frt.
 5. Kelemen Ferencz s.-szt.-királyi kántor, csekély fizetése pótlásául 10 frt.
 6. Ágoston Pál s.-szt.-királyi lelk., csekély fizetésű 35 frt.

Összesen: 385 frt.

XVI. Orbai egyházmegye.

1. A teleki egyhk. adósságai törlesztésére 100 frt.
 2. Zajzon András nyug. lelk., nagy szegénységben élő egyén 20 frt.
 3. Molnár Dániel tamásfalvi nyug. tanító, nagy szegénységben élő egyén 20 frt.

Összesen: 140 frt.

XVII. Kézdi egyházmegye.

1. Zajzon István feltorjai lelk., jégverés, betegség és más csapásokkal sújtott egyén 50 frt.

XVIII. Püspöki vizsgálat alatti egyházak.

1. Oroszfalvi leányegháznak, adóssága törlesztésére	50 frt.
2. Maros-vásárhelyi egyhk. tűzvész által szenvedett kárai pótlásául	120 frt.
	Összesen: 170 frt.

XIX. Egyházkerületi határozat következtében kiosztatott:

1. A képezde melletti gyakorló iskola tanítójának	600 frt.
2. Özv. Hiri Ferenczné nyugdíja	150 frt.
	Összesen: 750 frt.
A kiosztatott segély főösszege:	6900 frt.

IRODALOM.

Felméri Lajos, a helybeli tudomány-egyetem egyik jeles tanára „Az iskolázás jelene Angolországban“ czimú, sajtó alatt lévő művére az aláírási fölhívást közrebocsátotta. Mint a fölhívásban jelzi, e mű arról kíván számot adni, hogy a világ legvagyonosabb s legmiveltebb nemzeténél minő anyagi és szellemi s különösen minő erkölcsi tökélek befektetésével történik az ifjúság oktatása. E kérdésre válaszul föltünteteti az angol közoktatás egész képét. Nagybecsű műve tartalmának gazdagságát s tanúságos voltát bizonyítja a következő tartalomjegyzék.

Első rész. Népiskolázás. I. Népiskolák (bevezetés).

A) A vasárnapi iskola. B) A „Britt“ és „Nemzeti társaság“. II. A népoktatási törvény úttörői (Carpenter Mária, Brougham, Birkbeck). III. Az önkénység és az állam beavatkozása. IV. A népoktatási törvény 1870. V. A népoktatási törvény elvei és hatása. VI. A londoni iskolaszék. A) A községi iskola. B) Az iskolába-járás eredményei. C) Kisediskolák. D) A siketnémák oktatása. E) A vakok oktatása. F) Műtani iskolák. VII. A birminghami iskolaszék. VIII. A községi és az önkénytes iskola. IX. A tanítás tárgyai és módszere. Iskolai könyvek s egyéb taneszközök. X. A kötelező iskolázás és akadályai. XI. Polgári iskolák. XII. Felnőttek oktatása. (Felsőbb népiskolák.) A) A munkások collegiumai. B) A munkásnők collegiumai. XIII. Irgalmas intézetek. A) Fiú-szeretetházak (Boys' Homes). B) Leány-szeretetházak (Girls' Homes). C) Rongyos iskolák (Ragged Schools). XIV. Tanítónevelők (Training Colleges). XV. Eredmények a tanítónevelésben. XVI. Az angol és a hazai tanítónevelők. XVII. Eredmények a népiskolázásban. Az angol és a magyar népiskola s a társadalom. Következtetések.

Második rész. Középoktatás. Bevezetés. Első szakasz. Bónnlakó középiskolák. (Public Schools with Boarding Houses). A) Régi szervezetűek. I. Eton. II. Charterhouse. III. Rugby. IV. Harrow. V. Christ's Hospital. VI. Westminster. VII. Uppingham. B) Újabb szervezetűek. VIII. Marlborough. IX. Clifton College. X. Dulwich College. XI. Mill Hill School. Második szakasz. Bejáró középiskolák. (Publik Day Schools). I. Merchant Taylors' School. II. City of London School. III. University College School. IV. 1) King Edward's School (Birmingham). 2) St. Paul's School (London). Harmadik szakasz. Eredmények a középoktatás-

ban. I. Az iskolakormányzás; az igazgató és a tanári kar; a bennlakó és a tutor. II. Az erkölcsi nevelés. III. Physikai nevelés; a játékok (athletika); kézi munkák. IV. A fegyelem. V. A szolgálkodás (Fagging). VI. A középiskolai tanuló. VII. Az iskola arculata. Az osztályrendszer és felebbvitel; a classikai és a reál (modern) szakasz. VIII. A vallás s az ó-classikai és az újkori nyelvek tanításmód-szere és a kézikönyvek. IX. Az anyanyelv és irodalom, a történelem és földrajz tanításmód-szere és a kézikönyvek. X. A mathesis és természettudományok tanításmód-szere és a kézikönyvek. XI. Rajz- és zenetanítás. XII. Az angol és a magyar középiskola. A) Erkölcsi oldal. B) Értelmi oldal. XIII. Vizsgálatok. XIV. Az angol és a hazai vizsgálati rendszer. Negyedik szakasz. Leány-középiskolák és collegiumok. Bevezetés. A) Középiskolák. I. North London Collegiate School. II. Milton Mount College. III. Notting Hill Gigh School. B) Collegiumok. IV. 1) Királynő-Collegium (Queen's College). 2) Bedford College. 3) City of London College for Ladies. V. 1) Girton College. 2) Newnham Hall. VI. A nők közép- és felsőiskolázása s az egyetemi vizsgálatok. VII. Eredmények a népiskolázásban. Ötödik szakasz. Természettudományi és művészeti oktatás; középtanodai tanárnevelés. I. Természettudományi és művészeti oktatás (Scienc and Art Department). II. A nemzeti rajztanítónevelő (National Art Training School). III. Iparosok szakiskolái (Mechanics' Institutes). IV. A középtanodai tanárnevelés. South Kensington, Cambridge. Az oktatók egyesülete (Collego of Preceptors); a tanítónevelő- és nyilvántartó társaság (Teachers training and registration Society) Collegiuma Londonban.

Harmadik rész. Felsőoktatás. I. Oxford és Cambridge. II. A collegiumi élet. III. A collegiumok és az egyetem kormányzata. IV. Egyetemi és collegiumi tanárok (Professors, lecturers, intercollegiate lecturers) és az oktatás. V. Vizsgálatok. VI. Egyetemi könyvtárak; nyomdák és kiadványok. VII. Általános jellemzés. Az angol, skót, német és magyar egyetemi rendszer. VIII. A londoni egyetem. IX. Egyetemi collegium (University College). X. Király-collegium (King's College). XI. Owens Collegium (Manchester) és a Yorkshirei collegium (Leeds). XII. Theologiai akadémiák. XIII. Jogi collegiumok. XIV. Orvosi akadémiák. Befejezés.

A 36—38 nyomott ivre terjedő mű aláírási ára 3 frt. o. é. Kevésbé tehetős szakemberek kedvéért előfizetést elfogad a mű népiskolázást tárgyzó első és közép- és felsőoktatásról szóló második felére is: az elsőre 1 frt. 50 kr., az utóbbira 2 frt.-jával. A bolti ár magasabb lesz. Minthogy a költséges kiállítás miatt nagy számú fölös példányt nyomatni nem lehet, tisztelettel kéri a megrendelni szándékozókat, hogy a kívánt teljes vagy rész-példányok számát f. é. május 20-áig levelezőlapon vele tudatni sziveskedjenek. Az aláírási díjt bcküldőknek a mű bérmentesen; másoknak postai utánvétellel küldetik meg. Gyűjtőknek 7 teljes vagy 10 rész-példányra egy tiszteletpéldánnyal szolgál. A kiállítás díszes voltáról a budapesti m. kir. egyetemi nyomda kezelskedik. A mű első fele május hó végén

hagyja el a sajtót. — Részünkről a tudós szerző ritka értékű művét összes olvasóink figyelmébe kiválóan ajánljuk.

„Gyakorlati biblia magyarázatok“ czim alatt új szakfolyóirat indult meg. Szerkeszti és kiadja: Garzó Gyula, békés-gyomai ref. lelkész. Főmunkatársak: Könyves Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. Megjelenik negyedévenként három iven. Előfizetési ára: egész évre 2 frt., félévre 1 frt., negyedévre 50 kr. E valóban közhasznú és tanulságos vállalatból a két első füzet már el is hagyta a sajtót. Tartalma amannak: A biblia rövid ismertetése, Könyves Tóth Kálmán. Mózes első könyve, Koren Pál. Sámuel első könyve, Haan Lajos. A zsoltárok könyve, Garzó Gyula. Dániel könyve, Barakonyi Kristóf. Pál első levele, Garzó Gyula. Ennek: A biblia rövid ismertetése, Könyves Tóth Kálmán. Mózes első könyve, Koren Pál. Sámuel első könyve, Haan Lajos. A zsoltárok könyve, Garzó Gyula. Dániel könyve, Barakonyi Kristóf. Pál első levele Timotheushoz, Garzó Gyula. Ajánljuk e sokat ígérő vállalatot olvasóink becses figyelmébe, mert igen jó hasznát vehetik és olcsó áránál fogva nagyon könnyen megszerezhetik.

* * *

„Apáczai Csere János népszerű életrajza“ czimen egy érdekes kis füzet látott napvilágot. Összeállította és a brassómezei tanítótestület 1880 évi október hó 14-én Zajzonban tartott közgyűlésen felolvasta Koós Ferencz, brassó-fogarasmegyei kir. tanfelügyelő. Ára: 10 kr. A tiszta jövedelmet az „Apáczai Csere János emléke“ czimű alap gyarapítására ajánlja szerző. Felhívjuk olvasóink figyelmét e 22 lapra terjedő füzetre, melyben szerző igen érdekesen és ügyesen írja le Apáczai Csere János 34 évre terjedő, tettekben gazdag életét a bölcsőtől a koporsóig.

* * *

Korrajzoló társadalmi tanulmányok jelentek meg Budapesten a Bartalits Imre kiadóhivatalában (Eszterházi utca 12 szám) ily czimen: „Rejtelmes édes.“ Irta Szejkei Oszkár. Ára 2 frt.

* * *

A „Magyar Szemle“ IV-ik (április havi) füzete a következő gazdag és változatos tartalommal jelent meg: A zsidók Palaestinában, Hatala Péter. Lilly. * * * A demokratia Magyarországon, Beksics Gusztáv. Az államjavarok kiadása, Joób Lajos. Az osztrák állam- és a déli vasút. Schober Albert. Emlékezés Tóth Kálmánra. — — — A skandináviai és dán drámairodalom, Thordson Erik. Irodalmi szemle. Szerkeszti Bodnár Zsigmond. Kiadja: Mehner Vilmos. Ára: egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr., egyes füzet 60 kr.

KULÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1881. ápr. 30-án.

— Kamarai javadalmaink iránt egyházkerületünk által megindított kereset pörintező bizottsága ma indult Budapestre, hogy a Felsőház által is helybenhagyott kormányi egyezség perközi béke alakjában leendő megkötését a budapesti kir. törvényszéknél, a kincstári jogügyek igazgatóságával egyetértőleg, végrehajtsa. Lapunk mai első cikkje érdemileg méllatja a kérdést, s e helyen csakis örömlünknek kívánunk kifejezést adni, hogy e száznolczvan éves gravamen el van végre enyésztetve, s hogy b. e. nemzeti fejedelmünk egyházaink különböző testületei iránti gondoskodása, bár részben, érvényre vala, a bizottság tapintatos működése s mindenekfölött a magas kormánynak eléggé nem méltányolható jóakarató magatartása nyomán, juttatható.

— A feledhetlen emlékü Révész Imre kitűnően talált fénynyomatú arczképe megjelent ifj. Csáthy Károly könyvtáros bizományában Debreczenben. Ára 50 kr., vidékre keresztkötés alatt küldve 60 kr. Bizonyára többen lesznek hitfeleink között, kik megszerzik a magyar ref. egyház boldog emlékezetű nagy férfjának ez arczképét, melynek nem volna szabad hiányozni egyetlen prot. ember szobájából is.

— A Magyar Nyelvőr Ingújabb füzetében a szerkesztő a magyar nyelvtudomány érdekében arra kéri fel a vidéki hírlapok szerkesztőseit, hogy adjanak hetenként vagy akár csak hónaponként bármi tartalmú közleményt (tárczacikket, elbeszélést, napi hírt, vidéki tudósítást stb.), mely egy-egy vidék nyelvét, különösen kiejtését s a mennyire lehet szólásait, tájszavait stb. hiven vissza tükrözze. Az ily népnyelvi közlemények leírására vonatkozó útmutatásaita következőkben körvonalozza: Szükséges, hogy azok az illető vidék kiejtésének hű hasonmásai legyenek; más szóval: az egyes szók leírása származásukra s alkotó elemeikre való tekintet nélkül, s tekintet nélkül az uralkodó orthographiai szabályokra, az egyes hangok hű lebetűzésére szorítkozzék; tehát: aszt, kesztem, azomba, kerbű vagy kerbül vagy kerből, aszongya, vezsd ê, vess ki, doptál stb., nem pedig: azt, kezdtem, azonban, kertből, azt mondja, vesd el, vesd ki, dobtál. Az e célra használandó külön írásjegyek a köve kezdők: â = hosszú, nyílt a, p. o. amâra (amarra), mékhâtak (meghaltak) mind, koszorúvâ (koszorúval) stb. á = rövid, zárt a. Járatos Hont, Nógrád, Gömör megyékben, Slavóniában, ritkábban Borsodban a rövid, nyílt a helyett, p. o. hâragzânâk, fâlâkât, hâtâalom stb.; továbbâ Moldvâban és a Székelységben, de csak akkor, ha a rákövetkező szótagban â hang van, mint: kâszâs, hâtâlmât, de kasza, hatálmât. ê = hosszú, nyílt e. Előfordul mint tiszta egyszerű hang a palóczságban némely szók hosszú, zárt é-je helyett, mint: kêz (kéz), szêp (szép),

ê'n (én), eselëccsêg (eselëdség) stb. Általában ê-t használ a nép e helyett, különösen a -vel ragban és az el prae-fixumban. ez utóbbiban mindig akkor, ha az el mássalhangzós kezdetű igéhez van kapcsolva (pótló nyújtás); p. o. késsê (késsel) né jáddzá, egészen êborút (elborúlt) az ég. — Részünkről is fölkerjük lapunk összes vidéki munkatársait, levelezőit, sziveskedjenek a Nyelvőr e nagyjelentésű fölhívását becses figyelmeikre méltatni s az útasítás szem előtt tartása mellett irandó közleményekkel lapunkat koronként szerencsételtetni. Nyelvében él a nemzet!

— Bibliaterjesztő társulatok. A porosz, bajor és württembergi bibliaterjesztő társulatok jelentéseik szerint a múlt évben 114,736 egész vagy részbibliát terjesztettek el. Az utolsó tíz év alatt Németországban nagy mérvben növekedett a bibliák forgalma. A bajor bibliaterjesztő társulat jelentése szerint mindenütt haladás észlelhető, s az igazság lankadatlanul tör előre.

— Szélhűdés a katedrán. Schiel Sámuel brassói evangélikus papot husvét első napján szélhűdés érte, épen akkor, midőn ünnepi beszédét bevégezte. Eszméletlen állapotban hozták le a templomi szószékről; nem tért többé magához s rövid idő múlva meghalt. Schiel 71 éves volt, s egyik kiválóbb papja felekezetének.

— Papirlakodalom. Az amerikaiak nem elégszenek meg azzal, hogy 25 év után az ezüst, 50 évi házasság után pedig az aranylakodalmat üljék meg, hanem az első év után megülik a cukor-, két év után a vas-, tizonöt év után a zink és husz után a messzing-lakodalmat. Egy kaliforniai hírlapíró a multkor ülte meg a papirlakodalmát s a lakozin a vendégek csinosan díszített papirsipkákat viseltek. Az ajándékok közt, miket a hírlapíró kapott, rengeteg sok kép, könyv, lámpaernyő, kesztyű — és zsebkendő — skatulya s más ily papirtárgy volt.

A FŐTISZT. PÜSPÖK ÚRA KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET

BOCSÁTOTTA KI:

Tudásúl és megtartásúl.

394—1881. Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága 1881 márczius 27-én 7023 sz. a. kelt leirata értelmében útasítom anyai-könyvvezető t. lelkész aait, hogy a monarchia másik felében honilletékes, de Magyarországon elhunyt tartalékos, szabadságos katonák Landwehrek halotti bizonyítványait hivatalból díj és bélyegmentesen kiállitva nyolcz napon belül az elhalálozási helyi községi előljáróságának küldjék által.

Köröztetnek.

398—1881 Kolozs-kalotai egyházmegyében a nagy-petrii kántor-tanítóállomás. Javadalma: egy örökségen lakó egész béres fizet egy kis véka búzát, 8 kupa törökbúzát, a fél bérfizető ennek felét, van 16 egész és 20 félbér fizető; 6 szekér tűzi fa; 9 vékás canonica portio, melyből 3 véka féljűt az egyház mivel meg, ezenkívül egy fél vékás kenderföld az egyh. k. által mivelve; az udvar ad évenként 4 véka rozst, 3 szekér fát és 10 o. é. frt.-tot; tandij, minden gyermektől fél szekér fa és 3 kupa törökbúza, 8—13 kr.-ig pénzfizetés, az ismétlők-től 50 kr., ezenkívül az egyház magtarából 50 véka szemes törökbúza, temetésért énekszóval 20 kr., búcsúzatóval 40 kr., tisztességes lakás 1½ hold kerttel; hétköznapi harangozásért egész béresektől 3 kupa, fél béresektől 8 kupa gabona. Pályázati határnap: május 25. Folyamodványok t. Szakács István esperes aához Sz.-Lóna (u. p. Gyalu) küldendők.

405—1881. Marosi egyházmegyében a bedes-z.-háromsági papi állomás. Fizetése 265 frt. 55 kr. Pályázati határnap: május 25-ke.

Ugyanezen egyházmegyében a mező-bergenyei papi állomás. Fizetése: 378 frt. 51 kr. Pályázati határnap: május 25. A ki ez állomások közül bármelyiket elnyeri, köteles első évi jövedelmének hatodát befizetni a marosi özv. árva-gyámintézeti pénztárba. Folyamodványok mindkét állomásra t. Vályi Pál esperes aához Ny.-Sz.-Benedék (u. p. Ákosfalva) küldendők.

412—1881. Udvarhelyi egyházmegyében a sz.-mártoni segéd kántor-tanító állomás. Javadalma: 18 kal. búza, 5 véka zab, 7 szekér fa, ezek a nyugalmazott tanító halálával megkétszereződnek; 5 o. é. frt. ospora, a tanítófizetés alapból 35 véka gabona, 10 76-ka zab, tandij minden tanulótl 1 frt., tanul 26: 3 hold szántó, 243 ö l kaszáló haszonélvezete; tisztességes lakás gazdasági épületekkel és kerttel. Pályázati határnap: május 25-ike. Folyamodványok t. Solyosi István aához Bögz (u. p. Sz.-Udvarhely) küldendők.

429—1881. Szilágy-szolnoki egyházmegyében a peéri leánytanító állomás. Javadalma: 12 o. é. frt., 64 véka elegybúza, 2 ö l tűzifa, 1500 ö l szántó, mely minden évben használható — adóját az egyh. k. fizeti; tandij: minden növendék fizet egy véka vegyes búzát, 9 liter mustot, egy nyári csirkét, 40—50 kr. tandijt, van mindig 40—50 tanítvány, az ismétlők 1 frt.-tot fizetnek. Pályázati határnap: május 25-ike. Folyamodványok t. Szabó Pál esperes aához Diósd (u. p. Zilah) küldendők. Kolozsvárt, ápril 20-án 1881.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Vályi Pál esperes urnak. Tórszűke miatt jövő számban.

Megjelenik
minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldo-
mányok czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Sisyphusi munka. Bterbrunner Gusztáv. — Lancaster és Bell az angol népoktatás alapelveiről. — Esperesi jelentés. (A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.) — Egy kis észrevétel, s egyéb semmi. Egy öreg pap. — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Helyreigazítás. Vályi Pál, ev. ref. esperes. — Egyházi lapszemle. — Körösvények.

SISYPHUSI MUNKA.

Ó-Kér, 1881 máj. 2.

„A legjelentősebb eredmény“ — mondja Wagner Mór — „melyet a természettudomány felmutat, azon igazság, hogy a természetben a fejlődés nagyszerű törvénye uralkodik. A természetnek azon törekvése, hogy szerves alakjainak tökéletesbülését és nemesbülését szünet nélküli fejlődés által eszközölje, nemcsak a legvilágosabb igazság között, melyet a tudomány valaha napfényre hozott, hanem egyszersmind a természet istenszerűségének legvilágosabb bizonyítéka is. Nagyfou-tosságú kijelentés, melynek azonban a természetbuvár lényegesen más értelmet ad, mint valamely ügynevezett ki-nyilatkoztatott vallás papja.“

Nyilvánvaló, hogy az utolsó mondat theologusok ellen intézett vágás akar lenni. Ez minket meg nem lephet; tudjuk, hogy az ügynevezett „positivisták“ vagy „orthodoxok“ azon fejlődési törvényről, melyet a természettudomány elvitázhatatlan igazság gyanánt bemutat az emberiségnek, mitsém akarnak tudni, mert ez az emberi észben egészen más világnézetet honosít meg, mint a milyenhez ők ragaszkodni szoktak.

De azon theologusokat, kik a szabad vizsgálódás eredményeitől meg nem ijednek, ily szemrehányásokkal illetni nem lehet. Ezek őszintén bódolnak azon meggyőződésnek, hogy a tudomány haladásával a theologiai világnézetnek és a vallási fogalmaknak is okvetetlenül fejlődniök kell. A rohamos haladás hiveinek állítása szerint vaknak és süketnek kellene lennie annak, ki e fejlődést tagadni merne. Rámutatnak az emberiség történelmére s azt olvassák ki belőle, hogy az idők folyama alatt nemcsak egyes emberek és népek, hanem a tudomány összes ágai oly változásokon mentek át, melyeknek eredményei az előbbeni állapotoktól lényegesen különböznek. És csakugyan, ha a

tudomány egyes ágainak történelmét nézzük, igazat kell adnunk dr. Baas Herman ama állításának, hogy a középkortól egészen a múlt század közepéig, a tudomány disciplinái között, a theologia gyakorolta a vezérszerepet. Jelenleg azonban legfeljebb az egyetemi tantárgyak jegyzékében találkozunk vele. A múlt század közepétől századunk elejéig a tudományok között első rangú helyet foglaltak el a bölesészet és a széptudományok. Jelenleg pedig a vezérpálcza a természettudomány kezében van, habár ennek valódi életkora alig számlál többet kétszáz évnél.

Vitatkozás nélkül be kell vallani, hogy ezen változások a theologusok nézetirányaira is nagy befolyással voltak. Igaz, hogy a positivisták a középkori tudományos „statusquo“ emlíből szivják hitéletük táplálékát, de a szabad vizsgálódás alapján állók a jelen egységes világnézet forrásainál üdülnek. Ennek eredménye az, hogy a theologusok tulajdonképeni hivatásuk szerepéből kiestek. Többé nem annyira az egyház küllenei ellen küzdenek, amint az „ecclesia militans“ hű bajnokaihoz illenek, hanem inkább maga az egyház vált esatattérre és theologiánk lett önmagában „theologia militans“. A belharez folyvást tart és folyton nő. Azon kérdés körül forog a szivós küzdelem, hogy kinek birtokában van az egyedül idvezítő protestáns hit-igazság? A tusakodás célja pedig, mint ez másképen nem is lehet, a győzelem elnyerése. Érdekes, fontos küzdelem ez, valódi sisyphusi munka, azon eltéréssel a régi mesétől, hogy itt kotten, a „positiv irányú“ theologusok és a haladás hivei hengeritik meggyőződésük követ a győzelem tetőpontja felé, s midőn az egyik már közel gondolja magát a célhoz, utána törekszik a másik, s azon rázkodások alatt, melyeket az utána törekvő okoz, visszagördül vágyódásának kiindulási pontjához.

E látványt szemlélve, akaratlanul azon kérdés lebben el ajkainkról: ki lesz a győztes?

Azok, kik a természettudósokat istentagadóknak tartják, sőt hajlandók a szabadelvű theologusokat is ezen kategóriába sorozni, határozott választ szoktak adni e kérdésre. Szerintük csakis a positiv, dogmahú theologiáé lehet a maradandó diadal, s egyedül az általa létesített intézmények boldogíthatják az emberiséget. Rámutatnak szintén a történelemre, kiemelvén, hogy valahányszor már kinyujtotta kezét a szabadirányú theologia a győzelmi korona után mindannyiszor hátrálásra kényszerített, s mai

napig sem sikerült törekvésének célját elérni. Ily érvelésre támaszkodva, Németországban, különösen most, ismét büszkén néz le a reactionalis egyházi párt a haladás híveire. Alig, hogy néhány derék lelkész hithűségét a dogmák mérlegén könnyűnek találta, hozzáfogott nagy buzgósággal a polgári házasság megszüntetése érdekében agitálni. A minap pedig egy lipcei lapjában támadásokat intézván minden szabadabb protestáns mozgalom ellen, magát a jeni theologiai facultást is „hitetlennek” bélyegzé. Igaz, Európának szellemi légáramlata most nagyon szelid kezd lenni. Némely hatalmasság retteg az anarchiától, és miután soha sem gondolt alattvalóinak Jézus szellemében való neveltetésére, most nincs nagyobb óhajtása, minthogy alattvalóiban azon szellem lakozzék, mit az udvari egyház szolgál, természetesen állásuk megszilárdítására, képviselnek minden áron, ha kell, tudományos lelkiismeretük fölládozása árán is. Bevalljuk, hogy ez idő szerint a „confessionalisták” sisyphus-köve közelebb van a győzelem tetőpontjához.

Visszaretten-e ezért a szabadelvű theologia? Korántsem! Ez is bizik meggyőződésének igaz voltában, vallván, hogy valamint a természet világában stabilitás nem létezik, úgy a szellemében is szünetnélküli továbbfejlődés az uralkodó törvény. Azt tartja, hogy maga a reformatio nagyszerű bizonyítéka annak, hogy a tudomány haladásával a vallási fogalmak is fejlődnek; vitatja, hogy a bölcsezet a legszilárdabb dogmahívőkben is nézetváltozást idézett elő, és hogy a biblia-itészet s az objectiv dogma-történelem ellenállhatlan befolyást gyakorolnak vallási meggyőződésünkre.

És valóban, ha elfogulatlan szemmel nézzük a szabadirányú theológiának eddigi eredményeit s azon célokat, melyeket maga elé tűz, azokat elátkozandóknak nem találjuk. Hiszen maga az annyira ócsárolt rationalismusnak azon eléggé nem méltányolható érdeme megvan, hogy megtanított minket természetesen gondolkodni, s az ördög hitének bilincseiből kiszabadított. A gyakorlati egyház terén pedig, különösen 1840 óta egyleti összeköttetések által új életet iparkodik fölleveníteni a keresztyének lelkében. A protestantismust, mely a tantételek felett támadt viták miatt kebelében meghasonlott, a krisztusi szeretet gyakorlása által kiengesztelni, összetartani s így a fölbomlástól megóvni akarja. Nézetünk szerint kár a jeni egyetemet „hitetlennek” bélyegezni, ha egyébről nem, azért, mert Hase, az átszellemült hitű, előkelő irányú theologus, a protestantismusnak legtárgyilagosabb és épen azért legmeggyőzőbb bajnoka és védője, ki egyházunknak nagyobb dicsőséget szerzett, mint akárhány rajongó confessionalista. Avagy hol van az orthodoxok között az a férfiú, kiről el lehetne mondani azt, a mit Henke Schleiermacher-ról? „Schleiermacher” — mondja Henke — „a berlini universitásra, mint theologiai tanár és mint hitszónok meghivatván, mindkét tekintetben haláláig mindig csak gyűjtő, soha sem szétszóró, mindig emelő és elevenítő, kiengesztelő és egyesítő tevékenységet fejtett ki. Itt, hol még a II. Frigyes korából származott

eszmék uralkodtak, ő teremtett egy nemcsak hazafiú, hanem keresztyéni újjászületést is. S ezen újjászületésben a félelem és kényszernek még árnyéka sem volt, hanem csipán ama gyermeki bizalom, hogy az, a mi nagyszerű és isteni, érdemes arra, hogy mind a hazafi, mind a keresztyén által szepőlően tiszteletben tartassék.”

Tehát az, a mire a szabadelvű theologia győzelmének reményét alapítja, nemcsak a tudomány és ennek fonálán a vallási fogalmak szünetnélküli fejlődése, hanem a lelkiismeret és így a protestáns hívek önelhatározásának szabadsága is. Minden egyházi reformkísérlet e két mozzanattól indul ki. Ezen álláspontot foglalja el többek között a „Berlini Reformegylet”-nek közelebből megindított lapja is — „Correspondenzblatt für Kirchliche Reform” — mely programjában kiemeli, hogy célja azon szellem ébresztése, mely az egyháznak szabadelvű fejlődését eszközözi. Sok van e programban olyan, a mit hazai protestantismusunk legszabadabb elvű papjai sem írának alá. Azonban mi más viszonyok között élünk, mint németországi hitsorsosaink, és ha ők azon önkormányzati intézményekkel bírnának, a melyekkel mi, bizonyosan nem volna okuk dogmahű társaik ellen oly szívóssággal küzdeni, a mint azt valóban kénytelenek tenni.

Annyi azonban áll, hogy reánk nézve sem lehet közböbs azon szünni nem akaró sisyphusi munka, mely a németországi orthodox és szabadelvű theologusok közt folyó harczban észlelhető. Magyarhoni protestáns egyházunk jövőjére nézve is nemcsak érdekes, de egyszersmind felette fontos az a kérdés „ki fog győzni? a theologiai orthodoxia-e vagy annak haladó ellenfele?”

Sejtelmünk, reményünk e tekintetben mi? válaszunk a fölvetett kérdésre milyen? Öt hét óta irodám ablakán keresztül nézem gyümölcsfáimat; virágbimbóik már kinyitlak volna pár nap alatt, ha a zord, kedvezőtlen időjárás, egy-egy meleg óra kivételével, meg nem akadályozta volna. Mondhatnám, számtalanszor voltam azon reményben, hogy holnap virágdisz lepi el gyümölcsfáimat, de hiába. Csak most nyitlak ki a virágok valahára hosszú harcz után. Szegények valódi sisyphusi munkát végeztek: de nem vesztek el, győztek!

Vigaszteljes kép! jósképe a haladó theológiának, mert csakis ez a valódi protestáns theologia; általában jósképe a fejlődő protestáns egyházi életnek, mert csakis ez érdemes a protestáns névre. Hiszen már számtalanszor ismétlődött ama tapasztalat, hogy valahányszor a reformatio életteljes vallása hierarchikus intézmények által holt formulává tétetett, a protestáns egyházban a szabadság és türelmesség, az egyháziasság és hitbuzgóság kihalt és eltemettetett. Nézetem szerint elég indító ok arra, hogy egyházi életünk terén a haladó hívek sisyphusi munkájában csüggedetlenül részt vegyünk.

Bierbrunner Gusztáv.

LANCASTER ÉS BELL AZ ANGOL NÉPOKTATÁS ALAPVETŐI.*)

(A *Britt és Külföldi s a Nemzeti iskola-társaság: The British and Foreign, and The National School Society.*)

I. Vasárnapot a hétköznaptól csak egy lépés választja el. A szegények gyermekei vasárnapi iskolázását a hétköznapinak kellett követnie. Jó formán tíz esztendő se folyt le, s a bejáró népiskola (Elementary Day School) szintén megtalálta a maga alapítóját.

Lancaster József egy ifjú quaker 1796-ban szülőföldén, London Southwark nevű külvárosában, a rongyos gyermekeket, kik az utcákon csak úgy rajzoltak, nagy hévvel kezdé oktatni. A helyett, hogy tandíjt szedett volna a koldus tücsköktől, kik a környék gazdag hangyáinál szoktak egy-egy kis alamizsnáért házalni: őket még táplálta is, s egyedüli büszkesége az volt, hogy megmentse a szegények-házától.**)

„Arra teljességgel nem gondolt, mondá életirója, Corston, hogy ő a szegények nagy pártfogója; a tanítóba és jó barátba beleveszett a patronus.“

„Bizony azt hinné egy chemikus — úgy mond Lancaster — azért teszik szegények-házába a felügyelők a szegényeket, hogy megkisértsék azok a füstnek szurokká változtatása módszerét, mert hát az istenadták, nagy unalmokban, a szegények háza szobája falát cseppentett feketére mázolták.“***)

Alig 17 éves korában erősen föltette magában, hogy a pauper gyermekek értelmi és erkölcsi elhagyottságán segíteni fog. A gyermekek sergesleg („like flocks of sheep“) tódultak hozzá, úgy hogy 1798-ban számuk ezerre rugott. Lehetetlen volt egymagának e tömeget tanítania. Föltalálta magát: az idősebb és haladottabb növendékeket az ifjabbak tanítására fogta. Így lőn Lancaster Londonban az u. n. monitori, más szóval a váltakozó (mutual) tanmód alapítója. E rendszer egyszerű és gazdaságos voltáért csakhamar kedvelté és közkeletivé lőn. Lancastert tanítása sikere, a közönség rokonszenve, a nagy urak, különösen Bedford herceg, meg Sommerville lord és a király, III. György pártfogása elbódította. Tízezer gyermek olesó oktatásáról és munkára való alkalmazásáról tervet dolgozott ki, melyet a királynak ajánlott. Majd fejébe vette, hogy Nagy-Britannia összes ifjúságát az ő rendszere szerint nevelni valóságos missioszerű munka lenne. Azonban nem volt elég ember arra, hogy a megindította mozgalmat vezetni bírja. Tanítónak jó, de adminisztratornak gyarló volt. Ügyei zavarba jöttek, pénzügyileg megbukott, s végre 1818-ban Amerikába ment, hol husz viszontagságos év mulva (1838) New-York egyik utcáján szerencsétlenül kimúlt. Rendszerre Amerikába menetele előtt tíz évvel jóra való kezekbe került, mert 1808-ban megalakult a szegény osztálybeli gyermekek tanítására a Lancasteri-intézet (Lancas-

terian Institution), a mely néhány évvel később, (1817. őszén) a ma is virágzó „Britt és külföldi iskola-társaság-gá“ vált, ily czimmel: „The British and Foreign School Society.“

A társaság czélja szegény gyermekek vallásos és az ismeretek elemeiben való nevelése minden felekezet, vagy pártkülönbség nélkül. A társaság nem szabja magát semmi felekezethez (unsectarian), a biblia lévén a vallástanítás egyedüli kézikönyve. Az elemi ismeretek közlése dolgában főtörekvése oly oktatási elvek követése és fejlesztése, melyek mindenütt alkalmazhatók, bel- és külföldön egyformán fontosak, s az idegen és gyarmati iskolákban szintoly szükségesek, mint az úgynevezett britt iskolákban. A társaság bevallott elveit következő eszközök útján terjeszti: 1) Tanítókat nevel. Jelenleg 5 tanítónevelő-intézet (Training College*) tart fenn (köztük 4 tanító nők számára), melyekben évenként körülbelül 400 növendék tanul. 2) Mivelt ügyvivőket és iskolalátogatókat alkalmaz. A társaság iskolafelügyelői (School inspectors) az úgynevezett britt iskolákra felügyelnek s a vidéki bizottságokkal értekeznek. A közbenjárók új iskolák alapítása végett gyűléseket és felolvasásokat tartanak, a szülőket új iskolák alapítására ösztönzik, szóval oda hatnak, hogy fiók-társulatok alakuljanak. Az anyatársaság tiszte e fiók-társaságok erejének ébren tartása, szabadságának istápolása, hogy minél előbb független cselekvési központokká válhassanak. E társaság tehát nem akar óriás tölgy lenni, mely minden tápszert magához vesz és gyűrű után gyűrűt vet, mig törzse óriási mérvekre tesz szert, hanem inkább plántáló intézet, mely minden erejéből rajta van, hogy új hajtásai vagy dugványai mentől előbb gyökeret verjenek és önállókká váljanak. Akárhány iskolát alapított már s támogatott odáig, mig az a maga lábán megindulhatott. Az ily intézeteket a társulat szárnyakra bocsátja, s azután gondját róluk úgy leveszi, hogy központi bizottsága jelentéseiből is eltűnnek. Így történt a dolog néhány tanítónevelő-intézettel is. 3) Az iskolaszékekkel és mindazokkal, kik nagy Brittaniában vagy másutt az elemi iskolázást szívükön hordják, vállvetve közreműködik. Ha valamely iskolának rendes, vagy rendkívüli esetben tanítóra van szüksége, jószívvel segít a bajon, föltéve, hogy az illető iskolákban a munkás osztályok gyermekeinek minden káté, hitformula vagy egyéb felekezeti színezet nélkül tanítják a bibliát. 4) Kézikönyveket és egyéb iskolai taneszközöket és szerelvényeket ad a belföldi új iskoláknak, s hasonló segedelmezésben részesíti mindazokat a gyarmati vagy bármely világrészi iskolákat, melyek a népoktatást a társaság elvei szerint terjesztik. 5) Központi könyv-raktárában nagyon olesó áron árultat tankönyveket és az iskolák beállítására minden szükséges szerelvényeket.

*) Mutatvány szerzőnek „Az iskolázás jelene Angolországban“ cz. sajtó alatt lévő műve I. részéből.

***) „Workhouse, the very name is a burlesque“, mondja „Outlines of a Plan“ cz. iratában London 1806, 23 l.

****) I. m. 22 l.

*) A Training Colleget, mely sok tekintetben más, mint a német Lehrerbildungs-Anstalt, melyet nálunk képezdésre, vagy képzőintézetre fordítottak, helyesebbnek láttam néptanítónevelő-intézetnek, vagy rövidebben tanítónevelőnek nevezni.

II. Azelőtt hat évvel (1792) a hogy Lancaster monitorai működni kezdettek, Indiában Madras katonai árvaházában dr. Bell (egy st. andrewsi borbély fia), ki szülőhelye egyetemén orvos-tudori oklevelet szerzett, az intézet tiszteletbeli igazgatója, midőn sehog sem birhatta rá a segédtanítót, hogy a kezdő tanulókkal az abc-t fővénybe irassa, kénytelen volt őt egyszerűen elbocsátani s helyét egy 8 éves fiúval pótolni. A kis tanító nagyon jó szolgálatot tett, s dr. Bell e gyakorlat életrevalóságát most már iratokban kezdé fejtegetni és terjeszteni. A mint Angolországba visszatért, kapva-kaptak a lancasteri lelkesült segítő tanítón, s 1801-ben swanagei rectorrá lett; később (1818) westminsteri kanonokká lön s mint olyan nagy vagyont szerzett (120 ezer font sterling), melyet halálakor (1832) a st. andrewsi egyetemnek hagyott*)

Bell — az általa föltalált rendszerért való lelkesedést kivéve — mindenben ellenlábasa Lancasternek. Ez a felekezet nélküli vallásos oktatásért buzog; ellenben Bell csak a felekezeti tanítók s mindenekelőtt az angol egyházi hittételek tanítását tartja a szegények nevelése sarkkövének. Ez alapon csoportosított elvei körül az angol egyház főpapjai.

Az angol államegyház papsága egész a jelen századig nem úgy tanította a szegény ember gyermekét (Poor), mint a skót papság. Ez bevezette az elemi ismeretek körébe. Az anglican pap ellenben tanította a gyermeket olvasni, írni, számolni s aztán meghagyta a szülőknök, nagyanyának vagy a gyámnak, hogy tanítsa meg gyermekét vagy unokáját a Miatyánkra, Hiszekegyre s a kátéba foglalt hitcikkekre. Mikor a gyermek mindezeket úgy a hogy tudta, a pap szokás szerint megerősítette a hit- (cikke-lyek) ben.***) Az angol egyház gyakorlata szerint a nép-oktatás alfája és omegája az egyház kátéja.

ESPERESI JELENTÉS.

(A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi ápril 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlésé elé terjesztette Nagy László h. esperes.)

(Folytatás.)

Kérem az e. m. közgyűlést a községi kezelés alatt álló javadalmaknak felekezeti hatóságaink kezelése alá bocsátása iránt az ig. tanácsi leirat szellemében Szilágymegye tekintetes közigazgatási bizottságánál a kellő lépéseket megtenni.***)

*) Ezelőtt néhány évvel ez alaphól állította fel a nevezett skót egyetem a neveléstani tanszéket.

**) Dr. Marsh Chambridgei theol. tanár 1811-ben junius 13-án a Pál egyházban papolt a Lancasteri iskolák ellen. Beszédjében azt fejtegette, hogy a nemzeti nevelés alapja a nemzeti vallás. „Schools for all“ London 1812, 28 l. A Quarterly Review 1811 október.

***) Ezen fölhívás folytán közgyűlésünk útasította az esperesi hivatalt, hogy Szilágymegye tanfelügyelőjétől szerzze be azon kimutatást, hogy a tagosítás, legelő- vagy erdőelkülönítés alkalmából megyénk területén hány egyházközségünkben mennyi terület lett kiszakítva községi iskola czimén? Ezen adatok nyilvántartására törskönyv nyitandó, mely jövőben esetről-esetre kiegészítendő. Azon egyházközségeink pedig, a hol a községi iskola illetősége már kiszakított, útasítatnak a megyei közigazgatás útján a magas miniszteriumhoz fordulni, a népesség arányában őket illető terület közvetlen, felelősség mellett leendő kezelhetés engedélyezéséért.

N. L.

Nem kis fontosságú az ig. tanácsnak múlt évi 1422 sz. a. (290-1880) E. H. Sz. ke't leirata, mely szerint: „Több eset fölmerüléséből ig. tanácsunk sajnálattal tapasztalta, hogy egyházközségeink fekvőségeit tárgyazó telekkönyvi följegyzések nem tartatnak kellő ellenőrzés alatt“, „az egyházközségek telekkönyvi iverinek nagyobb ellenőrzését szükségesnek látván“, elrendelte a telekkönyvi hitelesített másolatok bevételét, s az eredményről jelentéstételre hívott fel. Folyó évi márczius 7-éről 294 sz. a. kelt fölterjesztésem másolatát ide csatolva, fölkérem az e. m. közgyűlést, méltóztassék hatályosan intézkedni, hogy: egyházközségek rászorítassanak a telekkönyvi hiteles másolatok beküldésére, — egyházközségek pedig útasítassanak a beküldött birtokivi másolatot telekkönyvi hiteles másolattal cserélni ki. (Elhatározottat. N. L.)

Megjegyezni kívánom, hogy azon egyházközségeket, hol a tagosítás már megtörtént, vagy folyamatban van, nem kívántam a régi sa tagosítás által értéktelenné vált vagy valószínű telekkönyv beküldésével egy későbbi újabb megterhelhetésnek tenni ki; úgyszintén számadásra vontam azon egyházközségek előjáróságát, hol a telekkönyvben betáblázást találtam, a betáblázva talált teher miként származása s jelen állására nézve. A mlts ig. tanács fölterjesztésében ecsetelt jelentésemet jóváhagyó tudomásul vette, s elrendelte, hogy az év végén a függő kérdésekre nézve tegyek jelentést.

Ez ügy ötletéből arra kérem az e. m. közgyűlést, méltóztassék határozatilag útasítani az esperesi hivatalt, hogy az egyházközségek telekkönyvi állásáról minden tavaszi közgyűlésre terjeszzen részletes, táblázatos kimutatást. Hogy pedig ez az egyházközségek minden megterhelhetése nélkül megtörténhessék, útasítandók lennének azon egyházközségek papjai, a hol telekkönyvi hatóság van, hogy az esperes fölhívására az év elején tegyenek jelentést az esperesi hivatalhoz azon egyházközségek telekkönyvi állásáról, melyek az ők egyházközségükben lévő telek.-hivatal hatósága alá tartoznak.)*

Fontos elvi intézkedést tartalmaz az ig. tanácsnak múlt évi 1660 sz. a. kelt határozata, melyben kimondatik, hogy „egyházi hivatalnokainknak egyházközségeikkel szemben per folytatását egyházi törvényeink tiltják, s ha valamelyik egyházi hivatalnok ezen tilalom ellen vét, egyházi úton fenytendő.“ Ezen leirat az én fölterjesztésem folytán keletkezett, mert egyházmegyénkben divattá kezdett válni, hogy a kántor és tanító aflak bérköveteléseikért bepereljék egyházaikat. Én pedig ezt visszás dolognak tartván, — e be- tegség ellen orvosszert kerestem, s a fennebbi leiratban meg is találtam. Ha az e. m. közgyűlés jónak látja, ezen ig. tanácsi leirathan foglalt elvi intézkedés körlevélileg köz- tudomásra hozandó lenne.**)

E ponttal kapcsolatosan legyen szabad felvetnem egy kérdést. Vajjon helyes-é, hogy míg az egyházi hivatalos személyek mindenike a püspöktől, mint legfőbb egyházi hivatalnoktól elkezdve, le az utolsó harangozóig eskü mellett

*) Ezen javaslatot egyházmegyei közgyűlésünk határozattá emelte. N. L.

**) Köröztetése elrendeltetett.

N. L.

szolgál az úr oltára körül, addig azok, kikre a népvélelés szent ügye van bízva, s mint kántorok a templomi szolgálattal második tényezői: az eskü kötése nélküli szolgálnak? Ha az e. m. közgyűlés ezt visszásnak találná, kérem elrendelni, hogy jövőre a tanítók és kántor-tanítók mily esküforma szerint és mely testület előtt lesznek kötelesek esküt tenni le?*)

Ha megajlitom még azt, hogy fölterjesztésemre a mts. ig. tanács:

- a) lehetővé tette az annyi év óta huzódott rápláni állomás betölthetését;
- b) megerősítette a s.-újlaki,
- c) meg a völcsöki pap-tanítói állomások díjlevelét;
- d) a bukás szélén álló sz.-udvarhelyi egyházközség főgondnokául kinevezte tekintetes Pelei Mór sz.-bíró urat;
- e) a n.-falusi tagosításhoz Nagy László sz.-somlyói pap;
- f) a récsei tagosításhoz Komény István varsolczi pap;
- g) az ardói tagosításhoz pedig tek. Z. Kis Elek képviselő fiait nevezte ki az egyházkerület megbizottjainak:

nagyjában ecseteltem a mts. ig. tanácsnak egyházmegyénkre kiható félévi intézkedéseit.

(Folytatása következik.)

EGY KIS ÉSZREVÉTEL, EGYÉB SEMMI.

Nem akartam ugyan az interkalare és gyámintézet tárgyában, mely egyházkerületünk egyházait és papjait közelebről érdeklí eddig szót emelni, annyival inkább nem, mert ez a tárgy e lapok hasábjain annyiszor lőn szellőztetve, hogy alig lesz egy pár új érv, mely a jelenlegi állapot megváltoztatására hatással lehetne. De most mégis megpróbálom, ha ugyan szelet nem vetnék és hiábanvalóságot nem aratnék. Az igaz, hogy a toll, melylyel írok, oly régi mint a tenta, melybe azt mártom, de az eszme, melyet elmondandok, 42 éves hivataloskodásom alatt szerzett tapasztalat gyümölcse.

Régebben nem volt interkalare, nem volt gyámintézeti pénztár, egyházaink mégis szegények voltak, a papok gyámoltalan családokat szegénységben hagyták hátra; most van interkalare, melynek némely egyházmegyében rosztul alkalmazása miatt az egyházak szegényednek, s a mint naponként szegényednek, akképp éreztetik a papokkal is e szegényedést; van gyámintézeti pénztár, s a papok özvegyei és árvái mégis nyomorultabb állapotban maradnak hátra, mint mikor nem volt sem interkalare, sem gyámintézeti pénztár. E jelenség oka, nézetem szerint, abban rejlik, hogy régebben ritka pap kezdette hivataloskodását adóssággal terhelve, s ha hivatalát elfoglalta, élt jövedelméhez

*) Közgyűlésünk elhatározta, hogy jövőre a tanítók és kántortanítók is fölesketendők. Az eskü-minta elkészítésével az e. m. főjegyzője bízott meg. Az eskü a kebli egyháztanács jelenlétében az egyházlátogató bizottság előtt lesz leteendő. Ezen határozat megerősítés, s illetőleg az egész egyházkerületre leendő kiterjesztés végett az egyházkerületi közgyűléshez fog fölterjesztetni. N. L.

mértén úgy, a hogy lehetett; nem kért tőle senki semmit és mikor elhalt, özvegye és árvái nyakába nem hagyott nyomasztó adósságokat, s az árva család, még a családfő életében megszokva a takarékoságot és szegénységet, nem zúgolodott sorsa ellen. A mostani fiatal papok közül pedig ritka lép a diszes papi állomásba úgy, hogy adósság ne terhelné; hivatalát azon reményben foglalja el, hogy eddigi adósságait rögtön lefizeti, de csakhamar észreveszi, hogy másképp van neve a sors könyvébe beírva mert mihelyt új hivatalát elfoglalta, némely egyházmegyében első évi jövedelmének felét, másban 10 vagy 20 százalékát a gyámintézet pénztárába kell fizetnie. De még ez sem elég, mert azután papsága minden évben évi jövedelmének hol egy, hol több százalékát ugyan e célra kell áldoznia, a melyhez járul még az évenként fizetendő soknemű állami adó. Ezenkívül, ha hivatását be akarja tölteni, legalább egy hivatásához illő szakközlönyre elő kell fizetnie, és így adóssággal terhelt, évi kiadásait jövedelme a legtakarékosabb életmód mellett sem fedezhetvén, nyomorultabb családot hagy hátra, mintha nem lenne interkalare, nem lenne gyámintézeti pénztár. Ebből látható, hogy a cél nincs elérve. Kérdés: miképp lehetne hát e bajon segíteni?

Szerény véleményem szerint ezen, az egyházakra és a papokra nyomasztólag ható terűn csakis az által lehetne könnyíteni, ha a közelebből összeülendő egyházkerületi közgyűlés vezérferfiak egész erejükből oda törekednének, hogy a jelenleg az egyházmegyékben létező gyámintézetek összes tőkék központilag kezeltessenek és szüntetiessék be az interkalare s a papok által a gyámintézet javára a jelenlegi módozat szerint való fizetés, és a helyett mondassék ki, hogy fizessen minden első osztályú egyház papja évenként 3, minden másodosztályú 2, minden harmadosztályú 1 forintot, minden negyedosztályú 50 kr.-t, minden püspöki vizsgálat alatt álló egyház papja pedig 5 forintot és minden papot tartó egyház annyi forintot, a hány papot tart. Ezt az összeget az esperesek szedjék be és szolgálattassák a közpénztárnok kezelése alá. De minthogy az özvegy ugyan kevés gyámolt nyújthatna az özvegyek és árvák számára, ehhez lenne csatolandó az öt évenként kisztatni szokott segély kamatja. Ez összeg tőkésítés és kezelés végett a közpénztárnok kezelése alá lenne adandó és csak annak kamatjával kellene az özvegyeket és árvákat gyámolítani. Itt fölmerülhetne az az ellenvetés, hogy az államsegély szegényebb papjaink és egyházaink fölsegülésére van útalványozva. De ez ellenvetés ellen bátran fölhozható az, hogy az államsegély kamatainak évenkénti elforgácsolása által nagyon kevésé vannak szegény egyházaink s még szegényebb papjaink özvegyei és árvái segélyezve; sokkal czélszerűbb voln a, ha az központilag, kiválóan csakis javukra jövedelmeztetnék. Jól tudom én azt is, hogy a székelly papságnak kifogása lesz a központi kezelés ellen, mert nagy ellenszenvvel vannak a centralisatio iránt, pedig az ugyancsak nem germanizálja a papok özvegyeit és árváit.

Ha régi tollal irt szerény véleményem hatással leendő egyházkerületünk vezérferfiainak működésére, önként értetődik egy szabály készítése, mely a közpénztár-

nok, esperesek kötelmeit, minden az özvegy-árvákat illető intézkedést a legkisebb részletekig, valamint az egyházak s a papok fizetési módzatát tisztán körvonalozza.

Egy öreg pap.)*

HELYREIGAZÍTÁS.

Az „Erdélyi prot. Közlöny“ ápr. 24-iki számában a „Deficit“ című cikkben cikkíró beleszó engemet is, pedig én sem deficit nem vagyok, sem deficitben nem vagyok. Azt mondja ugyanis: „ha a marosi esperes nem most jajdulna föl az „Ellenzék“-ben, hogy egyházmegyéje egyik községét az évi tanítói nyugdíjilletékekért exequálják, hanem mindjárt az első évben lépett volna föl s tette volna meg a kötelelességszerű intézkedést, talán elvesztette volna a kedvező szép alkalmat az oppositorra, de megmentette volna az egyházközséget az executiotól.“ Felséges okoskodás! melyik az az első év, melyben nekem intézkednem kellett volna? mikor tudhattam volna meg, hogy 1881. márcziusban a seprődi leányegyházközségtől nyugdíjilletéket fognak követelni, hiszen még február végén a visitatio alkalmával a helyszínen sem tudtam. Hát föltehettek-e, hogy ilyesmi fog bekövetkezni ott, hol még tanítói állomás sincs? Miként intézkedhettem volna az első évben az egész bekecsalyai szolgabírójárásban, hol a néhai Tőkés László úr szolgabírósága alatt egy egyházközségtől sem kértek nyugdíjilleték címen egy krajczárt sem? s utána 74—80 frt.-ot exequáltak. Vagy nekem kellett volna-e elmennem az adófelügyelőhez, hogy kérjek executiot a nyomorú egyházközségekre, ha a hatóság nem vette fel évenként: ezt eddig nem tudtam. A számadások rendén a kiadásokban nem volt nyugdíjadó e kerületben a múlt évig. Figyelmeztettem, intettem az illetőket. Mindig azt felelték: nem kéri senki. De akkor is Seprődre nézve nem intézkedhettem volna, a hol nincs rendezett tanítói állomás. Hogy készítessek orvosságot, a mig nem vagyok beteg? E vádját cikkíró urnak visszaütasítom, mulasztást el nem ismerem. Olvassa le nekem akárhonnán ezt. Én a nyugdíj általi terheltetéseimért a hatóságom alatt lévő egyházközségeknek sokszor folyamadtam a mlts. állandó ig. tanácshoz, a főtiszteletű egyházkerületi gyűléshez. Egyszer fölterjesztettem 26 egyházközséget, akkor azt méltóztattak válaszolni: nincs reménységök annyinak fölmentését eszközölni. Azután följajlottam tizenhármát, akkor csak azt a választ kaptam: bizonyítsam be, hogy azok oly szegények. Futottam, fáradtam mindenfelé, hogy egyházközségeimet, melyek annyiféle adó alatt roskadoznak, megmentsem, de azért nem ellenkeztem, sőt a felsőbb parancsoknak feltétlenül engedelmessé váltam, még abban is, hogy egyházközségeimtől a telekjegyzőkönyveket behajtassam, melyek 6—10 frt.-ig terjedő bélyegkölt-

*) Habár nem mindenben értünk egyet öreg barátunk véleményével, mégis tért adunk e soroknak, mért örvendünk, ha egyházkerületünket érdeklő ily fontos ügy minél szélesebb megbeszélés tárgyát képezi. Szerk.

séggel jártak, s melyet az egyházközségek — mint egy rájuk rótt újabb terhet — nagyon éreznek. S most, hogy utoljára kényszerültem a tiszta valóságot sajtó útján közölni, ne vegye rosz neven cikkíró úr. Tehetek-e róla, ha van lelkiismeretem, s még álmodom sincs sülyedező egyházaink sorsa miatt; vagy tán az a baj, hogy nem kormánypárti, hanem ellenzéki laphoz folyamodtam? Erre igaz nem kértem engedelmet cikkíró urtól, de méltóztassék most az egyszer megengedni ezt nekem.

Nagyon sokat tudnak ott Kolozsvárt a theoria asztalán, de hiába, az igaz valót ide le a gyakorlatban csak mi ismerjük.

Sokat korholják azt a visitatiót, de tessék lejönni s megpróbálni csak egy kerületben: akkor meg fogja látni, hogy sem nem haszontalan, sem nem komédia a visitatio, hanem egy nehéz kereszt, életveszélylyel járó missio. Hiszen a visitorok martirok; egy nehányszor áldozatul estem én magam is, ki nyolcz év alatt ekkora egyházmegyében minden egyházközséget, évenként személyesen átvizsgáltam két rendbeli visitor társaimmal; vagy talán az a kis napidij a baj, a szálla, hiszen a törvénybírónak 20—25 frt.-ja van egy napra, nekünk hárman 5 frt. Hogy miként visitáltunk, bizonyoságot teszen a főtiszt. püspök úr két rendbeli észrevétele visitori jegyzőkönyveinkre. Egyikben azt mondja: a marosi egyházmegye hú maradt magához és multjához; a másikban: az egyházvizsgálat nagy pontossággal és lelkismerettel járt el. Vagy ez sem igaz? Kötelelességérzetet és kötelelességteljesítést nem kérek kölcsön cikkíró urtól.

Sajátságos állapot a szegény kalvinista espereseké. Ők püspökükkel hordják az anyaszentegyház keresztjét, és mégis némely urak szeretik örökké korholni. Mit fizetnek nekünk? vagy talán az a néhány esedékes garas szálla a szemökben?

Egyébiránt kilóg a ló lába. Az a baja cikkíró urnak, hogy ellenzékeskedem, ellenzéki lapba irtam. Engedje meg, hogy lehessenek nekem is, mint embernek és polgárnak, privát nézeteim.

Ha a sajtó ügyben ellenkező véleményt nyilvánítottam többek nézetével szemben, engedje meg a nyugdíj ügyében is ellenvéleményemet nyilvánítani cikkíró urral szemben. Ha nem igazat szóltam, tegyen bizonyoságot ott, a hol szóltam, ne zavarja össze esperesi eljárással. Engem terrorizálni nem lehet efféle fegyverekkel, evvel nem fog behajtani pártzászlója alá. Engedje meg még kérem, hogy érezni és gondolkozni merjek. Mulasztásaimat, ha tetszik, keresse ki máskor a főtiszteletű püspök úr vagy az igazgató tanács irodájából. Most ennyit, s ha parancsolja, folytathatjuk.

Ny.-Szt.-Benedek, 1881 április 26-án.

Vályi Pál,
marosi ev. ref. esperes.*)

*) Fentartjuk a jogot, hogy munkatársunk, az illető cikk írója megjegyzéseit a nt. esperes úr „Helyreigazítás“-ára adandó alkalommal megtegye. Szerk.

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1881 máj. 1.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter püspök, mint elnök, br. Bánffy Albert, br. Bánffy Dániel, Lészai Ferencz, Párádi Kálmán, Bodor Antal titkár, Szabó Ádám számvevő.

Az ülésen kívül elnökiileg ellátott 21 ügy bejelentetvén, helybenhagyatott.

Elnök bemutatja idősb br. Vay Miklós ő nmltsága meghívóját a közel lévő egyetemes zsinatra. Áttétetik br. Bánffy D., Szász Béla és Bodor Antal tagokból álló bizottsághoz a benne jelzett és az egyetemes zsinat élébe terjesztendő javaslatok véleményes előkészítése végett.

A m. reform. egyház segélyalaptervezete kiküldetik az egyházmegyékhez véleményezés végett.

Egyházkerületünknek a trónörökös ő felsége nászünnepegyén leendő képviselésére br. Kemény Gábor ő nagyméltósága, gr. Bánffy Miklós ő nmltsága, Tisza László ő mltsága, mint egyházkerületi főgondnokok, továbbá br. Bánffy Dániel, br. Bánffy Béla és gr. Bánffy György ő mltságaik kéretnek fel.

A közeledő egyházkerületi közgyűlés főbb tárgyai gyanánt kitűzetnek: a zsinati képviselők küldetése, a kamarai javadalmak folyósítása tárgyában kötött békeegyezmény, tanárok választása, gondnokok választása, a tanárválasztás szabályzata.

A tanügyi előadó jelentést tesz a szászvárosi mennyiség-természettani, a s.-szt.-györgyi classica-litteraturai és mennyiség-természettani tanszökekre kiirt pályázatok eredményéről, bemutatván a pályázók okmányaik alapján összeállított minősítési táblázatokat. A pályázók felszerelt folyamodványaik a minősítvényi táblázat kapcsán leküldetnek a kollegium előljáróságához, a hol a tanszék betöltendő, a többi kolleg. előljáróságokhoz a minősítvényi táblázatok hiteles másolatai, fölhivatván a kollegiumok előljáróságai, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlés által megállapított qualificatio feltételei alapján (ld. jkv. 21 pont I. B. kikezdés) jelöléseiket az eddigi gyakorlat szerint megejtsék és a jelölő levélkéket ig. tanácsunkhoz fölterjeszszék.

Békéssy Gyula „Latin alaktana“ és „Latin gyakorlókönyve“ (II. kiadás) gymnasiumaink I. és II. osztályaiban használható tankönyvek közé fölvétetett. Birálatot irtak róla Deák Gerő szászvárosi, Konecz József m.-vásárhelyi és Török István zilahi tanárok.

A szászvárosi kollegium előljárósága jelenti, hogy az osztályok szaporodása és a népesség tetemes gyarapodása miatt kénytelen volt tervbe venni a kollegium további kiépítését. Gróf Kun Kocsárd főgondnok úr nemcsak hogy beleegyezett a ma 5700 frt. építkezési alapból 5000 frt. fölhasználásába, melyhez még csatoltatik a szász nemzeti egyetemtől nyert 1000 frt. segély, hanem azon ígéretet tette, hogy a hatezer frt.-ton felül lévő összeget maga fogja fedezni, ha az iskola a célba vett terv szerint épül fel; ezen összegnek csak a kamatját fizeti a kollegium, míg a gróf él, azután a tőke is az iskolának marad. Az ig. tanács örömmel és hálás elismeréssel veszi tudomásul a Kun-kollegium tervelt kiépítésére felajánlott újabb adományát a

nagylelkű főgondnoknak; a tervrajzot és költségvetést helybenhagyja.

A m.-vásárhelyi koll. előljáróság által a Maurer-féle úrmösi birtok eladásáról kötött szerződés helybenhagyatik és megerősítettik.

A kéri egyházközség papi kepejének megváltása engedélyeztetik, miután a szorgalmi úton gyűjtött és központi kezelés alá beadott 1000 frt. tőke kamatjával a kepe fedezve van.

A sz.-udvarhelyi kolleg. előljáróság kérelme alapján megengedtetik, hogy a Pálffy Miklós gagyi birtokát, melyet követelése fedezésére árverésen vett meg, 7800 frt.-ton eladhassa; egyúttal fölhivatik annak kimutatására, hogy mennyi volt a kollegiumnak Pálffy Miklós ellen fenállott követelése.

Ezen kívül még több kisebb jelentőségű ügy intézetett el.

r. t.

EGYHÁZI LAPSZEMLE.

A „Protestáns egyh. és iskolai Lap“ Bal-lagi Mór, egyházunk és irodalmunk e nagyérdemű veteránjának derék közlőnye a jövő január 1-ével lép pályafutása 25-ik évébe, s ezt múltjához méltólag fogja megülni. E derék közlőny nehéz körülmények között indult meg, s mindvégig érdemes és tartalmas harciosa volt hazafiúi küzdelmeinknek az egyház, iskola és közművelődés terén. A magyar protestáns egyház életében 24 év óta alig merült föl kérdés, melyet meg ne vitatott volna, s a magyar protestáns egyháznak alig volt jelesebb férfa, ki e lap dolgozótársra ne lett volna. Huszonöt éves jubileumát is az egyházirodalom emelésének szenteli. E végett munkatársaihoz első cikkében a következő fölszólítást intézi:

„A mi jubileumunk nagyon egyszerű lesz. Mindössze is abból fog állani, hogy a protestáns egyháztörténeti irodalomnak egy szerény áldozatot fogunk bemutatni. Tervünk nevezetesen az, hogy volt és jelenlegi munkatársainknak, különösen a protestáns egyház és iskolaügy terén való szereplésöket egy-egy életrajz keretében összeállítjuk s egy önálló kötetben közzétesszük. Hogy azonban ez a tervünk sikerüljön: ismét munkatársaink közreműködésére van szükségünk.

Arra kérjük nevezetesen őket: sziveskedjenek életrajzokat beküldeni, különös tekintette egyházirodalmi s általában egyházi működésökre. Továbbá, nagyon lekötelve éreznök magunkat, ha azok, a kik egyik-másik elhunyt munkatársunkhoz közelebb állottak, azoknak életrajzát is megírnák számunkra. S minthogy a tervezett kötet a jövő év elején jelennék meg: kérjük az életrajzokat folyó évi augusztus hó elejére hozzánk beküldeni, hogy maradjon elég időnk a munka sajtó alá rendezéséhez.“

Azon esetre, ha ezen kötet közrebocsátása sikerülni fog, az abból befolyó tiszta jövedelmet a domesztikára vagy más ehhez hasonló jótékony célra fogja a szerkesztő fordítani.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1881. máj. 7-én.

— **Cameraticum** porünkben a békeegyezség múlt csütörtökön iratott alá a meghatalmazottak által a budapesti királyi törvényszék előtt. Az egyezségi okmány ehhez képest már az idei közgyűléselő lesz terjeszthető, s hisszük, hogy közgyűlésünk örömmel veendi tudomásul az ügy e szerencsés lebonyolítását. A fölemelt évjáradék 1882 év jan. 1-sején kezdve fogja egyházkerületünket illetni, s a kifizetés módja is előnyösebb lesz az eddiginél, miután az összes járadék nem, mint eddig, egyszerre, minden év novemberében, hanem negyedévi részletekben lesz kiszolgáltatandó. Ez is jelentékeny előny a járadék élvezésére nézve.

— **Trefort Ágoston** vallás- és közoktatásügyi miniszter úr közelebb meglátogatja városunkat. Az egyetem és municipium vegyes bizottságot alkotott, mely részletes programot állapított meg annak a férfinak a fogadására, kinek szinte egy évtized óta tartó vezetése alatt hazánk, de különösen városunk közoktatásügye is oly nagyot haladt. A miniszter úr útjának célja, hogy a kolozsvári egyetem orvoskari intézetei számára szükséges épületek kérdésében személyes tájékozódást szerezzen a helyszínen, s így egyelőre a kellő előintézkedéseket megtehesse; de remélhetőleg Kolozsvár tanintézeteit is meg fogja látogatni. A miniszter úr, mint értesülünk, a magyar kormány tagjaival részt vesz ő fensége Rudolf trónörökös esküvőjének ünnepélyén Bécsben, s május 12-én érkezik hozzánk s két napot fog itt tölteni és május 14-én utazik el körünkből. A fogadást intéző bizottság igyekezni fog, hogy kifejezze kedves vendégünk iránt városunk tiszteletét, s hogy a miniszter úr kedves emlékekkel távozzék Kolozsvárról. Az indóházban az egyetem és municipium küldöttsége várja a miniszter urat. A fogadtatásra, hir szerint, a tanintézetek is meg fognak jelenni.

— **Fördös Lajos**, a magyar református egyház e kitűnősége, május 1-én tartotta meg lelkipásztorkodása 25 éves jubileumát Kecskeméten. Az ünnepélyre megjelentek az egyházmegye papjai és gondnokai valamennyien. **Török Pál** püspök levélileg üdvözölte a jubilánst, rendkívül szíves sorokkal. Az ünnepély istenisztelettel kezdődött, melyen az ünnepi beszédet egyházunk és irodalmunk kitűnő munkása, **Baksai Sándor** tartotta, szépen méltatva Fördös érdemeit az egyházi pástorkodás és egyházi literatura terén. A templom minden zege-zuga szorongásig megtelt. A diszes közönség ezután a főiskola nagy termében gyűlt össze, melyben az ünnepeltet viharos éljenzéssel fogadta. Fördöst ezután számos küldöttség üdvözölte, az egyház nevében **Filó Lajos** nagykörösi lelkész, a kecskeméti presbyterium nevében **Ági főgondnok** diszkötésű bibliát és gyönyörű

palástot nyujtván át az ünnepeltnek. Majd **Lestár Péter** polgármester, aztán a r. gymnasium igazgatója **Csabai Imre**, a jogakadémia rectora **Csilléri Benő**, **Lauko Károly**, ág. evangélikus lelkész s **Bogyó Pál** r. k. plébánus szólottak, aztán az izraelita hitközség, dr. **Kecskeméti Lajos** vezetése alatt, s a különféle tanintézetek, ügyvédi kamara és kecskeméti sajtó képviselője következett. Az ünnepelt meghatva válaszolt a szónokoknak. Végül disztrakoma következett, melyen részt vett a város értelmisége vallás-különbség nélkül s több vidéki vendég is, **Dobos János** czeglédi lelkész, **Filó Lajos**, **Kovács Lajos** n.-körösi r. papok, **Kiss József** debeeczeni tanfelügyelő.

— **Révész Bálint** superintendens a tiszántúli ref. egyházkerület tavaszi közgyűlésén, a mely f. hó 2-án kezdte meg tanácskozásait, „Révész Imre társaság“ czim alatt tudományos prot. theologiai társulat alapítását indítványozta, s az eszme megvitatására bizottság küldetett ki.

— **Tanárválasztás.** A tiszántúli ref. egyházkerület f. hó 4-én a debreczeni theol. intézet gyakorlati lelkészi tanszékére rendes tanárnak **Csiky Lajost** választotta meg, ki eddig mint rendkívüli tanár működött az említett intézetnél.

— **A t. cz. szülők és gyámokhoz a budapesti állami közép ipartanoda igazgatóságától.** Hogy azon iparos tanoncok és segédek is, a kik régebben valamelyik középiskolának csak két-három osztályát végezték s azóta a gyakorlatban vannak, beléphessenek az állami közép ipartanodába: fölkértnek a t. cz. szülők és gyámok, hogy a fölvételi vizsgát illető fölvilágosításért mielőbb sziveskedjenek az igazgatósághoz fordulni, hogy az érdekeltek a jövő tanév elején tartandó fölvételi vizsgára kelően elkészülhessenek, mert csak sikeres vizsga alapján vehetők fel.

— **Mehner Vilmos** kiadásában újabban megjelentek:

- 1) **A föld és népei** című nagybecsű munka 39—42 füzetei, melyek Ázsia több nevezetes tartományát tárgyalják, melyeket különösen a mai politikai események az általános figyelem és érdeklődés tárgyaivá tettek, így Afganistant, hol az angolok vívtak több véres csatát, továbbá Persiát és a Kaukasus ama vidékeit, s a turkumánok földjét, melyekről az oroszok hódító tervei és műveletei folytán Európaszerte beszélnek.
- 2) **Az orvosi tanácsadó** 14 és 15 füzete, (az ivándai keserűvíztől kezdve a konyhaedények tisztántartásáig), melyek számos gyakori betegséget ismeretnek, s azok gyógyítási módját adják elő. E közegészségi vállalat, mely tüzetesen, a legnagyobb szakértelemmel és a mellett népszerűen ismert meg minden hasznos és árvalmas növénynyel, háziszereivel és betegséggel, ép oly nélkülözhetlen minden családra nézve, mint az előbbi munka, melynek ismerete nélkül valódi művelt ember nem képzelhető. Mindkét vállalat füzeteinek ára 30—30 kr.

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztőségi s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden külde-
mények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félvre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Id. br. Vay Miklós urnak, mint a konvent elnökének, a ref. zsinat ügyében az e.-kerületekhez intézett fölhívása. — Lancaster és Bell az angol népoktatás alapelveiről. (Vége.) Felméri Lajos. — Esperesi jelentés. (A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.) — Vidéki élet: A marosi egyházmegyéből. (M.—i.) — Önvédelem. Kerekes Sándor, zilahi rector-professor. — Figyelmeztetés a helyreigazitónak. Ama bizonyos czikk írója. — T á r c z a: Keresztelés és névadás. „V. K.” Különfélék.

ID. BR. VAY MIKLÓS URNAK,

mint a konvent elnökének, a ref. zsinat ügyében az e.-kerületekhez intézett fölhívása.

Az alkotmányozó nemzeti zsinat tartása ügyében végérvényes határozatok hozatalára följogosított egyetemes konvent 1880 szept. hóban Budapesten tartott tanácskozása alkalmával elhatározván, hogy a czélba vett alkotmányozó zsinat folyó évi okt. 31-ik napjára Debreczen városába egybehivassék: megbizta azon konventi tanácskozások elnökét, mélt. gróf Dégenfeld Imre tiszántúli főgondnok urat, hogy törvényeink értelmében Ő Felségétől, dicsőségesen uralkodó koronás, apostoli királyunktól, a zsinat tartására és idejére nézve a legmagasabb királyi engedélyt kérje ki.

Ő Felsége nem késett a legalázatosabb fölterjesztésünkben foglalt kérelemnek helyet adni, s f. évi febr. 12-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával hozzá járulni méltóztatott ahhoz, hogy alkotmányozó zsinatunk a kért és jelzett időben és helyen egybehivassék és megtartassék, a nélkül, hogy ez alkalommal az 1790—91-ik évi 26 t. cz. 4 §-a értelmében fentartott és biztos kirendelésre vonatkozó jogát Ő Felsége érvényesíteni szükségesnek találta volna.

Mely kegyelmes királyi engedély s egyetemes konventünknek legközelebb márczius 8—14 napján tartott üléséről vezetett jegyzőkönyv 110 és 126 sz. végzései alapján, — miután a zsinati előmunkálatok befejeztettek, a mennyiben a) a zsinat alakításának és szervezésének szabályzata, tanácskozási és ügyrendi tervezettel az 1879 szeptemberi; b) az egyház alkotmányának tervezete; c) a középiskolai oktatás szabályzata 1880 oktoberi; d) az egyházi bíróság és törvénykezési rendtartás; e) a köznevelés és közoktatás szervezétének szabályzata; f) az országos reformált segélyalap tervezete az 1881 márcziusi konventi tanácskozások alkalmával megállapították s a jegyző-

könyvekkel együtt mindenik egyházkerület részére megküldettek; tehát ezek szerint az egyetemes konvent a főt. egyházkerületektől 1877-ik évben nyert megbízásának eleget tett: fölhivom a főt. egyházkerületet, hogy az 1879-ik évben a zsinat alakításának és szervezétének megállapított szabályzata értelmében a zsinati képviselők megválasztása ügyében intézkedni méltóztassék aképpen, hogy a megválasztandó képviselők f. év október 29-én már megjelenjenek, hogy 30-án a szükséges előértekezések megtartathassanak.

Továbbá tisztelettel értesitem a főt. egyházkerületet, hogy az egyetemes konvent szükségesnek tartotta egy rendező bizottság szervezését, mely a szükséges előmunkálatokat végezze s annak elnökévé a tiszántúli e.-kerület nagyérdemű püspökét, főt. Révész Bálint urat választotta meg, a kihez kérem majd előlegesen a megválasztott zsinati képviselők neveit megküldeni, s a ki fog intézkedni úgy a képviselők elszállásolása ügyében, mint az utazási jegyek megküldése iránt is.

Főt. egyházkerületi közgyűlés! Magyar ref. egyházunk életében elérkezett tehát azon időpont, hogy az oly régi idő óta táplált és mélyen érzett egyesülésnek és szorosabb együvé tartozásnak szép eszméi és terveit, az egyházkerületek között a zsinat útján immár megvalósulást nyerhessenek, s törvények által egyetemesen kötelezőleg állapíttassék meg ref. egyházunk azon organikus egysége, mely egyedül van hivatva egyetemes egyházunk védelmezésére és boldogítására. Ezen eszméktől vezéreltetve járt el megbízásában az egyetemes konvent, ezen elveknél kell véleményem szerint továbbra is vezér- és irányadóknak lenni egyházunk minden működésénél, mert csak úgy teljesítheti egyetemes ref. egyházunk magasztos hivatását, mely is nem más, mint a valódi keresztyéni elveknek, az Isten országának terjesztése hazánkban a józan fölvilágosodás és a magyar nemzetiség erősítésére.

Egyetemes egyházunk legszentebb érdekeit a főt. egyházkerület figyelmébe s bölcsességébe ajánlva, az alkotmányozó nemzeti zsinatra ezen meghívásomat azon óhajtasommal zárom be: a mily nehéz és küzdelmes volt ref. egyházunknak régi múltja, legyen ép oly mértékben megnyugtató, eredményekben gazdag és boldogító a jövője. A békeesség, szeretet és egyetértés szent lelke vezérelje és ihlesse meg minden tetteinket!

LANCASTER ÉS BELL, AZ ANGOL NÉPOKTATÁS ALAPVETŐI.

(A Brit és Külföldi s a Nemzeti iskola-társaság: The British and Foreign, and The National School Society.)

(Folytatás és vége.)

1803-ban Angliában és Walesben, hol az angol egyház papsága legtöbb erélyt fejthetett volna ki az iskolázás ügyében, a munkás osztály több mint másfél milliányi 5—15 éves gyermeke közül csupán 86 ezer járt, jobban mondva, fordult meg az iskolában. E szerint a munkás osztály gyermekeinek csupán egyhuszad része volt, úgy a hogy, iskolázva.

Nyilvánvaló a mondottakból, hogy a népiskolák szervezése a vidéken vérszegénységben szenvedett. Ugyan e bajban sinlett a főváros is. Ma is sokan emlékeznek rá Londonban, hogy e század elején a Szt. Pál egyház környékén egymásután nyitlak meg a lancasteri és a nem angol egyház-felekezeti iskolák, úgy hogy az egyház püsköi megbotránkozva tapasztalták, hogy a Pál egyházat az idegen iskolák egészen isolálták. E tapasztalat a papság és hivek lelki nyugalma fölzavarta. Kényszerhelyzetekben actiohoz kezdettek.

Elsőbben azonban csak szóval áldoztak a népoktatás ügyéért, kikeltek a lancasteri iskolák ellen szószéken és irodalomban, s őket azzal vádolták, hogy azok nem is keresztyén iskolák, mert kátét nem tanítanak. Frimmerné asszony, ki egyformán buzgózkodott a nevelés ügyéért és az államegyházért, s a ki Bell-el is levelezett, iratokat adott ki Lancaster ellen, melyekben őt latitudinarizmussal vádolta. Leveleiben Lancastert a „schismaticusok Goliáthjának“ nevezte, később pedig Southey, Bell egyik barátja, „Sárkány“ (Dragon) czimmal tisztelte meg a nemes emberbarátot.

Mig Bell abban járt, hogy tervét a kormányval elfogadtassa, addig a papság és barátai szerették volna a lancasteri iskolákat felekezetiékké s egyúttal tönkretenni. A népoktatásra e század elején nem állottak nagy pénzüsszegek rendelkezésre. Az iskola, az olcsó tanítás és a hitczikkek közül a lancasteriek a nép érdekéért a két első választák; az auglican papság az egyház kedvéért az utolsó (a hitczikkek) mellé állott. Felekezeti iskolát sürgetett, mert tudta, hogy így 1) egy lancasteri iskola helyett 4—5 felekezeti kellene, de mert 2) ennyi iskolára költség nincs, tehát iskola sem lesz.

Ez alkalommal valóban ráillett az angol egyházra az a bibliai mondás; „úgy harcolt, mint a ki ok nélkül vágta a levegőt.“ A mivel közönség ártatlan tűzijátéknak vette a clergy dühöngését; a nép pedig csak azért is tödült az olcsóbb iskolákba, mert tiltották.

Most már nemcsak a Pál egyház, hanem őrsége is el volt szigetelve. Helyzetökben nem tehettek okosabbat: lerakták a fegyvert. A tette tettel feleltek, s a „British Society“- (akkor még Lancast. Institution) -val szemben 1811-ben fölállították a „National Society“-t, melynek czélfja a szegények nevelését az államegyház (Established Church) hitelvei szerint eszközölni.

A társaság főczélja — úgy mond 1870-ik évi értesítője — elősegíteni, hogy az egyház szegényebb tagjai gyermekeiket naponként kellő oktatásban, kézimunkában és az államegyház vallotta keresztyén vallás elveiben taníttathassák. E végre a társaság kiváltképpen a bányász és iparos nagyon népes kerületekben és a szegényebb földmivelő vidékek egyházaiban igyekszik az iskolákat szaporítani. Továbbá tanítónevelő-intézetek fölállítására, iskolák szervezése és látogatása s alkalmas kézikönyvek olcsó áron való eladása útján lehető legjobb oktatási rendszert igyekszik terjeszteni.

Vidéki iskolák fölállítására oly föltétellel nyujt segédkezést, ha a segélyösszeghez képest az illető község is adakozik. Az egyház — úgy mond tovább az értesítő — a középiskolák és felsőbb grammaticai iskolák által sokat tett a vagyonosabb osztályok gyermekei nevelésére, a nemzet és parochialis iskolák útján szintén sokat a szegényebb osztályok gyermekeiért is.

Most már a középosztály alsóbb és az iparos osztály felsőbb rétegeinek gyermekei számára kell egyházi szellemű polgári iskolákról (Middle Class. Schools) gondoskodnia.

III. Az eddig mondottakból is eléggé érezhető, hogy e két társaság 2 különböző alapon s egymástól nagyban eltérő elvek szerint működik. A Brit-társaság egyfelől minden felekezeti formulákat kizár, de másfelől feloleli a bibliát, s megkivánja, hogy azt az iskolában olvassák és tanítsák; e tanítás czélja, hogy az erkölcs és a vallás elemei megértését könnyűvé tegye. Az ekként megvetett alapú épület tovább építését és befejezését a szülőkre és lelkipásztorokra bizza. A Nemzeti-társaság az egyház kátéját s ezzel az egyházi formulákat állítja iskoláiban az első helyre. A gyermeki szellemnek való tej- és pépszerű tápszer helyett (Milk for babies) a theol. százados viták döntvényeit, ezt a nagyon is kemény elodelt, nyujtja a tanulónak. A Brit-társaság a vallásból és erkölcsből indul ki, ellenben a Nemzeti a bibliát megközelithetlen bálványként tekintvén, az elemi iskolázás sarkkövének az egyház tanát declarálja. Amaz száraz formuláival és dogmáival az értelemhez szól, emez a gyermek erkölcsi érzületét és vallásos műösztonét (instinctus) ragadja meg; amaz az emberi természetre egy oldalon hat, ez az egész ember belsejét kívánja mivelní. A Nemzeti-társaság az államegyház csalódhatlannak tartott alapelveire, harminczkilenc hitczikke lyére épít; a Brit-társaság ellenben a nagyon is csaladkozható emberi természetre s annak minden articulushál régibb tulajdonságaira. Amaz a „nemzeti“ czég alatt felel m ás, emez szerón y czim alatt nemzeti nagy munkát végez. Szóval amazok egyház tagokat, emezek embereket kívánnak nevelni.

A Brit-társaság, -- mint már említém, — ha anynyira erősödött a védelme alatt alakult iskola, szabad mentére hagyja, hogy saját lábán járva megizmosodjék, s há rá alkalmas, magához hasonló új iskolákat teremtsen. Igen természetes tehát, hogy munkája az egész földre kiterjed, mondhatni, világra szóló, (all the world over), mondja helye-

sen a társaság 1879 évi jelentése.*) E társaság Krisztust teszi a gyermekek mintaképévé, e helyett a Nemzeti-társaság a felekezeti féltékenységet csepegteti a gyermeki lélekbe. Innen származik exclusiv jellege és az a félig figyelő, félig védő helyzet, melyet a társulat 1875 közepén tartott gyűlésében kimond, mely szerint a „népnevelés ügye Angliában a legkritikusabb korszakát éli.“ E társaság, versenytársával ellentétben, magához fűzi azokat az iskolákat, melyeket életre hívott, vagy a melyek vele szövetkeztek. Annival könnyebben teheti ezt, mert működésköre csak Angliára és Walesre szól.

A Brit iskolák a népoktatási törvény szellemében alapított iskolákkal és iskolaszékekkel barátságos viszonyban vannak. A társaság központi bizottsága néhány éves határozata szerint csekély évdíjért (legkevesebb egy guinea) a vele szövetkezett állami iskolákat szívesen segíti tanítókkal való ellátásban, vizsgálatokban, iskolák látogatásában stb. A nemzeti társaság ellenben a legkimértebben s csupán az elkerülhetlen törvényes formulák között érintkezik az említett államiskolákkal és iskolaszékekkel.**)

Az előadott vonásokból eléggé fölismerszik a két társaság más-más arculata. Az egyik világi (secularis) irányú, a másik egyházi; egyik nyílt szívű, őszinte, mint emberbaráthoz illik, a másik komoly és begombolkozott, mint egy fő-fő „clergyman“***). Az első társaság úgy beszél a mint érez, az utóbbi azonban, jóllehet az egyház szolgálat-leányának (handmaid) nevezi magát, mindazáltal hangja elárulja, hogy a háznál az urnő szerepét viszi. Mindkét társaság anyagi tőkje alapítványokból és adományokból kerül ki. A Brit-társaság bevétele 1878-ban 2094 font sterling volt, melyet majdnem az utolsó fillérig elköltött. A Nemzeti-társaság évi bevétele 1878-ban 25,507 fontra rugott, s csupán a tanítónevelő-intézetek vallásos tantárgyai examinationára 1878-ban 1709 fontot költött. Huszonegy vidéki tanítónevelő-intézet fölállítására nyújtott segédelmet, s közvetlen kezelése alatt Londonban öt Training College van, három férfiak s kettő nők számára. Köztük legnevezetesebb az anyaintézet a batterslai Training College. A társulatszövetségében álló elemi és vasárnapi iskolákban körülbelül 2 ¼ millió gyermek tanul, ellenben Angliában és Walesben már 1874-ben több mint 9-ed fél milliónyi népességű területen voltak elterjedve a Brit-társaság szellemében vezetett iskolák.****) A társaság 1875-ki gyűlésén Pease által bejelentett adatok szerint a most említett területen lévő 513 iskolaszék közül 322 fogadta el a társaság alapelveit. Ime Lancaster missziószerű törekvése — hogy Angolország területén minden gyermeket az ő szellemében vezetett iskolákban tanítsanak olvasni, írni — egyrészt teljesült.

*) Seventy-Fourth Report of the British and Foreign Society. London, 1879.

**) Sixty Eighth Annual Report of the Nat. Soc. London, 1879, 80 l.

***) A Brit-társaságnak 31 évig volt elnöke s egy fél századnál hosszabban volt a társulat elnökének meleg szószólója Russell lord. (1878); a Nemzeti-társaság elnöke az alapszabályok szerint mindig a canterburyi érsek.

****) Anglia s Wales népességét 22 millióra téve, kitűnik, hogy mily óriási hódításokat tett e társaság a felekezeti iskolákkal szemben.

A ki a két társaság évkönyveit figyelemmel vizsgálja, bizonyynyal észreveszi, hogy a Nemzeti-társaság működése tervrajzát idősb nővére alapszabályai mintájára alakította. Munkássága köre a szerint bővült, mint a Brit-társaságé, mely nem elméletekből indult ki, hanem az alsóbb osztály gyermekeinek szellemi szükségéből. E társaság tehát a munkás osztály szellemi és erkölcsi szükségéi kielégítésére alakult; ellenben ifjabb nővére az egyháznak új tagokkal való gyarapítását tartotta mindig szem előtt.*)

A figyelmes vizsgálónak lehetetlen azonnal észre nem venni, hogy az angol egyház papsága nem egész jószántából állott be a népnevelési mozgalomba. Co acta est intrare. Áldozatból tette s cserebe viszont áldozatot kívánt a szülőktől, a tanulóktól a felekezeti tanok elsajátítása által. Hogy ennek elfogadása valóban nagy áldozat a szegény gyermekek részéről, arra a legegzenyebb példa a népoktatás állapota megvizsgálására ez előtt 12 évvel kiküldött biztosok jelentésének eme passusa:

„E vidéken (York thire) sok tanító a kátét valamely oly bűvös eszköznek vagy talizmánnak tartja, mely a tanulóba, a szók értelmére való tekintet nélkül, belopja az erényt. A szók betanulását s nem az értelem vagy erkölcs mívelését tartják czélnak. Sőt mi több, az egyháziasságnak zsinórmértékévé is ezt teszik, akár értik a növendékek, akár nem. Alig van elszomorítóbb dolog, mint látnom, hogy hány jóra való ember tanítja a tantárgyak legmagasabbikát oly módszerrel, melyet az oktatás minden más teréről megvetve dobtak ki. E módszer semmit sem nyújt az értelemnek s még kevesebbet az értelemnek és lelkiismeretnek. Legelszomorítóbb pedig e dologban az, hogy csak a szegény és az iskolának lekötölezett gyermekek kénytelenek a kátét tanulni. Főként érettek kell a törvényhozásnak közbelépni és őket a lelkiismereti záradék (Conscience clause) védelme alá helyezni.“*)

Felméri Lajos.

ESPERESI JELENTÉS.

(A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi április 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.)

(Folytatás.)

A rendszeresített közgyűlések közti idő alatt törvény alapján kormányzó testület, az e. m. tanács, a múlt félév alatt 4 gyűlést tartott, melyekben mind elintéztettek az esperesi hatáskörben el nem intézhető ügyek. Ugyancsak tartott a lefolyt félév alatt 3 kijelölő bizottsági ülés, melyekben a s.-újlaki és völcsöki pap-tanítói és a sz.-csehi kántor-tanítói állomásra történt kijelölés.

Továbbá tartottam egy rendkívüli közgyűlést és egy

*) 1868-ban történt az a sajátos eset, hogy midőn a közoktatásügy állapota megvizsgálására kiküldött egyik biztosnak egy angol felföldi Gram iskola clergyman igazgatója arra a kérdésre, hogy „megvannak-e a fiúk mind keresztelve“, azt felelte, hogy gyarapítása szerint nincsenek, de biz ő meg sem kérdezte, hanem a kátét mindnyájoknak egyformán tanította. Reports of the Schools Inquiry Commissioners IX. köt. London, 1868, 183—4 l.

*) Ugyanott. 165 l.

rendkívüli házassági törvényszéket. Vezettem egy papi és egy kántortanítói választást.

És n. t. e. m. közgyűlés! sajnos, de igaz szó, melynek elhallgatását az esperesi hivatal felelősségével járó kötelességérzetem nem engedi: e kilencz gyűlés és két választás közül az e. m. méltóságos és tekintetes gondnoki karából egyetlen egyszer volt szerencsém tisztelhetni br. Gyórfy Lajos algondnok urat, a ki ezen kívül is több ízben indokolt elmaradásáról értesített, de ezen kívül atöb-bi gondnok urak egyikéhez sem volt soha szerencsém, sem magukat nem helyesítették, sem elmaradásuk okáról soha nem értesítettek. Pedig igtató- és postakönyvem tanúsítása szerint minden egyes esetben minden illetékes tag meg volt hiva általam.

Esajnos jelentésem indokának és fontosságának megítélésére föl hívom az e. m. közgyűlés becses figyelmét az e. megyei szervezetnek 1867-ik évi közzsínati jknyvben olvasható szabályaira, úgyszintén az 1876-ik évi egyházkerületi közgy. jegyzőkönyvében olvasható „papválasztási s ezzel kapcsolatos rendszabályokra.“ Ezen rendszabályokba igen sok fontos, határozottan körvonalozott teendő van ruházva az e. m. gondnokokra, melyeknél az esperes köteles a gondnokok közreműködését igénybe venni, s mely közreműködés felé né az esperesi felelősséget, könnyitené az ügyek vezetését és gátúl szolgálhatna egyik-másik esperes esetleges hatáskörén túl kapási szándékai ellen.

Távol legyen tőlem, mintha ily fontos ügyben azonnal érdemleges intézkedést kívánnék provokálni. Ez a baj oly idült és oly nagy, hogy annak gyökeres orvosolhatására consilium szükséges.

Ugyanazért — megemlítvén, hogy az egyházmegyének régebben két fő- és négy algondnoki állomása volt, s ezek közül egy fő- és egy algondnoki állomás jelenleg és már évek óta üresedésben van — czélszerűnek vélném, ha az e. m. közgyűlés talán éppen főgondnok mlts. br. Bánffy Albert ú r ű nga elnöklété alatt egy tekintélyes bizottságot küldene ki, azon útasítással, hogy beható tanácskozás után e baj orvoslására kimerítő javaslatot terjeszssen a jövő 1882-ik év tavaszi közgyűlése elébe.*)

A lejárt rövid félév alatt részint az e. m. közgyűlés, részint az e. m. tanács előleges jóváhagyása alapján, részint önállóan több rendbeli intézkedést tettem, melyeken jelentésemhez csatolt körleveleimben mind meglátható, s mely utóbbiak közül csak egy párt kívánok a t. közgyűlés figyelmébe ajánlani.

*) Egyházmegyei közgyűléstink belement ez ügy érdemleges tárgyalásába, és ezt határozta: Tekintve, hogy egyházmegyénk főgondnoka, mlts. br. Bánffy Albert ű nga nemcsak legtöbbsnyire távol van az egyházmegyéből, de mind államgondnok az egyházkerület közügyei által is nagy mértékben igénybe van véve; tekintve, hogy az egyházkerület legnagyobb traktusainak törvényszabta szükségleteit a csak dignilis jellegével bíró egy fő- és 3 algondnoki állomás ki nem elégítheti: megkerestetni határozottat a mlts. ig. tanács. kieszközölni a legközelebbi egyházkerületi közgyűléstől egy fő- és egy algondnoki állomás betölthetését. Méltányos és szükség parancsolta kérésünk megnyerésének reményében közgyűléstink a kijelölést is megtette. Ezenkívül megkeresni határozta közgyűléstink a mlts. ig. tanácsot, hogy a törvények alapján és értelmében a főiskolai gondnokok útasításának mintájára állítson össze egy egyházmegyei gondnoki útasítást, és azt két példányban aláírás végett küldje meg az egyházmegyéék fő- és algondnokainak. N. L.

Múlt évi 307 sz. a. következő intézkedésem olvasható: „Még nincs két hónapja, hogy az ügyek vezetését átvettém és e rövid idő alatt is igen sok mulasztást észleltem, de leginkább megbotránkoztatott az, hogy akadtam egyházra, hol a pap nem tartja kötelességének egyháza pénz-, mag- és bortáráról hivatalos és a kétkulcsú ládában álló naplót vezetni, a gondnok pedig nem tartja hivatalos esküjével ellenkezőnek, hogy az egyház vagyonát magánál kezelje. Minthogy biztos tudomásom szeriut ez eset nem egyedül áll: hivatalos komolysággal és a mulhatlanúl bekövetkező törvényes következményekre hivatkozva, meghagyom tiszteletes paptársaimnak a hivatalos napló vezetését, az egyházak gondnokainak pedig, hogy esküjük és a gondnoki útasítás rendelkezése szerint az egyház jövedelmeit, a mint befolyanak, az utolsó cseppig, az utolsó szemig, az utolsó krajczárig haladéktalanúl tegyék illetékes helyére!“

Sokkal rövidebb az idő ez intézkedésem megtétele és mostani jelentésem között, hogy sem ennek teljes életbe léptetését bátorokodnám jelenteni. Éppen azért kérem a n. t. e. m. közgyűlést, méltóztassék ezen törvényes intézkedésemet magáévé tenni, annak végrehajtása iránt minden hatalmában lévő eszközzel rendelkezni, mert csak ez úton lehet az egyházak vagyoni hanyatlásának mind sokasodó jelenségeit megkevesbiteni, s mindenesetre elérni azt, hogy az egyházak számadásai nem a gondnoki év végével bemondott adatok alapján állíttassanak össze, hanem a lelkiismeretesen vezetett napló lezárásával egyszerűen összeessenek. Már pedig meg kell vallani, hogy eddigelő az egyházak számadásai legtöbbsnyire e szerint készültek. Ámde az ilyen patriarchalis beszámolóval — kétségen kívül vagy az egyház, vagy a gondnok — legtöbbsnyire az egyház kisebb-nagyobb mértékben megkárosodik, s ha a gondnok többkevesebb összegig elmarasztaltatik, minden más tényezőt hibáztat, csak önmagát nem. És a felülvizsgáló hatóság részére hol a biztos alap, melyre támaszkodva nyugodt lelkiismerettel mondhasza ki a fölmentő avagy elmarasztaló ítéletet?

Ha az egyházmegyei közgyűlés ez intézkedésemet magáévé tenné, talán lehetne, az egyöntetűség szempontjából, hivatalos pénztári naplókat lythographiroztatni és lehető jutányos áron megküldeni az egyházaknak.)*

(Folytatása következik.)

VIDÉKI ÉLET.

(A marosi egyházmegyéből.)

Marosvidék, 1881. máj. 4.

Egyházmegyénk tavaszi közgyűlése tegnap és ma folyt le M.-Vásárhelyt. Szokás szerint a gyűlést istenítisztelet előzte meg, melyon Molnár Albert m.-sámsondi új lelkész elmélkedett Mát. 13-ik részének 52-ik verse fölött. Coquerel után dolgozott szép menetű beszéde mind tárgyánál, mind pedig értelmes előadásánál fogva megérdemelte azt az osz-

*) A közgyűlés ez intézkedést kötelező erejű határozattá emelte, a hivatalos napló lythographiroztatását elrendelte. A rovatok megállításával az elnöklő főjegyzőt s a kinyomatással a közpénztárnokot bizta meg. N. L.

atlan tetszést, melyben részesült. Istenisztelet után a vármegye termébe vonulván, gyűléssé alakult a száznál nagyobb számra terjedt közönség, miután Vályi Pál esperes megnyitó beszédéből örvendetes tudomást vett az egyházmegye kedvező állapotáról. De e közben elboruló arccsal tekintett azon hely felé, mely gr. Toldalagi Viktor halálával a gondnoki sorban üresen maradt, mert jó és hiv vala ő, ki azt egykor elfoglalva tartotta. Halála felett jegyzőkönyvileg fejezte ki a gyűlés részvétét és mély fájalmát, ezt megelőzőleg május 1-én az egyházak gyászistenisztelettel áldoztak emlékének. A gyűlés megnyitását az újra választott világi képviselők névsorának fölolvása követte, melynek folyamán kitünt, hogy a gegesi egyház saját kántortanítóját választotta világi képviselőjévé. De minthogy a törvény a képviseleti rendszer behozásával a világi elem előtt nyitott ajtót a bemenetelre s egy ingremiált kántor pedig semmiféle szemmel sem nézhető másnak, mint egyházi elemhez tartozónak, a gegesi választás nem nyert helybenhagyást. Báró Kemény Domokos országos képviselő, kit azon kitüntetés ért, hogy két egyházközség által is elválasztott, a lukafalvi mandatumot fogadván el, a cs.-szentiványiról lemondott, s így ez utóbbi egyházban is új választás szükségese forog fenn. Az olvasás alá vett leiratok közül egy, mely az országos nyugdíjalapba fizetendő évi rovatok föl-szedésénél azon szigorú eljárást igéri, miszerint nem-fizetés esetében a tanító helyett is az egyházon veszik fel a rovatalt (már pedig sok egyház még a maga terhét is alig győzi), úgy belesodorta a gyűlést a vitatkozás bonyodalmaiba, hogy csak fárasztó szóharcz után tudott kibontakozni belőle. Végre mégis abban történt, egy fölmerült indítvány ötletéből, megállapodás, hogy szegénysorsú iskoláink, melyek e terhet hordozni nem képesek, inkább ajánltassanak fel egyszerre mind kiközösítésre, semhogy örökös zaklatásnak és adósságsinálásnak legyenek kitéve. Azonban így sem jóslunk nekik nagy boldogságot, a mint ezt az ákosfalvi esetből következtetni is lehet, hol a kiközösített iskolát a felekezet kénytelen volt visszavenni kebelébe, jobb sorsot remélvén így számára. Sokan mintegy kicsinylőleg mondják, hogy a felekezeti iskolák alól állanak a törvény által kimért vonalon; mi azonban ezzel szemben azt kérjük, hogy hol van az a községi iskola, mely azzal a magassággal dicsekedhetik, melyet a törvény megkíván?

A gyűlés első napját egy igazán keresztyéni érzület-ről tanuskodó ajánlat tette nevezetessé, úgyszólván örök emlékvé a szent-simoni és rigmányi egyházakra nézve. Ugyanis Szöllősi Sámuel, városi polgár, kit a szt.-simonyi egyház képviselői mandatummal tisztelt meg, ebéd közben pohárköszöntéshez kezdvén, a következőt mondotta: „a szt.-simoni ref. iskola tanítójának fizetés pótlásul följánlok 50 frt.-tot, oly hozzáadással, hogy halálom után örökösöm is tartozzanak ez összeget évenként fizetni mindaddig, míg a szt.-simoni ref. iskola fenáll, ha pedig megszűnnék ref. iskola lenni, a följánlott 50 frt. évenként a tractus pénztárába folyjon be, honnan az előjáróság által időnként a legszegényebb ref. tanítónak adandó ki; továbbá a szt.-simoni ref. papnak adni fogok évenként 25 frt.-tot a rigmányi ref. tanítónak szintén 25 frt.-tot életem fogytáig.“ E szavakra harsány éljenzés dörgött fel. A másodnap gyűlésen bejelentette a derék képviselő, hogy alapítványát 1882-ben teszi folyóvá oly módon, hogy az mindig az alapítás évfordulóján, május 3-án fizetődjék be az espereshez, ki azt 30 nap alatt az illetőknek nyugta mellett kiadni legyen köteles.

A fölolvastott vizsgálati adatokból láttuk, hogy az egyes egyházakban számos adakozások történtek a múlt évben is. Némely egyház jelentékeny pénztőkével bir, mint a nyárádszeredai, mely 18,000 frt.-tot kamatoztat. Az egyházmegye összes egyházainak pénztőkéje 152,944 frt. Iskolai

tőkéje 16,307 frt. Magtári tőke pénzben 2080 frt, gabonában 6533 véka szemes kukuricza és 1912 véka zab, az összes fekvőség pedig 5419 holdból áll. Ezekkel szemben nem örvendetes az, hogy a házassultak száma feltűnő apadási mutat.

Az iskolák állapota általában véve nem kedvezőtlen, a tanítók igyekeznek a kiadott tantervhez alkalmazkodni. Némely helyt nem járnak el helyesen a vallástanítás körül, a mennyiben a konfirmációi kátét adják a gyermek kezébe, a nélkül, hogy a kellő alapismeretet birná, már pedig a népiskolai vallástanításnál épen arra kell törekedni, hogy a növendékek a szükséges előismereteket szerezzék meg, nem pedig, hogy mindjárt kátét kezdjenek magolni, mihelyt megtanultak annyira olvasni. Erre nézve intézkedés tétetett. A tankötelesek összes száma: 6514. Ebből iskolába följárt: 4016; nem járt föl: 1499. Felsőbb tanodába vagy más iskolába tanult: 167. Fel volt mentve: 1249. Ezek közül szinte ezere megy azok száma, kik ruhátlanok és szolgálat miatt nem járhatnak iskolába. Azon óhajtság, hogy a cseléd tartó gazdák tanköteles cselédeiket iskolába adják hetenként kétszer, a mily szépen hangzik a papíron, épen oly nehezen valósítható meg az életben. Meghalt a tankötelesek közül 41. Más vallású följárt 107. Az igazolatlanul mulasztók száma apadóban van. M.-Sámsondon iparosztályal van összekötve az iskola s kosárkötés tanítatik. Ugyanitt 12 gyermek téli ruhával látatott el gr. Bethlen Istvánné kegyes adományából. Cs.-Szt.-Iványon pedig a tanítói fizetés pótlására Knöpfler Vilmos 100 frt.-tal járult. A directori számadásokat felülvizsgáló bizottság jelentése tanuskodott arról, hogy az pontosan vizsgálta a dolgot, s a gyűlés egy pár formákra vonatkozó javaslatát el is fogadta. Úgy szintén az egyházmegyei tanács jegyzőkönyvét átvizsgáló biztos jelentése is olismerésreméltó utánjárásra vallott. Volt restauratio is, a házassági köztörvényszék tagjai új választás alá kerülvén, de egy új tag, Bitai Mihály kivételével, a régiek maradtak. E gyűlés volt hivatva kijelölést tenni két gondnoki állomásra is. A küzdelmes választás a következő eredménnyel végződött: főgondnokságra kijelöltek: Bereczki Sándor, gr. Bethlen István, Illyés István; algondnokságra pedig: Illyés Károly, Szabó János, Deési Farkas.

(M—i.)

ÖNVÉDELEM.

Zilah, 1881 május 8.

Nagyiszteletű szerkesztő úr! Becsés lapjának f. 6. május 1-én kiadott számában az „áll. ig. tanács r. üléséből“ cz. rovatban e szavak olvashatók: „A zilahi collegium pénztárában észlelt hiányból származható károsodásra nézve az illető collegiumi előjáróság tétetett felelőssé és közvetlenül a rector-professor, a ki saját vallomása szerint nem teljesítette az egyházkerületi közgyűlés azon határozatát, mely szerint kötelessége lett volna minden hónap végén pénztári zárlatot tartani s a pénztár állását bejelenteni az előjáróságnak.“ Ezen közlemény szerint e lap t. olvasói előtt azon terhes vád érhetne, hogy én a rám szabott kötelességet önfeljűleg mulasztottam el. Miután 28 évi r. tanárságom alatt bárminemű kötelesség teljesítésében, gyakran előfordult beteges állapotomban is, tehetségem szerint, igyekeztem még hibáztatásra sem adni okot, s lelkiismeretem megnyugtat, hogy öntudatosan nem is adtam, tisztelettel kérem ezen fölvilágosító soraim közlését.

Az igaz, hogy a pénztári havi zárlatot s következőleg az ezekről való jelentéseket nem teljesítettem az 1880-

ik év folytán, mert a kebli előjáróság, több helyzetünkből folyó akadályok miatt, az újabb pénztári kezelést, minden részleteiben, csak az 1881-ik év elején léptette életbe, a mi világosan kitűnik az e tárgyra vonatkozó, az előjáróság megbízásából a jegyzőkönyvek nyomán általam készített, az előjáróság által helybenhagyott, s mint ilyen a mélt. áll. ig. tanácshoz fölküldött előterjesztésből. Ha a dolog nem így állana, miként lehetne érthető, sőt képzelhető is, hogy a nagyon gyakori, legtöbbször pénzügyvel foglalkozó előjárósági gyűlésekben a be nem terjesztett jelentésekért kérdőre soha nem vonattam? Azon előterjesztés tehát nem a személyemre vonatkozó, általam beismert mulasztásom bevallása, hanem a történeteknek hű előadása.

A fennálló gyakorlat, de szabályaink szerint is, az összes tanodáinkra vonatkozó fensőbb rendeletek az előjárósághoz küldetnek; a helyi viszonyokból folyó akadályokról fölterjesztést ezek tesznek; egy vagy másban megbizottaitól ezek kötelesek közvetlenül számot kérni. Ilyen szervezet mellett minden tanodai hivatalnok, tehát a rector-professor (ki a rendszabályok szerint, az előjárósági gyűlések határozatainak végrehajtásáról gondoskodik) működésére nézve is irányadó és szabályozók az előjáróság intézkedései. A nt. egyházkerületi közgyűlés is szóban forgó határozatának az illető érdekeltek tudomására juttatása s mikénti végrehajtása végett a fennálló gyakorlattól eltérő módról nem intézkedvén, mi volt természetesebb, mint az, hogy működésekre nézve irányadó, szabályozó lett a kebli előjáróság e tárgyú intézkedése. Ezekből kifolyólag szerény fölfogásom s az igazságról való fogalmam szerint azon felelősségből, mely ilyen esetekben metalan fölmerülhetne, nem lehetek többre érdemes, mint az előjáróságnak bármely egyszerű tagja, annyival inkább, mert ha az előjáróság az itteni, eddig gyanútlan pénztári kezelésben jóhiszeműleg, a szükséges könyvek és iverk beszerzéséig nem bizva, a zárlatok tételét kötelességemmé teszi, épen oly nyomósan és lelkiismeretesen megtettem volna a múlt évben is, mint teszem most, s tettem az év elején, mely fájdalom oly kedvezőtlen eredményű lett. Ha a jövőt előre látnók, sok intézkedéseink másképp történnének!

Kerekes Sándor,
zilahi rector-professor.

Figyelmeztetés a helyreigazitónak.

Nt. Vályi Pál esperes úr zokon veszi minapi megjegyzésemet, de nagy hevében maga bizonyítja be, a mit czáfolni akar. Maga írja, hogy tanítói nyugdíj-illeték címén 74—80 frtot exequáltak, — tehát több évi restantianak kelle fölgyűlni Seprődön is, máshol is. Mit állítottam én? Azt, hogy a tanítói nyugdíj-törvény meghozatala óta köteles lett volna a visitatiót ellenőrizni, ha fizetik-é az egyházközségek a törvény értelmében az illetéket, s ha nem fizetik: rá kell vala kényszeríteni őket, hogy ne gyűljön fel a tartozás ily nagy összegre, s hogy ne kelljen az egyházközségeknek még végrehajtási költségeket is fizetniök. S mit mond erre nt. Vályi Pál úr? Azt, hogy a restantia csakugyan felgyűlt, de ő ártatlan, mert eddig nem kérték az illetéket. Ej, ej, esperes úr — talán tetszik tudni, hogy a tanítói nyugdíj-törvényt meghozták 18**-ban, s abban egyszerűen ki van vetve az évi 12 frnyi díj. Nem kellett volna tehát 18**-on kezdve egyszer is várni az executiót, nem is kellett volna, mint nagy elmésen kérdi, kérni a végrehajtást, hanem kellett volna évről-évre fizettetni, s akkor nem gyűlt volna föl a hátrálék. S ha az egyházközségek csakugyan nem tudták volna, (a mit nem hiszek), hogy évenként fizetniök kell: tudnia kellett volna a visitationak s fejének, az esperesnek, s rá kellett volna szoritnia őket a kötelesség teljesítésére. Ha erre sem való és jó a visitacio: ugyan mire való s mire jó?

Nem az ellenzékeskedés a baj, — mindenki olyan kappalal köszön, a milyen van; nem a dividuum a baj: levégőből nem élhet senki, még az olyan „martin“ sem, a ki „egy nehányszor áldozatul esett már“ (de azért szerencsére jó egészségnek örvend); a baj abban rejlik, ha a visitatiók és esperesek nem szoritják rá az egyházközségeket, hogy törvényszerű tartozásaikat idején törleszszék, s engedik a sok évi restantia felgyűlését, az executio kiszállítását s a végrehajtási költségek bekövetkeztét.

Egész tisztelettel figyelmeztetem tehát a nt. esperes urat, hogy jövőre ne várjon öt-hat évet, míg az executio kiszáll, hanem minden eszendőben fizettesse be pontosan valamennyi egyházközsége által törvényszerű adótartozását. Azon-túl aztán opponáljon.

Ama bizonyos cikk írója.)*

AZ „ERD. PROT. KÖZLÖNY“ TÁRCSÁJA.

KERESZTELES ÉS NÉVADÁS.*)

I.

A miket el akarunk mondani, habár nem mindig érdeklük is meg az utánzást, de bizonyára azt a következtetést engedik levonni, hogy még a műveltség legalsó fokán álló népeknél, sőt maguknál a „vadak“-nál sem hiányzik az érzelmek legnemesebbike, a szülői szeretet.

A malajok a gyermeknek nem sokkal születése után nevet adnak, de a mit ritkán tart meg egész élete folyamán. Nevet változtatnak, vagy legalább a már meglévő kiczifrázák és megtoldják valamely fontosabb családi esemény alkalmával, vagy valami nevezetesnek tartott cseleke-

det véghezvitelekor. A malajok saját nevüket nem örömet ejtik ki, mert azt szerencsétlenségnek, illetlenségnek tartják. Ha e szokással ismeretlen európai a malajtól nevet kérdezi, láthatólag zavarba jő, a miből többnyire a jelenlétők egyike a kérdésre adott feleletével segíti ki. — Az anyák gyermekeiket nem karjaikon hordják, hanem hátukon, egy elől zsák módjára összekötött kendőben. Már maga e szokás föltételezi, hogy az anyák gyermekeik hordozása közben egyéb munkát is végeznek, midőn kezeiknek szabadon kell lenniök. A bölcsőt ritkán használják gyermekeik elaltatására. E czélra kicsiny, két végénél fogva megerősített függő-gyékény szolgál. A gyermekek hamar fejlődnek és korán megtanulnak járni, meztelenül lótnak-futnak, s a hideg ellen nem kell őket óvni. Maga a meleg égálj

*) Lapunk múlt évi folyamában volt már alkalmunk a műveletlen népek halotti szokásait vázolni, s ez alkalommal nem tartjuk érdektelennek a koporsó után a bölcsőről is egyet-mást közölni.

*) Arra is figyelmeztetem a nt. urat, hogy a telekkönyvekre nincs miért bélyeget tenni, mert az egyházi hatóság az egyházi egyén hitelesítését is jóba veszi. A bélyeg-illeték helyett fizessék inkább a tanítói nyugdíj-illetéket!

kedvező a gyermek fejlődésére. Különbben is a halandóság a gyenge életkorban általánosan annál csekélyebbnek mutatkozik, minél enyhébb az illető ország égalja.

Já v á b a n az apa, gyermeke születése után, rokonait ünnepélyre hívja össze. Ilyen alkalommal a koránból egy részt olvasnak fel és pedig József próféta történetét, mi alatt az ítésebb asszonyok egyike a kisdedet ölében tartja. Az apagyermekének most nevet is ad, és az a bevett szokás, hogy a név kezdő betűje a nagypapa- vagy nagyanyával egyezzen. Különbben az előkelőbb osztályhoz tartozó jávaiaknál a gyermekében nyert név nem érvényes az egész életre, a férfikorban s később is gyakran változtatják neveiket, valahányszor magasabb állásba jutnak, minél fogva az egész sor magas címet magában fog' a'ó név, az egyén rangját és hivatalát is jelzi. A leánynak világrajtote nyolczadik napján fülczimpáit keresztülzurják s fonálszálát huznak át rajta, hogy később az ott is divó arany fülékességeket legyen hova akasztani. A születés után két hét mulva paszitifélét rendeznek, a gyermek fejét megborotválják s valamely folyóban megfürösztik. Ha a gyermek 7—8-dik hónapját elérte, egy szenthelyre viszik, hol birneves és késő vénséget ért egyének vannak eltemetve. Itt teszik le a gyermeket először a földre, idáig még folyvást hordozták. Az anyák gyermekeiket majdnem általában maguk szoptatják, s a gyermekek halandósága is ott jóval kevesebb, mint nálunk Európában. A gyerekek 7 és 13 éves korukban újabb ünnepélyes szertartásokon mennek át. A rokonok és barátok vendégségre gyűlnek az apai házhoz, hogy a történelmi vagy mythologiai tartalmú fölolvast — vajang — meghallgassák.

K h i n á b a n nagy az öröm, ha fiúgyermek születik; ellenben nagy a szomorúság, ha leány jön a világra, különösen a szegényebb osztálynál, mert a leány mivel sem járulhat a család anyagi helyzetének javításához. A fiú előtt nyitva áll a világ, s ha elég szorgalmas és tanulékony, szülőivel sok jót tehet, sőt azok az államtól is számíthatnak jutalomra, ha fiaikból derék és tanult hivatalnokokat neveltek. Ha a sors mostohán bánt is vele az adománynyal, minél fogva hivatalra és egyéb alkalmazásra sem juthat, a fiúgyermeknek mégis legszentebb és a vallás által eleibe szabott kötelessége szülőit tőle lehetőleg istápolni. Annyira becsülik a gyermeki kötelességet, hogy még a halálra ítélt gonosztevő is kegyelmet nyer, ha ki tudja mutatni, hogy szülői öregek, s nincs 16 évesnél idősebb fiúk vagy unokájuk, a ki érettök dolgozhatnak. A khinai gyermek különböző nevet visel; az első apjától nyeri nem sokkal születése után. Meghívják az egész atyaúrságot, s a családi templomban összegyűlve az apa gyermekét karjára véve, mindenféle imádság és szertartás kíséretében elnevezi. A második nevet tanítója adja az iskolában; a harmadikat házasságkor kapja, midőn oddigi nevét egy szótaggal megtoldja.

J a p á n b a n a kicsiny világpolgárt mindjárt születése után megismertetik a fürdő jótékonyásával, s mindazon alkalmatlanságoktól megóvják, melyek tagjai szabad mozgását netalán akadályozhatnák. A névadás fontos ünnepélye a fiúknál 31, a leányoknál 30 napra következik. Eme meghatározott napokon a gyermeket ünnepi menetben a családi templomba viszik. A menetet a gyermek ruhatarát vivő szolgaszemélyzet kíséri; a ruhatar természetesen annál gazdagabb és értékesebb, minél nagyobb rangú s vagyonú az apa. A menetet egy nőcseléd zárja be, kezében dobozzal, melyben a szolgálattelvő papok jutalmazására szánt összeg foglaltatik, továbbá egy papírszelet, rajta három névvel. A pap elvégzi imáját és más, a vallástól rendelt szent cselekvényt s a templomban lakozó isten eleibe teszi a három nevet választás végett. Ha ez megtörtént, tudára adja az

összegyűlteknak, hogy isten akaratából mi lesz a gyermek neve s vízzel behintti. Az ünnepélyt hangszerekkel kísért szent énekek rekesztik be, kifejezve a szülők háláját az Isten iránt s az újszülöttre szerencsét és áldást esdekelve. Most ezen egy névvel a polgári társaságba fölvevett gyermeket különböző templomokban hordozzák meg, s végre az apa legközelebbi rokonához térnek be vele. Ez megajándékozva egy marék kendővel, mi a hosszú életet jelképezi, talizmánokkal, ereklyékkel és egyéb értékeseknek és szenteknek tartott tárgyakkal. Az újszülött fiú ezenkívül még két legyezőt kap (kardok hiányában), hogy azok neki bátorságot kölcsönözzenek. E nézet a legyezők tulajdonságára nézve talán különösnek tűnik fel, de mivel Japánban nagy hadi legyezők is vannak, melyek nem csak buzogány helyett, hanem léghuzam előidézése céljából is használtatnak, így ott a legyező joggal helyettesítheti a mi fából való gyermek-kardjainkat. Az újszülött leány kagylót kap, mint a szépség és kellem képűség.

A b i s s z i n i á b a n a keresztelés templomban történik, még pedig a fiúknál 40, a leányoknál 80 napra világrajöttük után, mert hagyományaik szerint Ádám teremtetése után csak 40 nap mulva vezetett be a földi paradicsomba, s oda őt Éva csak 40 napra követte. A szertartás sok tekintetben eltér a nálunk gyakorlatban lévőttől. Minden gyermeknek van keresztülölője; keresztelő medence gyanánt szolgál egy agyag-tál, melynek vizét előbb megfűstöllik, ezután a pap lábával megérinti, s ennek megtörténtével szentnek tartják. Szűz Máriának tiszteletére zengett dicsénekek s János evangéliuma egy részének felolvasása zárják be az előkészületeket. Mire a kisdedet a négy világtáj felé meghajtják, fejjel a vízbe merítik és szentelt olajba mártott zsinórt kötnek nyakára.

„V. K.“

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1881. máj. 14-én.

— **Magyarország leendő királya** május 10-én ülte nászünnepeit Stefánia belga hercegnővel, József nádor unokájával. A birodalom minden részéből fölhangzott az üdvözet a fiatal boldog pár felé. Az uralkodó család örömet és ünnepét közösen érzi mindkét testvérháza. Szeretetünkben és reményeinkben fűzzük az új pár számára az arakoszorút mi is. Legyen boldog a két fiatal szív, s tegyék áldásossá az egek életöket a magyar nemzet boldogításában!

— **Legfelsőbb adományok.** Király Ő Felsége a to-kaji és m.-n.-csáni ref. hitvallású egyházközségeknek 100—100 frt. iskolaépítési segélyt méltóztatott adományozni magánpénztárából.

— **Kapcsolatosan e hírrel megemlítjük,** hogy a király Ő felsége huszonkét 300 frt.-tos ösztöndíjat adományozott fia menyegzője alkalmából, és pedig négyet a bécsi egyetem, négyet a budapesti polytechnicum, kettőt a Prágában lévő két egyetemi főtanoda, kettőt-kettőt a gráci, brünni és lembergi főtanodák számára. Ő Felsége továbbá 100,000 frt. értékű járadékot adományozott a trónörökös nevében, hogy a her-nalsi és soproni katonatisztek leányainak nevelésintézetében tiz hely alapíttassék.

— Trefort Ágost, m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a ma reggeli gyorsvonattal városunkba érkezett, a folyamatban lévő egyetemi építkezéseket megtekintendő. Szász Károly, Markusovszky miniszteri tanácsosok s Wéber főépítész képezik kíséretét. Az indóháznál a polgármester vezetése alatt az egyetem tanári kara, feles számú testület s diszes városi közönség fogadta a minisztert. Tiszteletére ma este az egyetemi tanári kar, holnap délben a városi közönség rendez banquettet. Vasárnap estve utazik vissza Budapestre. Legyen körünkben szívélyesen üdvözölve a magas vendég s érdemes kísérete!

— Br. Kemény Gábor főgondnok önméltósága folyó évi június hó 12-ik és következő napjain tartandó egyházközségi közgyűlésünkre a meghívókat már szétküldötte. A közgyűlésen tárgyalásra kitűzettek: 1) Az egyetemes ev. ref. zsinatra képviselők megválasztása s ezek napidíja. 2) Az elvont kamarai javadalmak folyóvá tételét tárgyzó peregyezés. 3) Tanárválasztás szabályozását tárgyzó javaslat. 4) Gondnokok és tanárok választása.

— Közelebről összeülendő kerületi közgyűlésünk egyik fontos tárgyát képezendi a több tanodáinknál üreedsébe jött tanári állomás betöltése. A hivatalos adatok alapján összeállított jelentések szerint pályáznak: a) a nagyenyedi philosophiai és classica-literaturai egyesített tanszékre ötön (név szerint: dr. Bartók György, Bodor István, dr. Boros Gábor, dr. Ferenczi Alajos, Fogarasi Albert); b) a szászvárosi mennyiség-termesztani tanszékre ötön (név szerint: Bartha Zsigmond, Dósa István, Kovács János, Maller Lajos, Simon Ferencz); c) a s.-sz.t.-györgyi classica-literaturai tanszékre ötön (név szerint: Benke István, Fogarasi Albert, Jánosi Gábor, Lakatos Sémuel, Miháلتz Ödön); d) ugyanoda a mennyiség-termesztani tanszékre nyolczan (név szerint: Bartha Zsigmond, Bodor Domokos, Dósa István, Jakab Géza, Kovács János, Maller Lajos, Olasz Gyula, Simon Ferencz); e) a m.-vásárhelyi mennyiség-termesztani tanszékre nyolczan (név szerint: Bartha Zsigmond, Bedőházi János, Berényi János, Finta Ignác, Maller Lajos, Olasz Gyula, Simon Ferencz, dr. Vályi Gyula.)

— Felvidéki egyetem. Most már nemcsak Szeged és Pozsony mozgolódnak azon irányban, hogy a harmadik egyetem székhelyül választassanak, hanem a felvidéken is mozgalom indult meg. Sáros megye közönsége ugyanis feliratban a képviselőházhoz fordult, hogy a harmadik egyetem fölállításánál valamelyik felvidéki megye alkalmas városa vételessék figyelembe. Szepes megye bizottsági közgyűlése, ezen hozzá pártolás végett megküldött följelentést tágyalván, elismeréseméltó szerénységgel oda nyilatkozott, hogy azon szellemi és anyagi tényezők, melyek egy tudomány egyetem fölállításának, a mai kor igényeihez képest, feltételét képezik, a felvidék egyik nagyobb városában sem található fel, s így a följelentést nem pártolhatja.

— Bitai Mátyás m.-bodonai ev. ref. lelkész lapunk útján köszönetet mond mindazoknak, kik kegyesek voltak őt hét havi terhes betegsége alatt szóval-tettel segiteni, vigasztalni, gyámolítani. Ezek között keresztényi felebaráti szeretetüknek legszebb példáját adták gr. Bethlen Géza és Miksa Elek, előbbi Erdélyben, utóbbi pesti képviselő társai között eszközölvén gyűjtést e szegény atyánkfia részére. Az adakozók névsora a következő: Budapestről: Miksa Elek 1 frt., Schváb Károly 1 frt., Valaki 1 frt., Lázár Lajos 1 frt., Sánta Lajos 1 frt., Bereczky Sándor 1 frt., Szontagh Pál 1 frt., Sigmond Vilmos 1 frt., br. Kemény János 1 frt., Lészai Lajos 1 frt., gr. Lónyai Menyhért 2 frt., Simó Lajos 1 frt., Surányi Bernát 1 frt., Lukács György 1 frt., Zolnai Gábor 1 frt., br. Vodianer Al-

bert 1 frt., Szentimrei 1 frt., Vodianer Béla 1 frt., Rákosky Géza 1 frt., Baranyi Ödön 1 frt., br. Kemény Kálmán 1 frt., Mikó Bálint 1 frt., Békási Károly 1 frt., Ivánka Imre 1 frt., Pogány Károly 1 frt., Miksa Zsuzsanna 1 frt., Miksa Ilona 1 frt., Miksa Emma 1 frt., br. Kemény Gábor 2 frt., gr. Bánffy Béla 2 frt., Rákosky István 1 frt., Boros Bálint 1 frt., Miaht kanonok 1 frt. Erdélyből: br. Kemény Gyula 5 frt., Zeyk Károly id. 2 frt., Zeyk Károly ifj. 2 frt., mlts Zeyk Károlyné 2 frt., id. Zeyk Dániel 2 frt., Gyárfás Domokos 1 frt., br. Kemény Dénesné 1 frt., Zeyk Kálmán 2 frt., Zeyk Miklós 5 frt., br. Kemény Gyerő 2 frt., özv. br. Kemény Dénesné 2 frt., br. Kemény István 5 frt., Zeyk József 5 frt., gr. Bethlen Istvánné 10 frt., gr. Bethlen István 5 frt., Scholcz Antal 1 frt., br. Kemény György 5 frt., özv. gr. Teleki Domokosné 10 frt., gr. Vass Béla 5 frt., gr. Bethlen Gézáné 5 frt., gr. Bethlen Géza 5 frt. Összesen 142 frt. Fogadják a nemes lelkű adakozók a gyámolított forró, hálás köszönetét.

— Voltaire a materialistákról. Holbach megírta „Système de la nature“ című könyvét és Voltaire az ebben kifejtett tanokat, meg akarta czáfolni és erre vonatkozó munkájáért Frigyes Vilmos, a későbbi porosz király, egy 1770 nov. 12-ről kelt levélben mondott a Ferrey-i bölcsek köszönetet és egyúttal kérte, ismeresse meg saját véleményét a lélek természetéről is, mert „ha nem is szivesen ereszkedem tudományos búvárkodásba, de nem szeretném hinni, hogy oly lángész, mint ön, a halál által semmivé foszlik.“ E levélre Voltaire nov. 28-ról a következőleg felelt: „Igaz, hogy az ember nem sokat tud arról, mi a lélek; még nem látta azt senki. Mindaz, mit fölöle tudunk az, hogy a természet örök megalkotója megadta nekünk a képességet, hogy gondolkozzunk és hogy az erényt megismerjük. Az nincs bebizonyítva, hogy tehetségeink a halál után is élni fognak, de ennek ellenkezője sincs. A kétségek közt, melyek négyezer év óta négyezer alakban merültek fel, az a legbizonyosabb, hogy soha sem fogunk biztosat tudni. E bizonytalanság érzetében élvezük az életet és nem félünk a haláltól. Csak a charlatán akar mindent tudni. Mi az első okokról nem tudunk semmit. Órült gondolat az, meghatározni akarni az Isten, az angyalok, a szellemek fogalmát, és biztosan tudni akarni, miért teremté Isten a világot, midőn azt sem vagyunk képesek tudni, miért bírjuk akarataink szerint kezünket mozgatni. A bizonytalanság nem kellemes, de a természetbölcsölők minden tudománya nevetséges dolog. A mi engem a „természet rendszeré“-ben leginkább bánt, az a vakmerőség, melylyel állítja, hogy nincs Isten, pedig még csak meg sem kísérli, hogy bizonyítékát adja az Isten léte lehetetlenségének. Sok van e könyvben, mi szépen van mondva, de csak szaválás az egész és nem bizonyítás. E könyv ép oly veszélyes az uralkodóra, mint a népekre. Ha Isten nem volna, ki kellene találni! (Si Dieu n'existait pas, il faudrait l'inventer!) De az egész természet azt kiáltja, hogy van Isten! hogy van magasabb erő, végtelen hatalom, csodás rend és minden azt igazolja, hogy mi függünk attól. Rettenetes tudatlanságunkban tegyük legalább a legjobbat, mi erőnkől kitelik, így vélekedem én és így vélekedtem mindig mindazon bajok és bolondságok közt, melyeket egy 77 éves kor tapasztalt. Főnséged előtt a legszebb pálya áll. Kivánok, sőt jövendőlni merek önhöz és érzületeihez méltó sorsot önnök. En ismerem önt gyermek korától stb. Voltaire.“

— Felméri Lajos, egyetemi tanár úr, fölkért annak kijelentésére, hogy „Az iskolázás jelene Angliában“ című sajtó alatt lévő művére az előfizetési határidőt május végéig meghosszabbítja.

Megjelenik

minden vasárnap.

Szerkesztőség! s kiadói szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldem-
ények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.
Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyujt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Legyenek üdvözölve! — Esperesi jelentés. (A sz. szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.) — Vidéki élet: A v.-hunyadi egyházmegyéből. János Albert. — A külkülli egyházmegyéből. Külküllömenti. — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Külföldi szemle. — Irodalom. — Tárca: Kezretelés és névadás. II. „V. K.” Különfélék. — Körözcvények.

LEGYENEK ÜDVÖZÖLVE!

Kolozsvárt, 1881 május 20.

Szent István koronájának örököse, Rudolf főherceg Magyarország fővárosába elhozta fenséges nejét, Stephánia főhercegasszonyt, ki a szépség és ifjúság, szeretetreméltóság és szív-jóság varázsával hódít.

Lегyenek üdvözölve!

Az ifjú Budapest repeső örömmel zengi ezt, s utána harsogja egész Magyarország, a hármás bércz ólón, a négy folyam mellékén.

Mert újtök nemzeti ünnep, pecsétje az uralkodó-ház és a magyar egymás iránt való benső szeretetének, biztató záloga a sokat ígérő jövőnek.

A leendő király és leendő királyasszony akkor je'ennemeg a nemzet színe előtt, a mikor boldogságuk az első napok minden édességében gazdag, a mikor a szív tele áldással és csak áldani vágyik, — s a legnyiltabb az áldó szeretet és rajongó hűség nyilatkozatainak befogadására. Minden szó, minden cselekedet egy-egy édes emlék, mely a legszebb napok keretéből ragyog vissza nemesen, főlemelően, kiirthatatlanul. S ez a fényes emlék legyen mindenha biztosítéka a kölcsönös jó egyetértésnek, az egymást becsülő rasszkodásnak a magyar és fejedelme között!

Mert ebben a jó egyetértésben és kölcsönös rasszkodásban maradhat csak a korona fénye és Magyarország üdve teljes!

Ez az ország, még nem gazdag, de erős; s erős volt mindég! Ez a nemzet megállotta egy évezred minden zivatarát, ádázt tatár és török harczi után is ott villogott kezében győzelmes kardja, s büszke homlokán megtépetlenül zöldelt a borostyán. S hazájaért, királyáért mindig lelkesedve, ontotta vérét s áldozta életét, még akkor is, a mikor félrelökött alkotmánya miatt sajgott kebelében a seb; s még föláldozóbb rajongással áll uralkodója védelmére akkor, a mikor becsülését a becsülés. szeretetét a szeretet viszonozza, a mikor nemcsak régi ereje tartja össze, de visszanyert alkotmánya alatt gazdagsága is egyre gyarapszik!

A fiatal fejedelmi pár útja megpecsételi a kölcsönös szeretetet, s biztosítja kölcsönösen a jövőt.

A magyarnak nincs rokona széles e világon a kire számítna, legközelebb szívéhez a király esik, a leendő királynak pedig nincs népe a monarchiában, melyre biztosabban számithatna, mint a magyarra. Igazán hirdeti ezt ama lelkesedés, melylyel főséges nejével, a halhatatlan József nádor unokájával maga között látja, az az áldás, melylyel közel és távol e hazában őket üdvözli.

Lегyen frigyök a legboldogabb, örömben gazdag, búban szegény, mert más boldogsága iránt is fogékonyabb az, a ki maga boldog!

A boldog királynak van igazán boldog nemzete!

ESPERESI JELENTÉS.

(A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi ápril 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.)

(Folytatás.)

Múlt évi 429 sz. a. következőleg szóltam paptársaimhoz: „Az ev. szerint reformált egyház papsága nagy tekintélynek örvendett a múltban, s mint vezető tényező volt elismerve hazánk nevelés- és közszabadság-ügyeiben. E tekintélyt annak tulajdonítom, hogy nemcsak a nép ajkán forgott a közbeszéd, hanem prot. papságunk fontos hivatásának öntudatában át is érezte: „a jó pap holtig tanul.“ Kétszeresen szükséges ez ma, a rohanva haladó korszak versenyterén. És szükséges különösen az egyházi élet fontos mozzanatait éber figyelemmel kíséreni. Igen jól ismerem a mindennapi kenyér nehéz küzdelmeit, de hallom az én nagy mesteremnek szavát: „nemcsak kenyérrel él az ember.“ Nem akarok egyik vagy másik lapnak propagandát csinálni, de elvárom és annyival inkább elvárhatom minden egyes paptársamtól, hogy legalább egy egyházi lap által folytonos összeköttetésben álljon egyházközsége határán túl is a prot. szellemi élettel, mivel maga egyházmegyei közgyűlésünk már rég kimondotta, hogy az egyházak számadásaiban elfogadja egy egyházi lap előfzetési díjjának felét. A vizsgáló bizottság útásítva leendő minden paptársamnál utána nézni, ha vajjon csak a kenyér szolgálja-e vagy pedig a szellemi forrás üdítő italára is szomjuhozik lelke!?”

N. t. e. m. közgyűlés! Ez intézkedésem — csodálatos! — nem találkozott az összes papság tetszésével. Némelyek hatalmi túlkapásnak bélyegezték, mások tán újítási viszketegnek rótták fel, sőt akadt olyan is, a ki a nyilvánosság terén gúnytárgyává igyekezett tenni. Ám, a ki ez intézkedésemben — eltekintve annak jogos voltától, melyet elvitatni nem engedek — a szilági ev. ref. papság erkölcsi emelésének törekvésén kívül egyebet keres és talál, annak nagyon cacodubiosus embernek kell lennie.

És itt nem állottam meg, hanem azon paptársaim részére, a kik szeretnének lapot járítani, de csekély jövedelmükkel együtt járó terhes családi viszonyai miatt azt a 4—5 frt.-tot sem áldozhatják valamely egyházi lap járására az „Erdélyi protestáns Közlöny“ szerkesztő-kiadója, n. t. Szász Domokos urtól kieszközöltem 5 ingyen példányt, a melyek e hó 1-től kezdve folyóvá is tétettek és pedig tiszt. Juhász Mihály böösházi, tiszt. Kovács Ferencz t.-szántói, tiszt. Tóth Imre nagy-paczali és az épen most betöltendő s.-újlaki és völcsöki pap-tanító afiak részére. A n. t. szerkesztő-kiadó szivessége azonban itt nem záródik be, sőt az előfizetők számának szaporodtával több-több példányt ígér ingyen rendelkezés alá bocsátani. Fölhivom tehát az e. m. közgyűlés t. tagjait és pedig nemcsak az egyházi, hanem a világi tagokat is, kiket Isten megáldott az élnetés eszközeivel: fizessenek elő ez egyházi lapra, s ez által, mig egyfelől figyelemmel kísérhetik az egyházkerület s részben a protestáns világ ügyeit, másfelől eszközül szolgálnak arra is, hogy a szegény sorsú papok mind részesüljenek ingyen példány élvezetében.

Ez ügyre vonatkozólag még csak azt akarom megemlíteni, hogy azon hét egyházon kívül, melyet az érmelléki egyházlátogató bizottság még nem vizsgálta meg, kezeim közt van, s meg is tekinthető az egyházmegye papjainak és tanítóinak szellemi élvezetét igazoló statisztikai kimutatás. E kimutatás érdekes, a mely megérdemli a megtekintést. Én itt csak arra kérvném a n. t. e. m. közgyűlést, hogy miután a t. tanító afiak közül alig egy-kettő járát a „Néptanítók Lap“-ján kívül más lapot, sőt ezen, a kormány ingyen kegyelmé-

ből élvezett lapot sem tartják rendben: mondja ki az e. m. közgyűlés, hogy a tanítók kötelesek ezen lapokat a legnagyobb lelkiismeretes pontossággal összeszedni, az egyházak pedig kötelesek év végével beköttetni s a leltárba bevezetvén, az egyházlátogató bizottságnak fölmutatni.*)

Ime nagy vonásokban az egyházmegye kormányzatának a közel múltból ecsetelt képe, melyből úgy hiszem, főbb vonásaiban áttekinthető, hogy a főpásztor, ig. tanács, e. m. tanács és esperesi hivatal miként igyekeztek az e. m. szellemi és anyagi életét nemcsak most meglévő állapotában biztosítani, hanem a lehető teljesebb fölvirágzás útjára terelni.

És most áttérek egyházmegyénk jelen állásának föl-tüntetésére.

Az e. m. 65 anyaegyházának 66 papi állomása közül ez idő szerint ürességben van 10. Ezek közül egyben nyugalmazott pap van, 2 most áll betöltés alatt, 2 ügye a közgyűlés tanácskozásának tárgyát teendő, a többire nézve is meg vannak téve a kellő intézkedések vagy a papi állomás betölthetőségének előkészítésére, vagy valamely szomszéd egyházhoz csatoltatására.

Tanítói állomás is van ürességben 10, melyek részint pályázat alatt vannak és Szt. György nap után lesznek betöltve, részint az illető egyházak leendő rendezésétől van függővé téve ez állomások jövendő sorsa.

Nem kis aggodalmat okoz az esperesi hivatalnak az egyházkebeli gondnoki állomások betöltése is. Ez állás régen a becsület, érdem és polgártársak bizalmának legnagyobb megtiszteltetése volt, ma már erős adag protestáns buzgóság avagy az egyház vagyonának — Csáky-szalma módjára kezelhetőségének — reménye kell a számadó gondnoki állomás elfogadtatására és ezeken felül az e. m. hatóság részéről sokszor egész a végletekig menő erkölcsi és anyagi kényszerítő befolyás. 20 egyházgondnoki állomására teljesítettem a kijelölés kötelességét. Az ezen kijelölés alapján választottak közül 4-et csak személyes rábeszélésemmel, egy nehányat pedig csak a büntetéssel fenyegetés csapóján végződő atyai intésemmel; egy egyház választottját pedig a kiszabott és külhatóságilag fölajtatott 20 frt. birsággal sem vehettem rá a gondnoki állomás elfogadására s tehát az eskü letételére E szomorú jelenség okát látom a számadások fennebb ecsetelt módon való készülésében s az abból származó gyakori károsodásokban, az egyesek és erkölcsi testületek napról-napra növekedő vagyoni bukásában, mindenekfelett pedig abban, hogy az egyházak adóhátrálékáért a sz. gondnokok magánvagyonát támadja meg s foglalja le az adóhivatal. És ezen utolsó ok, s az abból származó okozat lehető elhárítására két útát látnék követendőnek:

1 Útasítanám az esperesi hivatalt, hogy minden esztendő végével minden egyháztól kérjen be részletes kimutatást arról, hogy:

a) Mennyi az évi adója? b) Mennyit fizetett az év folytán? c) Mennyi a hátrálék? d) Miért nincs törlesztve az egész adótartozás?

Az egyháztól bevett eme jelentésekből készítendő táblás kimutatás az egyházlátogató bizottság útján ellenőrizendő, s ez után a tavaszi közgyűlés elébe terjesztendő.*)

2. E mellett azonban hathatós és könnyen indokolható fölterjesztést intéznék az egyházkerületi közgyűlés útján a magas kormányhoz, esetleg a képviselőházhoz, az alantós közegek ezen, kétségen kívül törvénytelen és jogtalan eljárása ellen.**)

(Folytatása következik.)

*) Határozattá emeltetett.

N. L.

*) Ezen javaslat azon kiegészítéssel fogadtatott el, hogy „a jelentés december 15-ig beküldendő“, továbbá a kérdőpontok f) alatt kiegészítendő: „f) Minő alaptól fizetessék az adó?“ N. L.

***) Határozattá emeltetett.

N. L.

VIDÉKI ÉLET.

(A v.-hunyadi egyházmegyéből.)

Hátszeg, május hava.

Egyházmegyénk f. h. 4 és 5-én tartotta meg tavaszi rendes közgyűlését. A gyűlés istenitisztelettel vette kezdetét, mely alkalommal Bőjthe Ödön ó-brettye-kitídi lelkész afa tartott egy igen csinos s mindnyájunkat kielégítő tartalmas beszédet a szép számmal egybegyűlt közönség előtt, közreműködőn az istenitisztelet emelésére a v.-hunyadi dalárda is, Hajtman Pál, állami tanító vezetése alatt.

Az istenitisztelet végeztével a közgyűlési tagok számos érdeklődő egyén kíséretében, Bartha Lajos esperes és mélt. Pogány György főgondnok úr vezetése alatt a v.-hunyadi olvasó egylet nagy termébe vonultak, hol esperes elnök afa a közgyűlést egyházmegyénk anyagi és szellemi állását minden oldalról kimerítőleg föltüntető, terjedelmes, nagy tetszéssel és éljenzéssel fogadott beszéddel nyitotta meg, mely megnyitó beszéd egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetni rendeltetett. Közbecsülésben álló esperesünk, ki eddig is minden megnyitó beszédében eleven színekkel eszettele egyházmegyei domesikánk föllállításának égető szükségét, most buzditó szavainak életet adandó, maga részéről 50 frt.-tot ajánlott fel házipénztárunk gyarapítására, mely által az ige testtelőn és szép reményekkel biztató fejlődésnek is indult, mert egyházmegyei szeretve tisztelt főgondnokunk mélt. Pogány György főispán úr 100 frt.-tal, Tóth László, Dózsa Dénes, Sándor János, Fekete Ferencz és Berivóy László urak 50-50 frt.-tal járultak a nevezett alap gyarapítására, s így az idők teljességében megszületett az, a miért eddig buzgón imádkoztunk. Most hát már rajtunk a sor, hogy mindnyájan a magunk működési körében mindent elkövetve oda hatni igyekezzünk, hogy e szép reményekkel méltán biztató egyházmegyei házipénztár napról-napra gyarapodván, oly terebélyes élőfává növekedjék, hogy annak életnedvéből az oly sok nyomorral küzdő szegényebb iskoláink és egyházközségeink táperőt nyervén, a kor igényeinek megfelelő állásra juthassanak s egyházmegyénkben rendkívül nagy fontosságú missiojuknak hova-tovább mindinkább megfelelhessenek. Fogadják fennirt kegyes adakozók becses adományaikért egyházmegyénk legmélyebb köszönetét és legnagyobb elismerését.

A közgyűlés tárgysorozatából megemlitendőnek tartom a tanárválasztás módozataira vonatkozó javaslatot, mely egész terjedelmében a következő

1. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület fő- és középtanodáinak az ürességbe jött, vagy újonnan rendszeresített tanári állomásokra a mélt. áll. ig. tanács pályázatát hirdet és a kitűzött határidőre beérkezett folyamódásokat a legközelebbi kerületi közgyűlés elé terjeszti. 2. A kerületi közgyűlés a beérkezett folyamódások megvizsgálására egy 7 tagú bizottságot küld ki, mely megbírálja, hogy a folyamódók közül kik képesítettek és kik nem? A nem képesített folyamódókat a választhatók közül kizárja, a képesítettek között pedig elméleti és gyakorlati képzettségüket tanúsító okmányaik nyomán érdemsorozatot állit meg, a sorrendben első helyre azt tévén, kinek legjobb bizonyítványai vannak. Az így megállított érdemsorozat a választási teremben nyilvánosan kifüggesztetik, hogy mindenki láthassa, a folyamódók bizonyítványai alkalmas helyen szintén nyilván tartatván, hogy minden választó beléjük tekinthessen. 3. A képesített folyamódók közül a kerületi közgyűlés általános szótöbbséggel szabadon választ. 4. Ha a szavazatok annyira megsokszorozódnak, hogy általános szavazattöbbséget senki sem nyerne: akkor a két legtöbb szavazatot nyart pályázó kö-

zött új választás történik. Ha második helyen két vagy több pályázó kapna egyenlő szavazatot, régi gyakorlatunknak megfelelőleg a szűkebb választásban mindezek pályázhatnak. 5. A felfolyamódások megvizsgálására kiküldött bizottság 7 tagja közül legalább is 3 tag fő- és középtanodáink tanárai közül választandó. 6. A bizottság határozatait szótöbbséggel hozza. Egyik vagy másik folyamódó kizárásánál azonban a kisebbségnek joga van a közgyűléshez föllebbezni. 7. Ily föllebbezés esetén a közgyűlés meghallgatja mind a többség, mind a kisebbség előadójának nyilatkozatát és vitának helyet nem adván, a következő ülésen a kérdést szavazatával eldönti. 8. Azon tanodának, melyhez tanár választandó, jogában áll a folyamódók megvizsgálására kiküldött bizottságba magát két tag által képviseltetni, kik a bizottságnak az illető tanodát érdeklő határozataiban döntő szavazattal bírnak.

Ezt követte a tanügyi előadó terjedelmes jelentése, melyből az egyházmegyénk területén létező iskoláink állásáról azon örvendetes meggyőződést voltunk szerencsések szerezni, hogy habár lassan is, de örönk és tehetségünk mértékéhez képest évről-évre mindenütt haladunk.

Jelezni kívánom továbbá azt, hogy közgyűlésünk az üresedésbe jött főgondnoki állomásra kijelölte mélt. Szilvássy László, gr. Kún Géza és mélt. Kendeffy Sámuel urakat, az algondnokságra pedig mélt. Barcsay Béla, m. Pogány Ádám és Berivóy László urakat.

Ezekon kívül a felsőbb rendeletek felolvasása és több egyházközség kérvényének tárgyalása képezte a tanácskozás folyamát.

Jánó Albert.

(A küllői egyházmegyéből.)

A küllői ev. ref. egyházmegye folyó hó 3-ikán tartotta meg ez évi rendes közgyűlését Dicső-Szt.-Mártonban. A gyűlést istenitisztelet előzte meg, melyet balavásári lelkész afa, az idő rövidege miatt, csak egy rövid megható, szép könyörgéssel végeztet.

A templomból kijöve, a gyűlés szép számmal megjelent egyházi és világi tagjai a vármegye házának nagytermében sereglettek össze, a hol esperes afa a legszívélyesebben üdvözölvén a gyűlés minden tagját: fölhivta a figyelmet az elnöki jelentés meghallgatására, mely jelentés, az egyházmegye szellemi és anyagi előhaladását constátálván, örömmel vétetett tudomásul. Ezek után esperes afa a gyűlést megnyitottnak nyilvánította.

A megállapított tárgysorozat rendjén legelőbb is az újonnan választott képviselők számbavétele és igazolása vétetett tárgyalás alá. Ezek között teljes örömmel és büszkeséggel ballottuk: gr. Bethlen Árpád, Szilágyi Lajos alispán, Kispál Sándor, Gyárfás Lajos, Gerendi István, Gáspár György és Kolozsvári Albert ügyvédek neveit. Oh, vajha e nevekhez kötött édes reményünk megteremné a maga méltó gyümölcsét: egyházmegyénk szellemi és anyagi gyarapodását!!

Ezután következett a tisztviselők restaurálása: főjegyző, director, aljegyző, házassági és köztövényészeki bírák, tanügyi előadó s a kijelölt bizottsági tagok megválasztása. Itt már egy kis szóvihar is keletkezett. Egy kicsiny párt, mely ezelőtt is többször emelte fel fejét az egyházmegye érdekében (nem hivatali kórságból), most is a buzgóság és úgyszeretet lelkének nemes fegyverével harczolt azok ellen, kik az egyházmegyei tisztviselők restauratioját ezen a gyűlésen keresztül akarták vinni. „Az új tisztviselők megválasztása — érvelt a kicsiny párt — csak az új tisztviselők joga, ezek pedig csak a jövő közgyűlésre lesznek meghívandók: tehát az új tisztviselők megválasztása is ma-

radjon el az őszi közgyűlésre." E kis embercsoporttal szemben azonban sok kedélyes és kedélytelen vitakozás után, a sokkal nagyobb párt nyerte el a pálmát, kivált főjegyző afiának a választás lehetősége mellett való talpraesett érvelése következtében, a tisztviselők megválasztását el is határozván. Erre főjegyző, director és aljegyző afiai hivatalukról lemondottak, de a túlnyomó többség közfelkiáltással újból megválasztotta őket, és így Kovács Elek a főjegyzői, Bartalus Sámuel a directori, Hegyi Sándor az aljegyzői tisztelet újból elfogadván, az üresen hagyott székeket ismét elfoglalták. Megjegyzem, hogy a választás ellen tiltakozók ezen a gyűlésen minden választó és választható jogaikról lemondottak, azon hozzáadással, hogy gyógyító balsam után néznek Gileádban .!?

A még megválasztott székírák, tanügyi előadó és kijelölő bizottság tagjairól írni: térszűke miatt jövőre halasztom. Hanem nem mellőzhetem ez alkalommal megemlíteni egyházmegyei főgondnokaink elismeréseméltó, egyházas szellemű, nemes buzgalomát. Valóban könnyű és győnyörűségecs dolog az esperesnek egy olyan egyházmegyében szolgálni, hol az egyházmegye fő- és algondnokai a közgyűléseken pontosan megjelennek, és a terhes köteleességek teljesítésében vallásos szívök meleg szeretetével, szélesen kiterjedő ismeretökkel gyámolítják, jó példaadásukkal hűségre, kitartásra ösztönzik, mint a küllői egyházmegyében! Sőt többet tesznek a soknál is; így p. o. egyik tiszteletreméltó főgondnokunk Thuroczy Pál úr ő méltósága tárgysorozaton kívül az „özvegy-árva“ pénztár ügyét, a mint kéz alatt meghallottam, csak azért kívánta elővételni, hogy e pénztárt mintegy 200 frt.-tal megajándékozhassa. Vajha e nemes áldozatkészség példája a többire is elragadna!

Még egy néhány kevésbé érdekes tárgy között nevezetes volt a d.-szt.-mártoni leányegyház kérése az ottani papi állomás föllitása tárgyában. Egyházmegyei közgyűlésünk egészen magáévá tette ezen ügyet, kivált midőn helybeli patronus főgondnok Szilvási Sándor úr ő méltósága szólott e tárgyban és a meghatottság hangján körülbelül ezeket mondotta: „Öreg napjaimat élem, s mielőtt azok végképen eltelnének, szeretném bármi nagy áldozattal is a d.-szt.-mártoni leányegyháznak ezen kérésében kifejezett óhajtott reménységét megvalósítva látni.“ E nemes kebelből eredő és tiszteletreméltó szavak után egyházmegyei közgyűlésünk egyhangúlag elhatározta ezen ügy pártolását és az illető helyre fölterjesztését a legmelegebb ajánlattal,

Küküllőmenti.

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1881 máj. 16.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter püspök, mint elnök, br. Bánffy Dániel, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, dr. Jenei Viktor, Parádi Kálmán igazgató tanácsosok, Bodor Antal titkár, Deák József pénztárnok és Szabó Ádám számvevő.

Az ülésen kívül elnöki ellátott 35 ügy előterjesztése és helybenhagyása után az elnök előadván, hogy az országgyűlés elfogadta a pénzügyminiszter által a 6^o/_o-os aranyjárdék-kötvényeknek újabb kibocsátású 4% -os aranyjárdék-kötvénnyel leendő convertálásáról benyújtott törvényjavaslatot, és a 4% aranyjárdékre az aláírás határnapját f. év május 19 d. u. 5 órára tűzte ki, fölhevta az ig. tanács figyelmét, hogy ily kedvező körülmények között gondoskodjék a központi kezelés alatt álló 6% -os aranyjárdék-kötvényekbe elhelyezett tőkék újabb elhelyezéséről; a

mire az ig. tan. elhatározta, hogy az összes 6% -os aranyjárdék-kötvényeket 4% -os aranyjárdék-kötvényekben helyezi el; a conversio bejelentésével és foganatosításával a főt. elnököt és a pénztárnokot bizta meg.

Az elvont kamarai javadalmak perintező bizottsága részletesen előadja ez ügyben tett lépéseit és tudatja, hogy a nyert fölhatalmazás értelmében megkötötte a békeegyezményt 14,000 frt. kamarai javadalomösszeg megállapításával, beleszámítva a már élvezett 3358 frt. 25 kr. összeget is. S miután a békeegyezményt a király ő felsége jóváhagyta, szabályszerű törvényszéki alakban is megkötöttet, s annál fogva most már csakis az országos költségvetésbe, mint rendes évi kiadás fölvétele szükséges az ügy végleges lebonyolítására. A bizottság kiemeli gróf Bánffy Miklós főgondnok úr ő nagyméltóságának és Hegedüs Sándor képviselő urnak szives és buzgó fáradozásukat ez ügy érdekében. Ig. tanács köszönetet szavaz a bizottságnak eredményes eljárásáért, valamint gr. Bánffy Miklós ő nagyméltóságának és Hegedüs Sándor országos képviselő urnak szives támogatásukért. Főtiszt. Nagy Péter püspök afia dr. Kolozsvári Sándor, Szabó Ádám és Bodor Antal személyökben bizottság nevezetetik ki annak megkísérlése végett, hogy nem volna-e megállapítható azon összeg, mely a perintező bizottság munkadíja fedezésére útalványoztassék s általában adjon véleményt mind a bizottság munkadíjainak fedezési módjára, mind a perköltségi előlegek megtérítésére és a kamarai javadalomban vételjogosultak részesedési arányára és mértékére vonatkozólag.

Dr. Jenei Viktor, dr. Szász Béla és dr. Kolozsvári Sándor igazgató tanácsosok egy határozati javaslatot nyújtanak be, mely az egyházmegyékben a kollegiumi előljáróságokhoz és a püspöki vizsgálat alatti egyházak előljáróságaihoz küldve előadná a kamarai elvont javadalmak folyóvá tétele végett ezelőtt megkísérlött lépések sikertelenségét és a jelenlegi kormányval kötött egyezmény előnyeit, elismerést fejezne ki ő felségeiknek és a kormányférfiainak sérelmünk orvoslásáért. A határozati javaslat szövege egészen elfogadhatván, annak a fennebb megnevezett kebeli előljáróságokkal leendő közlése elhatározottat.

r. t.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Az united-presbyterián egyház évenkénti zsinata május 2-án este nyitott meg. Edinbourghi levelezőnk terjedelmes tudósítással tisztelt meg, mi azonban, sajnálatunkra, a gyűlés folyamat, térszűke okán, csak kivonatosan vázolhatjuk.

Május 2-án fél 7 órakor istenitisztelet tartott. Másnap (3-án) az ülés folytatott. Dr. Scott titkári jelentéséből megemlítsésemre érdemesek a következő adatok: Az u. p. gyülekezetek száma 549, egygyel kevesebb, mint 1879-ben. A kevesbedés oka az, hogy két gyülekezet egyesült. Van 858 iskola 10,899 tanítóval és 84,440 tanítványval. Theol. student van 116, vagyis 15-tel több, mint az előző évben. A gyülekezeti tagok száma 173,982, tehát 152-vel kevesebb, mint 1879-ben. Az egyház összes vagyona az elmúlt 10 évben volt 3.650,908 font sterling, 79,862 fonttal több, mint a megelőző 10 évben.— A cseh egyház két képviselője, Cisar és Káspár kéri, hogy a zsinat képviseltesse magát az általok a II. József császár által kiadott türelmi rendelet (1781) százados évfordulóján tartandó ünnepélyen. Dr. Hódemakera holland egyház javára segítyt kér. Megszavaztatik 500 font. Odián (Amerikából) fölemliti, hogy Törökországban közel 100 evang. egyház van, némelyik 4—500 prot. taggal. Mattro Pro-

chet (Florenczből) jelenti, hogy 9 év előtt a waldensi egyház Itáliában 1800 tagot nyert a római egyházból és most 3000 tagja van. 10 évvel ezelőtt volt 37 egyház és állomás, most van 74. Sőt ez évben 650-nél több r. kath. kathomenus van nevelésök alatt. Dardier (Genf-ből) fölemli, hogy a következő hónap végén a genfi ev. egyház jubileumot fog tartani. Ezután a külmissió titkára tesz jelentést a külmissióról. Van az egyháznak 8 missioja, ezekben van 49 európai térítő; 4 orvosi térítő; 3 európai tanító; 14 ordinált bennszülött; 74 bennszülött tanító; 147 iskolamester; 24 bennszülött nőtanító és 8 más ügynök; 333 képezett munkás. (Tetszés.) A 63 fő- és 153 mellékállomáson van 9687 communicans, 2014 inquirens, 170 hétköznapi iskola, melyben van 10,707 tanítvány. Matthews a madagaskári missióról szól. 1866-ban — úgy mond — volt a szigeten 79 gyülekezet, most van 1142; 1866-ban volt 30 bennszülött lelkipásztor, most van 604; volt 10 evangelista, most van 124; volt 60 bennszülött tanító, most van 4134; 1866-ban volt 5255 egyháztag, most van 71,585; 1866-ban 13,682 követő, most 244,197; 1866-ban 3000 volt képes olvasni Isten igéjét, most 26,217; 66-ban körülbelül 1000 biblia osztatott ki, most 38,090; 66-ban volt 18 iskola 811 tanítvánnyal, most van 862 iskola 43,904 tanítvánnyal. Madagaskár királynője újabban úgy nyilatkozott, hogy mivel belátja a keresztyén nevelésnek jó hatását a népre, ezutánra általános iskolakötelezettséget állít fel.

A május 5-iki gyűlés főtárgyát képezte dr. Scott előadása a írlandi presbyteri egyház és az un. presb. egyház egyesítéséről. Hosszas vita után a zsinat elhatározta ez ügyben semleges álláspontot foglalni el.

A május 6-iki ülésen a közérkölcslésről tételt jelentés, mely felett a zsinat, bizottsággá alakulva, zárt ajtók megett tanácskozott. A jelentés vonatkozik azon kalmárkodásra, mely az angol leánnyokkal üzetik a kontinens számára, erkölcstelen szándékból; a Chinával folytatott opium kereskedelemre; az ijesztő mérvben szaporodó házasságbontásokra és Skotland némely kerületeiben elharapódzó törvénytelen születésekre, és végre a vasárnap megtartására. Mindezekre nézve fölterjesztések megtétele határozatott el úgy a kormányhoz, valamint a testvér-egyházakhoz

Május 9-én prof. Johnstone beszélt hosszasan az új-testamentom megvizsgált fordítása (revised translation) mellett, mint a mely nemsokára megjelenik; végül indítványozza, hogy mivel e fordítás kitűnő tudósok által eszközöltetett: a zsinat legyen azon, hogy e fordítás papok és más arra képesítettek közreműködése által nyerjen minél nagyobb becsüt és elterjedést. Az indítvány közfelkiáltással elfogadotott.

Május 10-én dr. Scott tett jelentést az előregedett és elgyengült papok és missionariusok pénzalapjáról. Ennek növelésére javaslatok tétettek.

Ezzel a zsinat egy rövid istenitisztelettel véget ért.

Spanyolország. (Egy új protestáns gyülekezet). A múlt év augusztus havában egy szegény munkás telepedett meg Murcia tartománynak Lorca nevű kis városkájában s neki fogott a protestáns hitelvek terjesztésének. Kezdetben sok nehézséggel kellett küzdenie; nejét fanatikus ellenfelei többször tetteleg durván bántalmazták, a nélkül, hogy a törvényhatóságok által megbüntettettek volna; a pap-ság az új apostol követőt kimélet nélkül excommunicálta. Azonban pártolói is akadtak néhány tekintélyes lorcai polgár személyében, kik vele s eszméivel együtt éreztek. Ezek fölshílták Carthagena prot. lelkészét, hogy tegyen látogatást gyülekezetökben. Orejon úr engedett a kérésnek, s megjövén gyűjtő beszédeket tartott. Ma a kezdetben oly

gyenge lábon állott gyülekezet már 65 ezer lelket számlál. Nem szép példája-e ez az ernyedetlen vallásos buzgóságnak?

India. (Theisták.) Egy különös vallásfelekezet áll fenn Kelet-Indiában, melynek tagjai magukat Krisztus hindu apostolainak nevezik. Elveik sokban megegyeznek a keresztyén valláséival, sokban el is térnek emezektől. Érdekes leírását olvassuk egy német lapban annak, hogy miként veszik e theisták az uri szent vacsorát. Összegyűlnek — írják — egy teremben s leülnek a csupasz földre. Erre egy ezüst tálcán rizst és vizet hoznak be. (A keletiek a bort nem isszák szivesen.) A gyülekezet elnöke fölolvassa Lukács evangéliuma 22-ik fejezetét. Erre egy imát mond el, mely körülbelül e szavakat tartalmazza: „Szállj meg szentlélek a rizst és vizet, s változtasd a durva anyagot megszentelő szellemi erővé, hogy az, mint Jézus Krisztus teste, vérünkkel s húsunkkal egyesüljön. Csillapítsd lelkeink éhét és szomját e rizsszel, ez étellel és itallal, melyet te rendeltél nekünk. Erősíts meg minket Krisztus erejével és tarts meg minket kegyes életben! E szavak elmondása után a rizs és a víz megáldatik, s kis részletekben a jelenlévők között kiosztatik. Az ünnepélyt egy Isten, Krisztus és a proféták dicséretére zengett dicsének rekeszti be.

Törökország. (Biblia-fordító.) 1879 őszén történt, hogy Hodsa Achmed Efendi török tudós az ulémák által halálra ítéltetett, mert dr. Koelle, német missionarius részére pénzért átültette a biblia egyes részeit török nyelvre. Az akkori stambuli angol követ, Sir Henry Layard, fáradozásainak sikerült kieszközölni, hogy az elítélt életben hagyatott. A török kormány Hodsa Achmedet Khiosz szigetére küldte, hol a legszigorubb őrizet alatt tartatott. A borzasztó földrengés, mely a szigetet nem rég meglátogatta, a szerencsétlen biblia-fordítónak is kinyitotta a börtön ajtóit és sikerült neki a nagy zavarban egy angol hajóra menekülni. Achmed Efendi jelenleg Londonban tartózkodik, hol a befolyásos egyének élénk részt vesznek sorsában. Valószínű, hogy valamely tanintézetnél, mint a keletnyelvek tanára fog alkalmazást nyerni. z—y.

IRODALOM.

A hit temploma. Egyházi beszédek C. H. Spurgeon nyomán írta Könyves Tóth Kálmán. I-ső kötet, Budapest, 1881. Légrádi testvérek nyomdájából. Szerző tulajdona. Jeleztük közelebről e beszédgyűjtemény megjelenését s tüzetesebb ismertetését ígértük. Terünk szűk volta azonban most sem engedti, hogy ez ígértünket oly mérvben váltsuk be, mint a minőben e gyűjtemény belbecse valóban megérdemelné. Spurgeon még 1851-ben, alig 17 éves korában, elkezdette hirdetni Krisztus igéjét, mint egyszerű néptanító Newmarketben, honnan még ugyanazon évben Cambrigbe ment át, mint magántanító, s mint ilyen, önként vállalkozott a környéken szétszórt s pap nélkül szűkölködő dissenter egyházközségek lelki gondozására. Első föllépéseivel már meghódította hallgatóit s a környék vándor-apostola lett. Alig egy évi működése után a Waterbeach-i egyházközség papjává választotta s szónoki hírneve már 1853-ban Londonig szárnyalt s a New-Park-Streeti baptista község próbabeszéd tartására szólítván föl, oly rendkívüli hatást tett, hogy egyhangúlag lön megválasztva. A község kiseddel kápolnája csakhamar szűknek bizonyulván, tágabb helyiségről kelle gondoskodni. 1856 október 19-én tartotta első beszédét a

Royal Lorrey Goodley-ben, mely London legnagyobb gyűhelye, s 10—12 ezer hallgató befogadására elegendő. Azóta folyton ott tartja, naponként készér is, beszédeit, s a letelt 25 év alatt csak arra szolgált, hogy szónoki dicsősége folyton emelkedjék s vallásos szellemének kifogyhatlan bányájából a hitgagszások új meg új kincsait hozza napvilágra. Beszédeinek száma meghaladja az 1000-et, s a legnagyobb rész a rögtönzés jellegével bír, s ha a homiletika követelményeinek nem is megfelelő mindenik, de valamenyny az inventio ritka erejének, élénk képzelő tehetségnek, rendkívüli bibliai jártasságnak, a meggyőződés sugalta szónoki hévnek s a Krisztusi igazságok idézőitoltába vetett rendületlen hitnek nyomait hordja magán. E mellett azonban elvitázhatlan, hogy fantasiája gyakran igen túlsapongó, a mysticismus felé hajló, képeiben s hasonlataiban a kellő

mértékről megfélekedező s tárgyainak kidolgozásában nem egyszer a hosszadalmasságig terjengő. Ez indokok birták — s nézetünk szerint is igen helyesen — Tóth Kálmánt arra, hogy az általa kiválasztott 38 beszédet nem szó szerinti fordításban öltesse át, hanem — mint az előszóban mondja — magyarrá idomítsa, megtartva mindazonáltal a beszédek sajátosságos jellegét. Dicsőretére szolgál az, hogy maga elé tűzött feladatát sikeresen oldotta meg. A forma, melyben a beszédeket adja, templomi szükségjeinknek teljesen megfelelő, s a tartalom is úgy van áldolgozva, hogy legkisebb mértékben sem gyakorolja ránk az idegenszerűség hatását. Paptársaink el ne mulasszák e gyűjtemény megszerzését. Ára 1 frt. 80 kr., s a megrendelések K. Tóth Kálmánhoz intézendők, Laczházára, Pestmegyében.

AZ „ERD. PROT. KÖZLÖNY“ TÁRCSÁJA.

KERESZTELÉS ÉS NÉVADÁS.

II.

Most forduljunk Afrika nyugoti partjai felé.

Sierra-Leoneban a gyermekeket anyjukról nevezik. Az Arany-partokon a bétazon napjától nyeriknevöket, amelyen születtek, később pedig tetteikkel szerzik meg maguknak érdemneveiket.

A bambarraknál a névadás szertartása csak abban áll, hogy a „griot“ — dalnok vagy próféta — gyermek leendő nevét háromszor fülébe kiáltja, valószínűleg azért, hogy vele megértesse s arra hallgatni megtanítsa. A gyermekek anyjukkal különösen benső viszonyban állanak. A természetes ragaszkodáson kívül az Arany part négereinél ennek alapja ama jogi intézmény, mely szerint a gyermek állapotára nézve anyját, nem pedig apját követi. A gyermekek szabadok vagy rabszolgák, az uralkodó családhoz, a nemességhez vagy közrendhez tartoznak, a szerint, a mint anyjuk egyik vagy másiknak tagja.

Mielőtt a Dél-Afrika kafferjeinél tapasztalt keresztelési szertartásokra áttérnénk, pár szóval azon sajátosságos udvariasságot akarjuk fölemlíteni, melyben ott a vő anyósát részesíti. Nevezetesen házassága után anyósát soha sem szabad többé látnia; a mint ott mondják, szégyelnie kell magát előtte. Ha valami fontos közölni valója van, bizonyos távolból kiáltozza oda vagy deszka-falon keresztül adja tudtára. Ez bizony kellemetlen udvariasság, mert miután a kaffer-földön, soknejűség divik, találkozás alkalmával mindkét fél nem ritkán nagy zavarba jöhet. Ilyenkor az anyósnak valami bokor után kell néznie, hogy ott elrejtőzhessék, vejem uram pedig ökörbőr-paizsát tartja arca elé, s tekintetével az ellenkező oldalra fordul. Eme rövid, de „igaz“ kitérés után lássunk újból fölvevett tárgyunkhoz.

A kafferok gyermekeiknek, születésük után nem sokára nevet adnak, s itt vagy bizonyos esemény az irányadó, vagy pedig olyan tulajdonságok vétetnek tekintethe, melyeknek elsajátítása későbbben a gyermekekre nézve kívánatos. Az újszülöttet gyakran születése napjáról nevezik el olyan formán, mint Robinson a maga szolgáját „Péntek“-nek. Ha a születés idején vadállat ordítása hangzik, e körülményt előjelnek tekintik s hozzá alkalmaszkodnak. Ha ez például hiéna volt — nyelvükön „impisi“ — úgy a gyermek neve vagy „Impisi“, vagy pedig ezen állatnak sajátosságos hangja után „U-bu-hu“ lesz. Egy fiút, miután apjának sok lova volt, elneveztek „Uso mahase“-nek, azaz „lovak apja“-nak. Egy leánynak, kinek anyja egy misszionariustól a föld megmun-

kálására új kapát nyert, „Uno-ut szimbi“, azaz „vas leánya“ nevet adtak. Ezt a születés alkalmával kapot nevet „igmana“-nak nevezik; ezenkívül mindegyik kaffer másodikat nyer, s ez az „iszibonga“, valamely általa későbbben véghezvitt cselekedet emlékére. Így például Panda főnöknek ilyenféle melléknevei valának: „repülő fecske“, „réz-puskavessző“, „inkakarini ökör“, „jamai orszlán“, „esetlen elefánt“, stb.

Ausztráliában a csecsemőt puha kéregre fektetve, azon kifeszítik s anyja így hordozza; Ausztrália nyugoti részében pedig opossum-bőrbe burkolják, ez állat szőréből készített zsinoggal kéz- és lábcuklójánál összeszorítva, hogy a gyermek szép csendesesen viselje magát. Az ausztráliai anya, ha gyermeke meghal, a kis hullát hónapokon át hordja magával zsákjában, melyen aludni szokott, míg csak a csontok maradnak belőle, ezeket néha ismét összeilleszti s elégeti vagy eltemeti. Mindjárt születése után, vagy némely vidéken csak 5—6 hét múlva, a törzs legvénebb férfya elnevezi valami természeti tárgyra vonatkozó névvel. Egynek-egynek lehet több neve is; hozzájuk járul Port Lincolnban még a születés helyének neve. Délen némely törzseknél a szülék gyermekükről nevezik magukat is, így p. o. Kadli apja vagy anyja, s ha másik gyermek születik, ennek nevét veszik föl.

Az újzeelandiaknál a mi keresztelésünkre emlékeztető sajátosságos szokás uralkodik. E szertartás eredete ki nem mutatható és előttünk szintén homályos a mellémondott beszéd értelme is. Csak kevés személyt bocsátanak a papok által titokban tartott ünnepélyességhez. Legfőbb kellék, hogy a pap a gyermeket vízzel behintse, gyékényre fektesse s mindezt bizonyos szavakkal kísérje. Az a szonok által hozott gyermeknek a pap feje fölé áll, kezében vízbe mártott zöld galyat tartva. A gyermeket hozott nő és a pap között párbeszéd kezdődik, de ez az európaiak előtt jóformán ismeretlen. Ha a gyermek oly idős, hogy a papot maga fölkeresheti, annak házában újabb szertartás következik, s a gyermeknek szüleitől nyert előbbi neve újjal cseréltetik fel. Együttal a pap fiatal fát ültet azon kifejezett óhajással, hogy a gyermek növekedjék és gyarapodjék, mint ez a neki szentelt fiatal fa. Továbbá a pap a keresztelendő füléhez egy fabálványképet tart s a gyermek családjában előforduló neveket mindaddig sugdossa fülébe, míg egyet tüszszent, s az e közben kiejtett név lesz a gyermeké. Magától érthető, hogy egy kis tüszszentésre ingerlő szerre is van szükség, mert különben a papnak helyel-közzel soká kellene várakoznia. A tüszszentés megtör-

ténte s a gyermek nyilatkozata után, hogy a kapott névvel beéri, a pap versbe foglalt kérelmet mond el. A fiúgyermeket föl hívja, hogy irtsa az erdőt, munkálkodjék szorgalmasan, legyen vitéz a csatában s viselje magát férfiasan. A leánygyermektől követeli, hogy „arcza verojtékevél egye kenyerét“, ruhákat szőjjön s minden reávarakozó kötelességet pontosan elvégezzen. De ez a második név sem lesz állandó, módosulhat az életben előforduló valami jelentékeny esemény, valami véghezvitt kiválóbb cselekmény szerint. Ez az oka annak, hogy ugyanazon egyén élete különböző szakában más-más néven szerepel.

Az ujezealandiak s még néhány országok lakóin kívül a „vada k“-nak nem igen van hajlamuk gyermekeiknek nevet adni s ha ez többféle kellemetlenséggel nem járna együtt, a „vadgyermekek“ ezrei minden név nélkül futnák meg az életpályát. Ez az eset volna az északamerikai indiánoknál is, kik ellenszenvvel viselődnek az iránt, hogy a szülők gyermekeikre nevöket adják, sőt azt egyenesen veszedelmes és bünsös cselekvénynek tartják, minélfogva lelkiismeretesen el is kerülnek. Örömeztöbb ruházzák gyermekeikre a legnevetesebb egyéb neveket. Gyakorjak az effélék: Pharah a tehén, Kana a darázs, Kuba a róka, Kanuma a béka, Szokalki a szecska stb. Ha e szerint a róka, mint a család elsőszülötte, idővel valami ravasz és fortélyos harcoszá fejlődik, nevének megfelelőleg, a szülők elhagyván régi nevüket, fiúként választják, s lesz belőlük Khulingge és Khuleszlike, azaz róka apja és anyja. Ha pedig a róka elhal, a szülők az utána következő gyermekük nevét veszik föl, ennek nem léte esetén visszatérnek régi nevükhöz, melyet még mint gyermektelenek használtak.

Az indián-törzsek csak ritkán adnak helyet a keresztelésnek. E szertartásnak neve „midévi-gamig“. A beavatottakat „midé“-knek nevezik, s az ilyenek szélesen kiterjedt, bizonyos vallási szertartásokhoz kötött atyafiságot alkotnak. A „midévi-gamig“ különben mintegy 13 méter hosszú lugas pálmagalyakból. Keleti végén van a be- és a nyugatin a kijárás. Ünnepegyesség alkalmával az atyafisághoz tartozók mindnyájan jelen vannak feleségeik és gyermekeikkel együtt. A keresztelendő gondtalanul hever a fövényben, bepótlálva a „tikinagan“-ba. A bejárásnál függenek a gyermek apjától a papoknak szánt ajándékok, mint tarka kardon, dohány stb.

Egy utazó elbeszélése szerint az indiánok különös szertartása azzal kezdődött, hogy a legidősebb pap, ki ezüsttel borított nagy fülfüggőket s hatalmas ezüst orr-gyűrűt viselt, beszédet tartott, előadva összejövételük célját s kérve a „nagy szellem“ áldását. Erre az összes „midé“-k ünnepegyes körjárást kezdettek, mi alatt a gyermek apja és a vendégek fölálltak s a falhoz támaszkodtak. A papok sorban egymásután haladtak, jobb kezükben a gyógy-zacszkóval. E gyógyzacszkókat — az obszibbevák nyelvén „pindszilgos szan“ — a természethez lehetőleg hiven, különböző állatok bőréből készítik, úgy hogy az egyik fejével, lábaival egészen úgy néz ki, mint egy vadmacska, a másik mint egy medve, a harmadik mint egy vipera stb. A „pindszilgos szan“ tele van mindenféle értékes tárgyakkal, de a melyek természetesen a profán szemek előtt rejtve maradnak. Az indiánok azt hiszik, hogy ezen zacszkókból fuvalom száll ki s az valakit lefűhat a földre, sőt meg is ölhet, de épen úgy ismét egészségre és életre hozhat. Ezen hiedelmen alapszik az egész szertartás. Előre tartott gyógyzacszkókkal, mint a kozákok kifeszített lándzsáikkal, lassan ügetve galoppiroztak a papok áldozatuk felé. A dobok pokoli lármát ütöttek, s hangzóttak a borsóval töltött lopótökök. Hogy a láрма teljes legyen, a „midé“-k csatadalt ordítanak, a mi annál hangosabbá lett, minél gyorsabban futottak, s utoljára ordító „Hó! Hó! — hohohoho! o! o! o! o!“-vá vált.

Ha egy „midé“ valamely vendéghez közel ért, feléje szúrt a „pindszilgos szan“-nal, mire a megtámadott azonnal a földre hullott. Ezen hőstett után kissé alább hagyott a futással és a ho! ho! kiáltozással, míg ismét azt nem hívé, hogy a zacsko újra elég erős egy másik nézőt lefűni a lábáról. Miután 7—8 ily módon elvégzé galoppirozását, a keresztelési vendégek mind a földön heverték. „Soha sem felejttem el“, mondja utazónk, „azt a fantasztikusan felcizomázott öreg embert, ki hangos ordítással esett a papra, majd magasan a levegőbe szökelt s pófáit jól felduzzasztá, hogy gyógyzacszkóján segítsen. Miután ekképen a „pindszilgos szan“ kiejté megsemmisítő erejét, — senki sem mozdítá se kezét se lábát, míg a varázszacsko reá nem fűtt. A pap elfeledkezett egy leányról, s a szegény nem mert fölkelni, míg valaki a papot feledékenységre nem figyelmezteté s mihelyt a viperát orrához tartotta, vidáman és egészségesen ugrott fel a földről. E szertartás bevégződtevel a teljes harci fegyverzetbe öltözött keresztapa fölvette a „tikinagan“-t s karjait a papokhoz vitte. Őt követte 5—6 asszony, kik sorban fölállottak, mihelyt ő megállt. Az apa beszédet tartott, mire egy pap válaszolt, a dobok és borsóval töltött lopótökök újból elkezdték pokoli lármájukat, s mindenki tánczra kerekedett, még maga az apa is karján gyermekével. A sátor közepén hevert egy meglehetősen nagy, kezdővel fedett csomag. Most e körül kezdettek a papok közben járni s szájukat rettenetesen elfintoriták, míg a főpap két kis kagylót ki nem köpött. Így a varázs meg lévén törve, mindegyik két kis kagylót adott ki hasonló módon magából, arczvonásaikat rendbe hozták és szomszédaikra megkönnyebbült, elégteltel pillantottak, majd e szavakra fakadtak: „A nagy szellem alapítá a midé-k ezen atyafiságát s én szerencsés vagyok ahhoz tartozhatni.“ Ezzel vége lón a szertartásnak. Nem maradt egyéb hátra a papok által az apának titokteljes varázs-szerek átadásánál, melyek majd a gyermeknek később hasznára lesznek.

Ilyen szokások vannak a föld különböző részein a különböző népeknél.

„V. K.“

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1881. máj. 21-én.

— **Személyi hírek.** A kolozskalotai egyházmegye közelebb tartott közgyűlése jegyzővé Ig n á c z K á r o l y, b.-hunyadi, directorrá Dézsi Gyula gyalui lelkészt választotta meg. — A kolozsvári egyházmegye köztörvényszékének, dr. Jenei Victor lemondása következtében, Bó u i s I s t v á n kolozsmegye érdemes főjegyzője lón egyhangúlag tagjává választva.

— **A M.-Vásárhelytt** megjelenő „Erdélyi Figyelő“ írja: „Az ev. ref. status figyelmébe ajánljuk Erdélyben az ó-topliczai ev. ref. leányegyházat, honnan azt a panaszt vettük, hogy ezen fiók-megye (sic) ezeltől tiz évvel nemcsak virágzásnak indult, hanem az anya-egyház pénztárába a magyarói ev. ref. egyházhoz 5000 frtot tett le gyümölcsötetés végett, hogy abból idővel magának önálló egyházat alapíthasson, s ezt még azután is több ezeret érő havasi erdőbirtokkal gyarapította, miből szintén jelentékeny pénzüsszeg folyt be, habár azt a pap a gondnok kikerülésével adta el potom árban, de jelenleg nem hogy előrehaladott volna e különben gazdagnak nevezhető fiók-megye, hanem hivéi is kezdenek elpártolni s a megyét ott hagyni, miután a gondnok ott csak pictus masculus, semmire sem

terjed ki felügyeleti joga, semmit sem képes ellenőrizni, s az egyháztalagok még soha semmi számadást nem bírtak kicsikarni vagyonuk állásáról, papjuk pedig ezen szűp jövedelem dacára két esztendőben egyszer ha megjelennek ezen fiók-egyházban. Mégis valami mélyen elrejtett hely lehet az a 'Toplicza.' — Eddig az „E. F.” Mi nem birunk részletes tudomással az ügy állásáról, de első sorban az egyh. megyei gondnokság részéről felvilágosítást várhatnánk el.

— A tiszántúli ref. egyházkerület ez évi közgyűlését Miskolczon máj. hó 10-én nyitotta meg báró Vay Miklós főgondnok, ki ez évben az egyházi téren mindig bölcs és buzgó hivataloskodásának 58-ik évfordulóját érte meg. A gyűlés, dacára a Mocsári Lajos és társai által kifejtett minden erőlködésnek, igen nagy többséggel kimondotta a zsinat megtartásának szükségességét, elfogadta a zsinat kitűzött idejét, és a zsinati választásokat a tiszántúli egyházkerület legközelebbi gyűlésének intézkedéseivel egybehangzólag elrendelte, valamint a zsinati költségek mikénti fedezéséről is intézkedett. Különben a gyűlés hangulatáról örvendetesen jelezhetjük, hogy a zsinat feletti viták nagy hévvel folytak ugyan, de egyszemsimind ildomosan és maguk után semmi keserűséget sem hagyva. A magyar protestantismus közvéleménye nagy örömmel fogja tudomásul venni, hogy Révész Imre emlékére a gyűjtőívek a tractusokban köröztetni fognak; az aláírások már a gyűlés folyamán megkezdettek. (D. P. L.)

— A dunántúli ref. egyházkerület elhatározta, hogy oly egyházközségekben, hol a tankötelesek száma a 80-at meghaladja segéd-, a hol pedig a százat is meghaladja, ott másod-tanítói állomások szervezendők. Óhajtan-dó, hogy e nagyon is czélszerű intézkedés minél hamarabb megvalósuljon.

— A gyermekek túlterhelése a modern tanrend-szer által sokszor kihívta az orvosok tiltakozását. Lipcsében közelebb egy kis fűzet jelent meg dr. Hasse tébolyhá-zi orvostól, ki számadattal bizonyítja be, hogy a gyerme-kek túlterhelése nemcsak általános egészségügyi szempont-ból káros, hanem okozója a tébolyodási esetek szaporodá-sának. A fűzetke élesen bonczolja a felsőbb tanintézetek tanrendjét s igyekszik kimutatni, hogy a gyermekek csak-ugyan nem képesek megtrúdeni a roppant tananyaggal és a túlterhelés következménye a szemek romlásában, testi el-satnyulásban és számos esetben elmezavarodásban nyilván-úl. A tanfériak kétségkívül sok kifogást fognak tenni dr. Hasse állításai ellen, de a fűzetke mindenesetre megérdemli, hogy a tanügy barátai figyelembe vegyék, mert sok jó út-mutatást ad arra nézve, hogy a szellem képzése mellett miként kell gondot fordítani a fiatal nemzedék testi fejlő-désére is.

— A zsidók megtéritésén fáradoz már régóta egy angol társulat, mely e napokban gróf Shaftesbury elnökle-te alatt tartotta meg het-enharmadikévi közgyűlését. A je-lentés előadta, mily sikerrel folyt a keresztyénség terjesz-tése az zsidók közt; e célra az egylet száznegyvenügynököt tart s harmincznégy főállomása van, még pedig Angliában négy, az európai szárazföldön huszonnégy, Afrikában hat; évi bevétele tavaly 34,237 font sterling volt, kiadása 35,419 font. Bardsley liverpooli dékán indítványára, a gyűlés egye-bek közt kimondotta, miszerint tekintettel az európai konti-nensen élő zsidóság mostani szorongatott társadalmi és po-litikai helyzetére, a keresztyén egyháznak fokozott erőlylyel kell felhasználni a jelen alkalmat, hogy a zsidó népet a ke-resztyén egyháznak megnyerje.

— **Meghívó.** A szilágymegyei tanító-testület zilahi járásköre tavaszi gyűlését folyó évi május hó 30-án d. e. 9 órakor Balla községében fogja megtartani, melyre a kör rendes pártoló és tiszteletbeli tagjai, továbbá a tanügy

íránt érdeklődő tanügybarátok tisztelettel meghivatnak. A gyűlés tárgyai: 1. Elnöki megnyitó és jelentés. 2. Új tisztikar választása. 3. Bartha Károly ballai ref. tanító gyakorlati tanítása. 4. „Szilágymegye területén a nép-iskolai kertészeti oktatás minő akadályokba ütközik, s ezen akadályokat minő módon lehetne elhárítani?” Elő-adó: Fodor Dániel, zilahi tanár és elnök. 5. Pungur Gyula, zilahi tanárnak a „természettudományok köréből” cz. értékezése. 6. „Szilágymegye területén az ismétlő oktatás minő akadályokba ütközik, s ezen akadályokat minő módon lehetne megszüntetni?” Előadó: Juhos Bé-la, zilahi közs. népiskolai igazgató. 7. A gyakorlati tani-tás megbirálása. 8. Indítványok és más folyó ügyek elintézése.

— **Figyelmeztetés.** A n.-enyedi ref. Bethlen-fő-tanoda I. gymn. osztályában a folyó tanév végén két üre-sedésbe jött Jablonczay-féle alapítványi hely fog be-töltetni. Ezen alapítvány élvezésére kizárólag csakis alsó-fehérmegyei nemesi rendből (equestris ordo) szár-mazott tanulók jogosítvák. Ennélfogva fölkéretnek azon t. szülők, kiknek a nevezett főtanoda I. gymn. osztályában tanuló fiaik vannak, hogy fiaiknak alsó-fehérmegyei nemesi származását igazoló okmányaikat f. év június 18-ig a főtanodai igazgatósághoz küldjék be N.-Enyed, május 15. Székely Ferencz, tanvezető tanár.

A FŐTISZT. PÜSPÖK ÚRA KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET

BOCSÁTOTTA KI:

Köröztetnek.

505—1881. Nagyenyedi egyházmegyénk-ben a m.-újvári II-od oszt. papi állomás, a meg-választott köteles állomása elfoglalásakor az özv. árva gyám-intézeti szabályoknak eleget tenni. Pályázati határ-nap: június 20-ika. Folyamodványok t. Hegedűs Lajos esperes afiához Gerend (u. p. Ar.-Gyéres) küldendők.

528—1881. Deési egyházmegyénkben a hidalmási II-od oszt. papi állomás, fizetése össze-sen 645 frt. 86 kr., a canonica-portio adóját a pap fizeti. Pályázati határnap június 20-ika. Folyamodványok t. Nagy Lajos esperes afiához Doboka (u. p. Válaszút poste restante) küldendők.

482—1881. Kézdi egyházmegyénkben a martonfalvi felekezeti tanítói állomás. Javadalma: 300 o. é. frt. negyed évi részletekben előlegesen fizetve, 3 öl kemény tűzifa, tisztességes lakás és kert; kötelessége a törvényszabta tanításon kívül az istenitiszte-leten szolgálni, magát az egyházmegyébe bekebelezettni és a rikanbelőli özv. árv. gyámintézetnek tagja lenni. Pályá-zati határnap: június 20-ika. Folyamodványok t. Szi-ni János esperes afiához K.-Albis (u. p. Al.-Csernáton) küldendők.

Melegen ajánlom a t. afiaknak, mellékelt meg-rendelési fölhívást az „Új magyar Athénás” czimű mun-kára.

Kolozsvárt, május 17, 1881.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

T. vidéki levelezőinket tisztelettel fölkérjük, sziveskedjenek la-punkat egyházmegyéik tavaszi közgyűléséről tudósítással tisztelni meg.

Megjelenik
minden vasárnap.

Szerkesztéségi s kiadói szállás:
b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi s anyagi
ügyeit illető minden küldem-
mények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Kétszer hasábozott garmond
sor vagy annak tere 5 kr.
Bélyegdíj minden beigtatás
után 30 kr.

Nagyobb és többször megje-
lenő hirdetéseknel külön ked-
vezményt nyújt a kiadóhivatal

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Igazgató tanácsi körlevél a cameraticum ügyében. Nagy Péter, ev. ref. püspök. Bodor Antal, titkár. — Héber éposz. Szász Kár. lytól. — Esperesi jelentés. (A sz. szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlése elé terjesztette Nagy László h. esperes.) (Vége.) — Vidéki élet: Sanyarú viszonyok. — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Észrevételek „A magyarországi reformált egyház egyetemes tanügyi bizottsága által IX és VIII. osztályú gymnasiumra készített tanterv“-re. T. I. — Tárca: Gr. Bethlen Miklós levele az erdélyi ref. egyháztanácshoz. Közli: Koncz József. — Különfélék.

IGAZGATÓ TANÁCSI KÖRLEVÉL

a cameraticum ügyében.

Tudva van czimed előtt egyházkerületi közgyűlésünk ama határozata, mely szerint igazgató-tanácsunk útasítva lón, hogy az elvont kamarai javadalmak kiutalásáért a m. kir. kincstár ellen rendes pert indítson.

Ismeretesek amaz előzmények, melyek az erdélyi ref. anyaszentegyházat jogának érvényesítése végett pör útjára kényszerítették.

Közel 200 esztendeig tartott fájdalmas sérelmünk, melynek orvoslását hiában kereste anyaszentegyházunk; nem talált megballgatásra sem az esdeklésnek méltányosságot kérő hangja, sem a jogos panasznak erőteljesebb szava.

Ama nemzeti és kulturai célok, melyek a „kamarai javadalmak“ dicső emlékeztető alapítóinak — nemzeti fejedelmeinknek — szemei előtt lebegének, a hazánk sorsát másfél évszázadon át vezető kormányférfiak czélzataival nem valának összhangzatban. Jogainkat kétségbevonták, javadalmainkat konfiskálták. És a hatalom egyoldalú, önkényes intézkedéseinek nyomása alatt, több mint 160 év leforgása után oda jutottunk, hogy a jogenyesztő el-
évlési idő moha jogainkat már-már végképen elfödi vala.

A hazánk történelmében 1867-ik évvel megújított új korszakkal egyházkerületünk kormányzó testületében is új remény éledett az iránt, hogy méltányos panaszaink meg fognak hallgattatni és elévülésnek indult jogaink élvezetébe ismét vissza fogunk helyezettetni. Indokolt kérelemmel fordultunk tehát az alkotmányos magyar miniszteriumhoz, elvont kamarai javadalmainknak folyóvá tétele végett.

Halhatatlan jelesünk, br. Eötvös József, akkori valás- és közoktatásügyminiszter, belátván e javadalmak nagy jelentőségű kulturmissióját, valamint azt is, hogy követe-

lésünk anyagi jogalapja iránt kétség alig foroghat fenn, nem késelt a maga részéről mindent megtenni arra nézve, hogy méltányos kívánalmaink kielégíttessenek. De egyfelől az ő korai halála, másfelől az ügy megoldására jogosított körökben támadott aggályok következtében, az anyagi igazság helyett az alaki jogtörvények, sőt egyenesen a fiskalis érdekek szempontja lépett előtérbe, és mi — ismételt kérelmezéseink és sürgetéseink után — végre is pör útjára útasítottánk.

Ily előzmények után egyházkerületi közgyűlésünk 1878 évi 105 sz. határozata alapján az e czélra választott perintező bizottság 1879 december 26-án 47856 p. sz. a. beadta a keresetlevelet a budapesti kir. törvényszéknél — és ezzel a pör kezdetét vette.

Ámbár igazgató tanácsunknak semmi kételye sem vala követelésünk igazságára nézve, mindamellert meg gondolva egyfelől a pör útján való jogérvényesítés kése delmező voltát, másfelől a pör kimenetelének ki nem re-
kesztett kedvezőtlen esélyeit: készséggel fogadta és hagyta jóvá a pörintező bizottságnak mindazon lépéseit, melyek a pör békés kiegyenlítésének útját továbbra is nyitva tar-
tották. És hogy ezzel anyaszentegyházunknak jó szolgálato-
tón: a következmények igazolták. Ugyanis még mielőtt az első folyamodású bíróság ítéletet mondott volna, tehát a lehető legnagyobb időnyeréssel, folyó évi február 20-án a kormány megbizottai és perügyelő bizottságunk fölvettek a béke-tárgyalások fonalát. Minek folytán folyó évi márczius 6-án létrejött és kölcsönösen alá ratott az előleges kiegyezési pontozatokat magában foglaló ama jegyzőkönyv, mely hivatva lón 180 éves jogsérelmünknek véget vetni.

A kincstári jogügyek igazgatósága és egyházkerületünk meghatalmazottjai által elfogadott eme kiegyezést a minisztertanács haladéktalanul tárgyalás alá vevén, nem késelt azt elfogadni és legmagasabb jóváhagyás és szentesítés végett dicsőségesen uralkodó Urunk és Királyunk elébe ajánlattal fölterjeszteni. A legmagasabb jóváhagyás folyó évi ápril 24-én megadatván, ugyanez évi május 4-én létrejött a pör bírósága előtt a formaszertű pöregyezség, melynek értelmében az edd'g élvezett évi 3358 frt. 25 kr. helyett jövő 1882 január 1-én kezdve „kamarai javadalom“ czimén 14,000, azaz tizennégyezer forint évi járandóság fogja egyházkerületünket illetni; egyetlen —

de alkotmány szerű — kikötésképen fentartván a törvényhozó testületnek utólagos hozzájárulása az által, hogy az 1882-ik évi államköltségvetés tárgyalása rendén az állandósított szükségletek rovataiba az 14,000 frt. egyezségi összeget fölveendi, a minek bekövetkezése felől azonban, ismerve országos törvényhozó testületünk többségének eddig nyilvánult s remélhetőleg jövőben sem változó hazafias czélzatait, kétségünk annál kevésbbé lehet, mert a póregyezség mind felséges Uralkodónk szentesítő aláírásával, mind pedig a kormány részéről már megtörtént elfogadással biztosítva van.

Midőn a kamarai javadalmak sérelmes és bonyolult kérdésének megoldását czimed örvendetes tudomására juttatjuk, nem hallgathatja el igazgató tanácsunk a legmélyebb hódolattal párosult hálaérzelmének kifejezését dicsőségesen uralkodó Királyunk atyai jósága iránt, valamint méltányló elismerésének és hálás köszönetének nyilvánítását a hazánk ügyeit jelenleg vezető ama kormányfőirák irányában, kiknek hazafisága, szabadelvűsége és nemzeti érzülete nyújtott módot arra, hogy közel 200 éves jogsérelmünk lehetőségig orvosoltassék és ez által dicső emlékeztető nemzeti fejedelmeink fenkölt lelkű alapítványai nagy részben ismét visszaadassanak közmívelődési és nemzeti magasztos céljaiknak.

Neveiket áldjuk mostan, és hálával fogja emlegetni a késő nemzedék mindaddig, míg a magyar nemzeti és általános emberi közmívelődési céloknak szolgálatokat teend a magyar protestáns egyház.

Az erdélyi ev. ref. egyhker. áll. igazgató tanácsának Kolozsvárt, 1881 május 16-án tartott üléséből.

Nagy Péter,
ev. ref. püspök.
Bodor Antal,
titkár.

A HÉBER ÉPOSZ.*)

(I. Volt-e a hébereknek éposz-költészetük? — II. A héber és történelem bírálata. — III. A héber (bibliai) éposz vázlatja és főbb tagjai.)

Szász Károlytól.

I.

Volt-e a hébereknek éposz-költészetük?

Arra, hogy valamely népnél tökéletesen kifejlett éposz állhasson elő, sok körülmény összetételalkozása szükséges. Lassú, rendszeren századokra terjedő lévén az éposz fejlődése, szükséges, hogy megzavaratlanul mehessen át a fejlődés minden stádiumain, míg utolsó alakjában tökéletesen kikerekítve léphet a világ elé s maradhat fenn örök időkre.

*) A jelen tanulmány, melynek közlését ezennel megkezdjük, egy fejezet szerzőnek „A világirodalom nagy époszai“ című, két kötetre terjedő művéből, melyet az akadémia könyvkiadó bizottsága fölhívására a könyvkiadó vállalat számára ír, s melynek első kötete még ez évben, a második 1882-ben fog megjelenni. Az első kötet az ókor nagy époszait tárgyalja: első sorban a hindu époszát, (a Mahaharatát és Ramajánát), azután a persa époszt, a Sáh-Námét Firdúzitól, végre a homéri époszokat. Kelet époszai részletes tárgyalásához toldalékul járul a valódi époszi fejlődésig nem juthatott s mondai és történelmi elemekből vegyült, de azokat kellőleg el nem különböző héber époszról szóló jelen fejezet. A homéri époszokhoz pedig toldalékul a Homér utódairól, a cyclicusokról és Virgilről szóló fejezet járul. A második kötet két részre oszlik; először a középkor naiv epikái tárgyalatnak, melyek közül teljesen kidolgozott éposz csak a Nibelungének, a többiek még egészen ki nem fejlett epikák s monda- és románczkörökben maradtak; azután az újkor nagy műeposzai, a Dante Divina komédiájától a Milton elveszett paradicsomáig; toldalékul a magyar époszköltészet: Zrínyi, Vörösmarty, Arany műveiben. Ime a munka terve. A jelen fejezetet, mely tárgyánál fogva is érdekelheti lapunk olvasóit, a szerző szíveségéből közöljük. Szerk.

Először — a természet nézlet alapján — kozmogóniai s mythologiai fogalmak jönnek létre, azokból egyes mondák képződnek, melyekben a nép összes világnézlete, érzelmi világa s történelmi (először még mondai) hagyományai részenként rakódnak le, magokban kikerekednek s lassanként egymáshoz sorakoznak. Azután összekötő kapcsok képződnek, melyek az önálló mondákat mondakörökbe vonják össze, s az egybekerekedő mondaköröket összefüggő vagy egészen nemzeti mondává összesítik. S mikor az anyag így készen és együtt van, mikor azt aójdok és rhapszódok, vagy akárhogy nevezzék a mondadalok e fentartóit s továbbplántálóit, századokon keresztül hordozták, fejtették és alakították: akkor eljál a Vijája vagy Valmiki, a Homér vagy Firdúzi, a ki azt utolsó, állandó formájába önti, s a mondák magától termett (naiv) anyagát műalkotásban örökíti meg.

Csak a hol e hosszú és természetes műfolyamatot semmi sem zavarja meg: állhat elő a valódi éposz s mehet tökéletességre.

Föltehető, s a történelem is bizonyítja, hogy nem minden népnél vannak egyaránt meg az éposz-alakulás e föltételei, azok alakulási folyamat megzavarja és lehetlenné teszi valami — többnyire történelmi — ok, s az éposz nem alakul meg.**) Bár mondák nélkül egy nép sincs, mondái nem mindeniknek kerekednek teljes mondakörökké, végre tökélyes époszszá ki; egyes tagokhan maradnak s ilyenekül vagy mesékben züllenek el, vagy átmennek a történelembe.

Igy maradtak egyes tagokban, mint a maga helyén látni fogjuk, a szláv epika fejlődő, de kifejlődni nem tudó részletei, nevezetesen a szerb (dólszláv) hősmondában; így nagyrészt a kelta-, breton-, frank mondában; így a spanyol Cid és egyéb románczokban. Mesékbe veszttek nagyrészt, a mennyiben az Iliász és Odüsszejában, illetőleg az Eddában s a Nibelungénekben földolgozást nem nyertek, a görög s az északi germán és skandináv hit és közmondák egyes darabjai. A történelembe mentek át, hogy mást most ne említsünk, a hún Etele-, a magyar Árpád- és vezér- s királymonda egyes részei, melyek krónikáinkban, prózai alakban fentartva, többé-kevésbbé hiteles fejezeteivé váltak történelmünknek.

Úgy látszik, hasonló történt a sémi eredetű héber vagy zsidó nép mondáival is, melyek részint a nép tisztább vallási nézlete, részint külbefolyások következtében elhomályosult eredeti mythológiájából fejlődtek ki, de bevégezett éposz-képződésre nem vezettek. S itt majdnem döntő biztossággal rámutathatunk a történelmi okra is, mely közbeléptével meggátolta a mondáknak költői mondakörökbe tömörülését s végre egységes époszszá alakulását. Hogy egy éposz alkotóelemei, és pedig nem csekély gazdagságban, megvoltak a héber nép hagyományai között: arra a biblia ó-testamentomi része ellenmondhatatlan bizonyosságot szolgáltat csaknem minden lapján. Mert a miatt részint a világeredet és a népek őstörténelme, részint a zsidó nép származása, alakulásai, megoszlásai, részint hadi, házi, egyéni s erkölcsi történelme gyanánt adatik elő, az legnagyobb részint annyira magán viseli a monda költői jellegét, hogy okmányolt történelemnek egyáltalában nem, a bibliai kritika mai állásában pedig még kevésbbé fogadható el. De a szájhagyományból, részint az elsőbb királyok korában, részint a babiloni s asszir fogság alatt, írásba foglaltatván, a fogság után a zsidó népnek természetében fek-

**) Müller Miksa az egyetemes irodalomban összesen csak öt ily tökéletességre ment époszt ismer el: a hindu Maha-Bharatát, a persa Sáh-Námét, a Homér Iliászt, a germán Nibelungokat és a finn Kalevalát.

vó s a súlyos megpróbáltatások által még élénkebbé vált vallásos érzületénél fogva, egyszerre szent könyvek rangjára emeltetett, s ez által az egyedül hiteles hagyomány tekintélyével ruházta fel, a monda-alakulás további folyamata végkép megakadályoztatott, a monda-képzés azontúl lehetetlenné vált, a monda-körök nem csoportosíthatóak tovább s egységes éposz nem keletkezhetett belőlük.

Az éposz anyaga e szerint nem készülhetett el teljesen. Alkotó elemei megvoltak — és pedig bővében — de fejlődése megakadályoztatott. Természetes, hogy Vijazája vagy Firdúzija sem akadt, mert az alkalmas ember csak abban a perczen állhat elő, mikor már szükség van rá, vagyis: mikor, ha megszületik, készen van, a mire közét vesse. Így, mint a magyar monda egyes részei krónikákba mentek át: a héber monda a Mózes, a József és Birák, a királyok és krónikák, az Eszter, Jób, Ruth, Judit, Makabéusok stb. nevét viselő könyvekbe. Századok, sőt évezredek át szent könyveknek, kijelentés által sugallt erkölcsi s kétségbevonhatatlan hitelességű történelmi igazságok hordozójának tartatván (a mire a zsidó nép korlátolt körén kívül a keresztyénségnek épen e körből történt kiemelkedése s világvallássá léte latott elhatározólag), csak későn juthatott hozzá a kritika, hogy a vizsgálódás szabadságával válogathassa ki az egymással ezer számban összeszött igazat és költöttet, a történelmit és mondait s az egyenesen értendőt és a jelvilleg, képlegesen felfogandót. Az ókor és kelet őstörténelmének az egyiptomi papiruszokon, hieroglifeken s a nyugat- és középázsiai ékiratokban fölfedezett új forrásai a bibliai történet s a héber költői hagyomány e tömkelegébe is sokszoros világosságot vetettek; a szomszédos birodalmak történetének tényeivel összevetetvén a bibliai történet adatai: megtörténhetett ama különválasztás és tisztázás is, s bár a kritika e munkája még ma sincs befejezve, meglehetősen világossággal láthatunk már eredményeibe, s az addig érintetlennek tartott szentség magváról egymásután hámlanak le a költészet hüvelyei.

Feltűnő, — s a hívők megnyugtatóra szolgálhat! — hogy nincs ősnép, melynek ősrégi mithológiája romjain képződött monda-hagyományaiban annyi volna a való elem, s még a költött részek is a belső igazság oly színével volnának fölruházva, s legalább a lehetőség, sőt a valószínűség arczát annyira magukon viselnék, mint a héber népében. Még a mi a dolog természete szerint nem alapulhat történelmi följegyzéseken, sőt emberi tudásom sem: a világ előállításáról, az ember előtti dolgokról s magának az embernek eredetéről szóló tudósításokban sincs semmi képtelenség, mint egyéb ősnépek eredet-mondáiban, semmi természetlenül mesés, sőt minden a mellett arany erkölcsi jelentőséggel s bölcsészai tartalommal bir, még a tudomány által is elfogadható bizonyos tekintetben. Tény az, hogy valamennyi nép kozmogóniája között a biblia az; mely a tudomány igényeinek s a természet-bölcsészeti felfogásnak legjobban megfelel. Az ember eredetére, a nyelvek és fajok megoszlására s az emberi nem elterjedésére vonatkozó nézletek, bár kétségkívül jelvi természetű elemekkel vegyítvék, mind az összehasonlító nyelvészet, mind az ethnographia főtényeivel összeegyeztethetők, sőt azok által egyenesen igazoltatnak. A zsidó nép államéletének s további történeteinek főtényeit a többi népek történetéről fennmaradt hagyományok s tényleges emlékek szintén megerősítik. Sőt a mi világosan mondai eredetre vall s a kritika világánál költöttnek bizonyul, a mi vagy csak jelvi s képleges, vagy egy írásban fenn nem maradt és elveszett mithologia regéiből vált ki, bár kétségkívül lényegesen módosítva, az is annyira át van hasonlítva a történelemhez, s oly természetessé s bensőleg igazzá téve, hogy még a költöttet is valónak fogadhatja el az emberész. A legtisztább istennézet:

az egy-isten-hit, az igazság kétségbevonhatatlan erejével hat, s a mi később, más mithológiából hozzájárul: az angyalok és démonok hite, erkölcsi jelentősége mellett oly valószínűséggel van fölruházva, hogy még a fölvilágosult bölcsészet sem idegenkedik elfogadásától vagy legalább lehetősége megengedésétől.

(Folytatása következik.)

ESPERESI JELENTÉS.

(A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó évi ápril 3-án kezdődőleg tartott tisztújító közgyűlés; elé terjesztette Nagy László h. esperes.)

(Vége.)

Érzem, hogy tán már is túlságosan visszaéltam az e. m. közgyűlés türelmével, éppen azért áttérek a számok ékesszóló csoportosításához, hogy mutassam fel: A) Hányan vagyunk? B) A jövő nemzedék szellemi élete biztosítására mennyire vesszük igénybe a népnevelést? C) Mennyi vagyón felett rendelkezünk?

Összesen	III. Érmellék	Kraszná-Berekyómente	II.	I. Belső fel	Egyes körök		
					Lelkek száma	Született	Házassút
23364	6170	9801	10235	6393	férő	240	115
					nő	204	254
22824	6243	10235	20036	6346	összesen	444	405
					férő	248	137
46188	12413	20036	348	12739	nő	241	405
					összesen	489	352
836	248	348	333	240	férő	645	757
					nő	241	757
778	241	333	681	444	összesen	133	43
					férő	133	43
1614	489	681	137	115	nő	309	165
					összesen	336	173
385	133	137	405	254	férő	645	13
					nő	309	173
995	336	405	352	275	összesen	1931	575
					férő	1931	575
936	309	352	757	529	nő	121	
					összesen	121	
1931	121	43	165	68	Szaporodás		
					Apadás		

Szomorú beszéd ez nt. e. m. közgyűlés, mert míg a születési és halálozási arány szerint is az apadás 454, a múlt év népességéhez viszonyítva, a mikor a névkönyv tanúsítása szerint a népesség 47.692 lélek volt, ha kivonjuk a 46,188 ez évi lélekszámát, 1504 apadás tűnik ki.

Kör	Iskolaköteles			Iskolába jár			Iskolaköteles			Iskolába jár			Konfirmált					
	6—15 éves									12—18 éves								
	fiú	leány	össz.	fiú	leány	össz.	fiú	leány	össz.	fiú	leány	össz.	fiú	leány	össz.			
I.	729	675	1404	516	348	864	340	322	662	179	149	328	88	74	162			
II.	1048	1075	2123	701	645	1346	491	465	956	338	267	605	233	236	469			
III.	682	581	1263	485	358	843	217	241	458	132	118	250	83	89	172			
Össze- sen	2459	2331	4790	1702	1351	3053	1048	1028	2076	649	534	1183	404	399	803			

Ez adatok szerint a 6—12 éves gyermekek közül 1637 vagyis a tankötelesek %-tólja, az ismétlők közül pedig 893 vagyis az ismétlő kötelesek %-tólja nem élt a nevelés és tanítás adta fölvilágosodás jótékonyágát. Pedig valljuk meg, hogy ha ez adatok nem is tekinthetők teljesen megbízhatatlannak, a tiszta és leplezetlen valóság még sötétebb színben tüntetné fel a népnevelés szomorú állapotát. Vajon a protestáns fölvilágosodás, népnevelés és magyar hazánk szent ügyének nyugodt lelkiismeretű szolgálai lehetünk-e, ha e hiány pótlására, e baj orvoslására erős fogadást nem teszünk egyenként és egyetemesen!?

Kör	Ingatlan birtok		Pénztár-állás		M a g t á r		B o r t á r		Megjegyzés				
	hold	öl	frt.	kr.	számadásilag	hátrálék	számadásilag	hátrálék					
I.	386	103	20776	74	1924	34	819	39	635	92	217	92	A hátrálék igen tekintélyes része künlévő kamat és veszendő tőke.
II.	662	1152	14455	27	187	78	629	57	154	34	94	49	
III.	1077	18	17583	71	1566	44	620	42	233	87	64	12	
Össze- sen	2125	1373	52815	72	3678	56	2059	38	1024	13	376	53	

Ime az erdélyi ev. ref. egyházkerület $\frac{1}{6}$ -tódának összes vagyoni értéke. E szerint csak minden 20 emberre esik egy hold birtok és minden prot. lélekre 1 frt, s pár kr. közvagyon. Némely magyarországi róm. kath. püspöknek sokszorosan több évi jövedelme van, mint a mi egész egyházmegyénk alapvagyona, pedig bizony a vagyon a függetlenség egyik biztosítója. Ám ezért én nem aggodnám, ha a protestáns élő buzgóságot a maga üde erejében tudhatnám. De ne tagadjuk, mai napság ez igen sok kívánni valót hagy fenn.

Igaz ugyan, n. t. e. m. közgyűlés, hogy ha az úr nem őrzi a házat, hiában vigyáznak az őrizzők; de éppen olyan igaz az is, hogy az úr a maga őrzését általunk eszközöli. Azért nyíltan kimondom, hogy ha meg akarunk állani a hanyatlás útján és ez által lassanként minden irányban rátérni a fokozatos fejlődés ösvényére: az egyházak számadó gondnokaiiban nagyobb buzgóság, az egyházak papjaiban, mint első domesticus curatorokban, pontosabb és lelkiismeretesebb ellenőrzés, az e. m. előjáróságában pedig szigorúbb felügyelet gyakorlása követelendő meg!

Mielőtt bezárnám már is talán kelleténél hosszabban nyult jelentésemet, nem zárkozhatom el drága magyar hazánkat

minden irányban átható ama mozgalomtól, mely az ország törvényhozó testületének még ez év folyamán történendő megújítása érdekében megindult. Tisztelem mindenkinek meggyőződését s elvárom t. pap- és tanítótársaimtól, hogy képzettségük és minden befolyástól független állásuk alapján mindenik saját lelke legszentebb meggyőződésének sugallatát követendi. Mert mindnyájan e drága magyar haza polgáraivá születünk és csak életpályánk választása útján letünk pappá, illetőleg tanítóvá.

Azonban legyen szabad mégis arra kérnem t. pap- és tanítótársaimat: ne vessék bele magukat a politikai küzdelmek hullámárjába! A polgártársak között a különböző érdek stb. által fölkorlátozott pártszenvédélyek hullámai igen könnyen el szoktak simulni, ámde igen gyakran a választás előtt elkeseredett pártharcban állott ellenfelek a pap és tanító fejefelött nyujtanak egymásnak békéjéért, de a lezajlott küzdelem keserű utóízét a pap és tanító érzi meg. Szabadok vagyunk követni befolyásolatlan meggyőződésünket, szabadon engedjünk haladni saját meggyőződésünk útján mindenkit, s együtt kiáltunk:

„Neked virulnod kell oh hon,
Áldás, béke lengjen határidon!!“

Nagy László.

VIDÉKI ÉLET.

(Sanyarú viszonyok.)

Közelebbről a Sajó völgyében utazván, egy a széki egyházmegyéhez tartozó egyházzól sok, kellemetlen dolgot hallottam, melyek a „canonica visitatio“ mostani alakjában való tehetetlenségét, elégtelenségét és így czélszerűtlenségét is világosan bizonyítják.

A hallottak után kíváncsiságom (nem mindig emberi gyarlóság) ösztönzött arra, hogy a dolgoknak körülményesebben utána járjak, s fájdalommal értesültem, hogy a hallottak szóról-szóra igazak.

Van azon egyházközségnek adóslevelekben közel 1000 frt.-nyi tőkije. De ezen adóslevelek nagyrészt még elfogadható kezesek által sincsenek biztosítva, sőt azt is állítják, hogy oly pótlevel is van, melynek állítólagos kiállítója — az adós — mit sem tud arról, hogy ő az egyháztól valaha valamit kapott volna, s így azt sem tudja, hogy ki adható a gondnoknak az ő nevében adóslevelet. A több száz frt.-nyi kamatra kiadott tőke mellett az egyházközség azon abnormis helyzetben van, hogy évi 10 frt. állami adóját képtelen fizetni, s a múlt évről 9 frt. és egy néhány krajczár hátrálékban van. A magtár és egyházi vagyon kezelése nincs kellőleg separálva. Az egyház épületei rozsak, s a harangláb agyonütéssel fenyegeti a vakmerő harangozót és csak azért nem dől el a galambfiak után áhítózó gyermekek alatt, mert már két év óta a galambok is megunták a szellős fedél alatt esővel és hóval daczolni s csendesebb tanyára költöztek. Pedig mint az illető lelkész is beismeri, ezen harangláb kijavítására és újból fedésére előtől 2 vagy 3 évvel a gondnok tisztességes összeget szá-

molt el számadásilag a szent visitationak. Az egyház irómányai, számadásai, kötlevelei stb. hollétét maga a pap sem tudja, mert az egyház 2 kulcsú ládájának, mely üresen a papnál áll, talán más rendeltetése van. Így igen természetesen a pap azt sem tudja, hogy ki, mennyivel és miért tartozik az egyháznak. Ily rendetlenség következtében megtörtént, hogy az egyház adóseit más szemesebb hitelező exequálta, s az egyház érzékeny veszteségeket szenvedett, sőt most is hasonló károsodásra van kilátása.

Kevéssel több lelkiismerettel és a tanúsítottnál kisebb indolentiával a gondnok és lelkész urak részéről, mindezek másképpen történtek volna.

Hát a szent visitatio mit tett eddig? hogyan engedte meg, hogy a helyzet éveken át ily türehtetlenné fejlődjék? S ha ezt el tudta nézni s egyes előfordult eseteknél el is hanyagolta megtenni a kellő intézkedéseket, szabad-e kérdenem, hogy mire való az a szent visitatio, mely oly csendes lelki nyugalommal szedi be a visitatio és a n. t. esperes úr diurnumát? avagy ők nem pirulnak-e nem teljesített kötelességökért a szegény egyházat megadóztatván, az egyházak öntudatos károsítóivá törpülni s nem gondolják-e meg, hogy papok létére párhuzamba állíthatók a Krisztus palástján osztozó poroszlókkal.

Ajánlom ez esetet a méltóságos állandó ig. tanács figyelmébe, melynek tagjai a nt. szerkesztő irtól megtudhatják az egyházközség nevét.

Mezőségi.

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1881 máj. 22.

Jelen voltak: főtit. Nagy Péter püspök, mint elnök; br. Bánffy Albert, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Viktor, dr. Szász Béla, Parádi Kálmán igazgatótanácsosok, Bodor Antal titkár, Deák József pénztárnok és Szabó Ádám számvevő.

Az időközben elnökiileg ellátott ügyek (26) bejelentettek és helybenhagyattak.

A titkár előterjesztésére mindenik egyházmegye esperese útasított, hogy az egyházközségek telekjegyzőkönyvi iveit vegyék be, hasonlítsák össze az egyházmegyei conscriptióval, terhelő följegyzések esetében haladéktalanul intézkedjenek.

Az egyetemes énekügyi bizottságba a főtit. püspök úr mellé, az ő ajánlatára, nt. Szász Domokos és dr. Kovács Ödön nevezettek ki.

A kultuszminiszter a kórodi egyházközségre méltatlanul kirótt tanítói nyugdíjintézeti járulékok tárgyában s illetőleg a már befizetett 70 frt. 50 krnyi járulékok visszatérítésére vonatkozólag értesítvén az igazgatótanácsot, határozatba ment, hogy valamennyi egyházközség útasíttassék, hogy valamennyi iskolát, a melyektől az illetéket kéri, vegye jegyzékbe, mindenütt kimutatván, hogy melyik iskola után nem kell, mert nem lehet, illetéket fizetni.

A bölöni egyházközség fölterjesztett jelentésére tudomásul vette az ig. tanács a „G og ó“ nevű erdőből kijelölt mint-

egy 1300 drb. szálfának 5001 frton történt eladását és a szerződvényt helybenhagyta, megrendelvén, hogy az illető összeg takarékpénztári könyvecskéje esperes afia kezére adassék; megengedi az egyházközségnek, hogy az 1880. évi egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyv 35 pontja alatt foglalt föltételek mellett 8% kamatra kölcsönt adhasson, de a kölcsön csak az egyházmegyei tanács határozata folytán adható ki.

Miután a fogarasi egyházközségnek a tagosítási munkálatok nagyon előrehaladott volta miatt nem lehet kilátása arra, hogy a közelebről tartandó baromvásárok alkalmával valamely közhelyet vehessen használatba, alkalmas baromvásártérről pedig köteles gondoskodni: ig. tanács megengedte nevezett egyházközségünknek, hogy a fogarasi m. kir. álladalmi ménesbirtok jószágigazgatóságától a nevezett célra átengedett és alkalmasnak bizonyult fekvőnek csere vagy vásár útján megszerzése végett a m. kir. kormány közegével — ig. tanácsi jóváhagyás fentartásával, — szerződvényt köthessen.

A szancsali egyházközség részére a legelő elkülönítés alkalmával kihasított 6 hold 372 □ öl területű tövises legelőjének eladását, részben elcserélését s a vételári összegben fekvő vásárlását tárgyazó három rendbeli szerződvényt az ig. tanács helybenhagyta, fölbíván esperes afiát a bekebelezés végett szükséges intézkedések megtételére

Solymosi István udvarhelyi esperes afia véleményes jelentésére helybenhagyatott az egyházmegyei közgyűlésnek K á d á r D o m o k o s kérésére 40 sz. alatt kelt határozata, mely szerint az új vagy változott állomások hátralékban lévő földija az egyházközségek tíz évre megállapított általános jövedelmeik aránya szerint veendő és a kamatok is három évre visszafelé számítandók.

Szakács István esperes fölterjesztésére a győrfalvi néptanító csekély fizetésének pótlásául 50 frt. államszegélyi összeg előlegeztetett az 1881 évi államszegélyből.

A sz.-udvarhelyi egyházmegye tanácsa pártoló ajánlatával fölterjesztett, a szentlászlói anya- és a miklósfalvi leány-egyházközség között létrejött egyezség, mely szerint a miklósfalvi egyház továbbra is filiája marad a szt.-lászlói egyháznak, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása fentartásával helybenhagyatott.

A s.-szent-györgyi Mikó-collegium előljáróságának fölterjesztésére Révay Lajos, azon collegium pótgondnoka az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása fentartásával f. évi egyházkerületi közgyűlésre meghívatik, ajánlatba hozatván a collegium újabb szervezésének befejezéséig gondnoki minőségben az egyházkerületi közgyűlés tagjai közé való fölvétele.

A tanügyi előadó bemutatja a maros-tordamegyei közigazgatási bizottság statisztikai táblázatát, melyet ama bizottság politikai úton a görögny-szent-imrei ref. lelkészhez küldött (12 kr.-ért) népiskolai adatokkal kitöltés végett. E táblázat esperesi úton az egyházmegyei tanács elébe került, ez pedig az ig. tanácshoz terjesztette, kérdvén, hogy miután a mi mintáink szerint beküldött jelentésekből ezen rovatos táblázatban kívánt adatok föltalálhatók: kötelesek-e az egyházi hatóságok ezen táblázatokat elfogadni és betölteni, tetszés szerint emelkedő díjt fizetni, a nélkül, hogy erre az igazgató tanács rendelete szükséges lenne. Fölirat intéztetik a kultusminiszter urhoz, melyben fölfejtetik, hogy a felekezeti hatóság részéről betöltés végett kiküldött statisztikai ivék tartalomra nézve megöveznek az állam által kiköcsötött ivékkal, s annál fogva a megnyílt felekezeti hatóságunk is bizonyos díjt szed azokért, kettős kiadás terheli egyházközségeinket; de másfelől a felekezet részéről beszolgáltatott rovatos kimutatások egészen fölöslegessé teszik az új táblázatokat. Ha az illető közgaz-

gatási bizottság az általa czélba vett egyöntetűség elérése végett szükségesnek látta új táblázatok nyomtatását és kiküldését, küldje ki azokat ingyen és esperesi úton az illető egyházközségi iskolaszékek lelkész-elnökeihez, kik népiskolai rendszabályaink értelmében útasítva vannak mindazon adatok készséges kiszolgáltatására, a melyek az országos népoktatási törvény alapján népiskolai rendszabályainkban szabatosan meghatározva vannak. De nem kívánhatnak az állami községek ref. lelkészeinktől olyasmit, mi az egyházi iskolaszék körén kívül esik, t. i. a büntetés kiszabásáról való tudósítást. Fölfejtetik, hogy a nyomtatásban megjelent „Tanterv, Útasítás és Rendszabályok“ című törvényünket a kultusminiszter úr 1878 évi 22,918 sz. alatt elismerőleg vette tudomásul, megjegyezvén, hogy annak életbeléptetése és keresztülvitele ref. egyházkerületünk iskoláiban kétségen kívül örvendetes eredményeket fog előidézni. E törvényünket megküldöttük az egyházkerületünk területén fennálló összes megyei közigazgatási bizottsági elnökségekhez és tanfelügyelőségekhez, remélvén, hogy szem előtt tartandják népiskoláinkkal szemben követendő eljárásaikban, a mi fájdalom nem történt; annál fogva fölkéretik a kultusminiszter úr, hogy a statisztikai adatok gyűjtésében, beszolgáltatásában szerezzen érvényt a tanfelügyelőségek előtt is az országos törvény értelmében megalkotott és az államkormány előtt ismeretes rendszabályainknak, útasítván az illető tanfelügyelőségeket a népoktatási országos törvényen sarkalló felekezeti szabványaink kellő respectálására és szem előtt tartására. Mindezekről az illető lelkész afia esperesi úton értesítettik és egyszersmind útasítatik — addig is, míg ezen tárgyú föliratnak fogamatja lenne — a Rendszabályok 44 §-nak pontos teljesítésére.

r. t.

ÉSZREVÉTELEK

„A magyarországi reformált egyház egyetemes tanügyi bizottsága által IX és VIII osztályú gymnasiumra készített tanterv“-re.

Érdeklél olvastam végig e tervezetet. Jól esett látnom, hogy a tanítás súlypontját a magyar nyelvre helyezi, s czélul azt tűzi ki, hogy „gymn. oktatásunk kiválóan nemzeti alapokon nyugodjék s nemzeti szellemtől legyen áthatva. A gymn. pályát végzett ifjú érezze és tudja, hogy ő a magyar nemzet testének élő tagja, a tudomány szeretettel mellette vigye lelkébe a hazaszeretettel szövetségét s legyen érületében úgy, mint gondolkozásában magyar.“

Előre bocsátom, hogy nem vagyok a IX. osztályú gymn. pártolója, ámbár észrevételeim tételére nem az ösztönöz, de lehet, hogy erről is szólok később. A közfigyelmet csak a történelem beosztására kívánom fölhívni, mert felfogásom szerint a tervezők nem követték helyes kiindulási pontjukat, midőn a magyar történelemnek mind a IX-es, mind VIII-as felosztású gymn.-ban csak 3—3 órát adtak. Ez nem elég. A hiányt nem pótolják a magyar nyelvtani órák magyar történelmi tárgyú olvasmányai, mert ezek csak olvasmányok maradnak, kikapott részletek az egészből, s összefüggő magyar történelmi képet nem alkothat magának az ifjú, csak a VIII és IX-ik osztályban. Az olvasatásnál csak a megértést veszi és veheti számba a tanító, de a megtanulást nem. Megértés és nyelvtani bonczolás az egész. A tervezők helyes kiindulási pontjának az felelne meg leginkább, ha a rendszeres történelmi oktatást a magyar történelemmel kezdenék meg. Ezt óhajtanám én is. Megmondom miért. Azért, mert nemzetünk történelme sokkal kö-

zelebb áll szívünkhöz, mint a világtörténelem; könnyebben és szívesebben tanuljuk; kitűnő átmeneti eszközül szolgál a nehezebb világtörténelem tanulására. Ezért kívánám fölvetetni a magyar történelmet 3 órával a IV osztályba. De van nekem ennél még fontosabb okom is. Ugyanis azt állítom, arról vagyok erősen meggyőződve, hogy történelem-tanításunkban a magyar történelmet kell törzsfának tekintenünk, ebből kell kinövelnünk a világtörténelmet, mint ágakat, s ezen ágak útján kell a törzsbe visszavezetnünk a világtörténelem éltető nedvét, igazságait. A történelem tanulásában fontos szerepet játszik az emlékezőtehetség, s én azt hiszem, hogy ennek igen jó szolgálatot teszünk, midőn a magyar történelem előlegezése által támaszpontot nyújtunk a világtört. tanulására. A közép- és újkor tanítása közben csak ezen előlegezés alapján olvashatjuk be nemzeti történelmünket az egyetemesbe. Csak ily módon foghatja fel nemzetünk álláspontját a többiek között az itjú. De kívánja ezen IV-ik osztálybeli tanítást a magyar nyelv is, mert akár költészetéről, akár szónoklatról, akár irodalom-történetéről akarunk szólni, mindig számba kell vennünk a nemzet politikai állapotát, s mivel az ifjú ezt érti meg könnyebben, ezt kell előbb tanítanunk, erre kell alapítanunk magyar nyelvi oktatásunkat az V-ik osztályon kezdve.

A IV-ik oszt.-beli órák mellett megtartanám a VIII-ik, illetőleg a IX-ikbelieket is. Ezen a fokon, igen termé-

zetesen, már magasabb szempontból, a világtörténelemre folytonosan reflectálva adnám elé a magyar történelmet, és különösen az alkotmányfejlésre kelyeznék fősúlyt. Végül jelenkori alkotmányunkat ismertetném meg minden commentar nélkül. Ily módon válnék a magyar történelem a nemzeti oktatás koronájává, az ifjú vérévé és testévé.

A mi a kivitelt illeti, vagy elvonnánk valamelyik tárgytól egy órát s 3 újat toldanánk a mostanihoz, vagy ha egyik tárgytól sem lehetne órát elvenni, megelégednénk 2 órával is a IV-ik osztályban. Mindkét esetben 31-re menne az órák összes száma, s ez talán még sem volna rendkívüli megerőltetés a tanulókra nézve.

A tervezet azon pontja, mely a latin nyelv tanítását a II. osztályban kívánja, valószínűleg köznyelvéssé talál; már a világtörténelem felosztása a IX oszt. gymnasiumban aligha megnyeri a köztetszést. Én e felosztásban kettőt nem helyeslek. Egyik a 4 esztendőre való elnyújtás, a másik pedig az, hogy a tervezők egy színvonalra helyezték az ókori keleti népek történelmét az eseményekben kibeszélhetőnél gazdagabb újjal. Ugyanis mindkettőnek egy-egy évre 3—3 órát szántak. Ezt az arányt, azt hiszem, senki sem fogja helyeselni.

T. I.

AZ ERD. PROT. KÖZLÖNYV TÁRCHÁJÁNA

GR. BETHLEN MIKLÓS LEVELE.

az erdélyi ref. egyháztanácshoz.

Bécs 1712 febr. 24.*)

Erdélyi szent keresztyén Reformatum Consistorium, Nekem kedves, bizodalmas uraim, És mind testi, mind a krisztusban lelki igen kedves Atyámfiak. Az Istentől lelki testi békességet kívánok kegyelmeteknek. etc.

Szomoruan értettem kegyelmek között lévő némely vélekedéseket az enyedi Collegium pénze Sáfárlásáról, És nevezetesen, hogy abból inkább kellene ma segíteni a Ministeriumot, mint sem a Collegiumot, mivelhogy a fiskálitásból azelőtt járt beneficiumok elvették a Ministeriumtól. Tartozom azért kegyelmeket conscientiosa informatiommal ebben az kegyelmeknek magának igen káros vélekedésben világosítani és az káros tévelygéstől reducalni tehetségem szerint, És egyszersmind Isten és az ő Háza előtt jövedőre is lelket megmenteni, Hogy mondhassam Act. 20, 26 az én erőtlenségemhez képest. Azért:

1. Az mely frtot 33240 a négy száz városra adtam én, az ezekből a summából áll:

Tizezer forint a debreczeni taxából és a Collegium jószágja jövedelméből usque ad annum 1685 Szabó Keresztélytól az mű birúnkkal Curatorokul sugorgatott pénz: Debreczen ab anno 1685 egy pénz sem adott.

Tizenháromezer kétszáz negyven frt a radnóti (in anno 1686 ugy tetszik) lett collectából, melynek én voltam perceptora akkor és régen számot is adtam róla.

Ehez a két summához, ha idegenek között volna is a dolog, a Ministeriumnak semmi közti sincs, ha perlenek is felette.

Az tizezer forintja a Gilányi testamentomából

*) E kiválóan érdekes levélre fölhívjuk olvasóink figyelmét. Szerk.

áll, az mely haszontalanul sétála Amsterdámba; kik költöttek el az mi parányi haszna volt, legjobban tudja, ha még él, Veszprémi István püspök uram és a fia és Kolozsvári István uram, melyet száma nélkül proponáltunk a Consistoriumban, de haszna nem volt. De ez in parenthesi maradjon. Quod ad materiam controversam, megyek elébb.

2. Ennek a $\frac{10}{m}$ (10,000) frtnak feléig praetendalhatna a Ministerium etiam vigore contractus et testamenti Gilanyiani. A contractusba Teleki Nihály, Macskási Boldi zsár és én voltunk regiusok inter Gilanyianam et Toffaeum és így abban az 33240 frtban a Ministeriumnak etiam de vigore juris csak flor $\frac{5}{m}$ (5000) van. De

3. Az végeztetett vala propter confusiones vitandas, hogy a mely három Kővárvidéki falu Gilányiról maradt az Ecclesiára, noha fele az Collegiumé volt volna, de az Collegiumnak onnét semmi egyéb ne járjon, hanem csak a nyári dolgos. Egyéb minden jövedelem, mely is szép egy néhány száz forintra ment esztendőnként, menjen Püspök uram kezébe a szegényebb praedicatorok vagy Ecclesiák segítségére. És az így is practizáltatott. Ezt a Collegium tisztartója nem percipialta. E contra püspök uram is a szászoknál lévő interest nem attingálta, sem másutt lévő adóságát a Collegiumnak, ugymint Toroczkaik és Nemes János uraméknál. Ez utolsó penig frt 1000 a Consistoriumtól az Udvarhelyi Scholához rendeltetett, melyről Bethlen János uram szólhat. A Kőhalomnál lévő pénz nem ezekhez való, az atyám légatuma az udvarhelyi Scholához.

3. Van a Ministerium számára kiadott pénz flor 2000 Szász-Sebesnél. Ehez a Collegiumnak semmi közti, püspök uram percipialja. És ez a pénzről való genuina per me fide mediante data informatio.

5. Nagy errornak tapasztaltam eleitől fogva azt a veszekedést: Ecclesia pénze, jószágja vagy Collegiumé? Mert hiszem az Apostol szava szerint 1 Kor. 3. 21. et sequi minden az Ecclesiáé. A világ sem volna, ha Ecclesia nem

volna. De a római vallás tartja azt, nem a reformatata, hogy az Ecclesiáé— azaz a papé, a clerusé, vagy szóljunk a mű vallásunk stylusával: a Ministeriumé vagy egyházi rendé; nem a papoknak iratik ott: omnia vestra sunt. A Ministerium és a Collegium vagy Schola az Ecclesia két keze, mindenik az Ecclesia szolgája; egyik a templomban pro adultis, másik a Scholában pro juventute. Doctores sunt a Deo dati. Eph. 4. 11. Tartani kell ezt mindeniket az Ecclesiának, mert még a nyomtatót istáplálni kell, mennyivel inkább ezeket. 1 Kor. 8. 7 et sequ. Tartani kell bizony, de nem injuriával. Vide Ita 61. 8. Egyik lábod törd el, mikor mind a kettő fáj, s kösd be a másikat a velejével. Azt is meg kell gondolni

1. Szorosán szólván, melyik szükségesebb és melyiknek a fogyatkozása károsabb; mert a Ministeriumnak ugyan csak vannak arra köteles privatus táplálói, de a Collegiumnak nincs. Noha nemde nem a Schola-é a Ministerium szülő s nevelő anyja? Deákiból leszen a pap. Sőt a Schola szüli a Királyokat, Fejedelmeket, birákat, polgárokat etc. Miért van annyi bolond, lator János? Azért, mert a Scholából kevés jó Jancsi megyen ki. Hányadik ember az, a ki csak a templomban tanulja meg ügyibe az Istent? bizonyítja a község ostobasága, barom élete, melynek oka a magyar Scholák nem léte.

2. Minden falu, város tartozik disznópásztort tartani; más város, falu vagy ország s Fejedelem nem tartozik, hogy tartson neki. Nem tartozik-é hát ezerszer is inkább praedicator tartani, ha a Mennysországot hiszi? De ez tette jéggé az erdélyi reformatus embereket, hogy mind a Fejedelmek tartottak papot nekik. Az oláhoknál alábbvalók; Van Erdélyben ugy hiszem ezer oláh pap, mennyi unitarius praedicator, mennyi pópista pater? Mind tartottak ezek papot a magokéból — csak a reformatus nem tud s nem akar. Szánnjon meg az Isten!

Helytelen argumentumnak látszik ezért én nekem az, hogy mivel Apoc István, Szász János elvonák a beneficiumokat, már a Collegiuméból tartassék a Ministerium az olyan beneficiumoktól privált helyeken. Ki gyózná az egész országban? Hiszen Enyed, Marosvásárhelyen, Kolozsváron kívül minden városokban a Fejedelmek tartották. Nem mondom az olyan nyomoru Ecclesiák, mint káli, selyei, fejedéregyházi, szóváti, medgyesi etc., hogy valamit nem kellene adni a püspök ur kezébe rendelt, odaföl említett fundusból. Másként bizony szükségesebb volna az enyedi romlás-épités és a Fehérvári Collegium manutenealasa, melyhez azelőtt is fordítottunk néha azután, hogy a Patronusok, kik testekben, kik élve lelkekben ugy meghalának, hogy mindenét elvonák. Ma van bizony az az üdö, hogy jól megolvassák a reform. Patronusok és Ecclesiák a mit az Apostol ír 1 Kor. 8. 7. És 2. Cor. 8 et 9. És a praedicatorok Phil 4. 11—12 Hebr (Zsidók) 11. 25—26.

Én ezt igaz szeretettel és jó lelkiismerettel irván kegyelmeteknek, kívánom az Isten szent lelkét kegyelmeteknek. Bécs 24 február 1712.

Kegyelmetekért imádkozó szolgatársá, szolgája és vén atyjafia

(p. h.) az urban G. Bethlen Miklós mpr.
Kegyelmetekért a Krisztus rabja.

Eredetije a gróf Teleki család levéltárában M.-Vásárhelyt.

Közli: *Koncz József.*

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1881. máj. 28-án.

— Fölvívás. Az egyházkerületi közgyűlésnek azon tisztelt tagjai, kik a közgyűlés első három napjain elszámlálásra igényt tarthatnak, sziveskedjenek junius hó 8-ig a rendező bizottságot e fölül értesíteni. Az éritesítések a „Prot. Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők. Kolozsvárt, 1881 máj. 28. A rendező bizottság.

— Gondnok kijelölés. Kolozsvári ref. főtanodánk előjárósága a tanodánál huzamos idő óta ürességben lévő egyik algondnoki állomásra Veres Ákos, kir. törvényszéki birót, Szász Béla és dr. Kolozsvári Sándor egyetemi tanárokat kandidálta.

— Közgyűlést szónok. A főt. püspök úr a kerületi közgyűlés megnyitása napjára ünnepi szónokul Keresztos József, n.-enyedi theol. tanár urat nevezte ki.

— A magyar prot. egyetem ügye a Dunamellékén. A dunamelléki ref. egyházkerület a tiszántúli egyházkerület fölvívására azon határozatot hozta, hogy teljesen méltányolja ugyan e szervezési mozgalmat, de ma még nem látja ez ügyet annyira érettnak, hogy szükségesnek tartaná a maga részéről bizottsági tagokat küldeni ki.

— Zsinati képviselők választása. Révész Bálint superintendens a tiszántúli ref. egyházkerületben a tanintézetek tanárait fölszólította, hogy két rendes és két pótképviselőre szavazataikat jövő junius hó 16-ig küldjék be.

— Kecskeméten néhány nap óta két angol hittérítő időz és zsidókat akar megnyerni a protestáns hitnek. A „Talmud“-ból is bőven idéznek, de nem bizonyos, hogy a fáradságnak lesz-e eredménye?

— Bedőházi János a vegy-természettani szakcsoportra képesített tanár, ki ez idő szerint nébai Mentovich Ferencz helyét ideiglenes tanári minőségben tölti be, f. 6. május 20—23 napjain a kolozsvári tudomány-egyetemen a mennyiségtanból is dícséretes eredménnyel állotta ki a tanári vizsgálatot.

— Zsinati ügy. A dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlése a zsinati képviselők választása ügyében hosszas vita után szavazással döntött, ezen határozatot hozván, hogy a zsinatra képviselőket az egyházmegyék, nem pedig az egyházközségek válaszszanak (mindenik egyházmegye egy-egy rendes és egy-egy pótképviselőt.)

— A budapesti unitárius leányegyház anyaegyházzá alakítása ügyében Ferencz József püspök elnöklété alatt gyűlés tartatott, melyen részt vettek Jakab Elek, az egyház gondnoka, Székely, Buzogány stb. Az anyaegyház rendes lelkészéről az unitáriusok amerikai és angliai hitrokoni gondoskodnak, egyéb szükségleteit pedig a hazai unit. egyház fedezi. Templomuk épitésére már eddig is jelentékeny összeget irtak alá.

— Hibaigazítás. Lapunk múlt számában Bitai Mátyás m-bodoni ref. lelkész nemeskeblű segélyezői közül tévedésből kimaradt a gr. Vas Albert és gr. Vas Albertné neve, kik egyenként 5—5 frt. segélyt voltak kegyesek adományozni; végül Miksa Elek nem 1, hanem 14 frt. adománnyal járult a segélyösszeghez.